© Изге Китапны тәрҗемә итү институты, 2007

ЯРАТЫЛЫШ

Дөньяның яратылышы

1 1 Әүвәл Аллаһы күкне һәм җирне яратты. 2 Җир йөзе әле су-
рәтсез, буп-буш – төпсез упкын, караңгылык эченә чумган;
Аллаһының рухы-сулышы сулар өстендә гизә иде.
3 Аллаһы:
– Яктылык булсын, – дип боерды, һәм яктылык булды.
4 Аллаһы яктылыкның яхшы булуын күрде һәм аны караңгы-
лыктан аерды. 5 Яктылыкны «көн» дип, караңгылыкны «төн» дип
атады. Кич булды, иртә булды: бер көн кичте.
6 Аллаһы:
– Суларның уртасында бер гөмбәз булсын, суларны бер-берсен-
нән аерсын, – дип боерды.
7 Нәкъ шулай булды: Аллаһы гөмбәзне яратты. Гөмбәз астында-
гы суларны гөмбәз өстендәге сулардан аерды. 8 Аллаһы гөмбәзне
«күк» дип атады. Кич булды, иртә булды: икенче көн кичте.
9 Аллаһы:
– Күк астындагы сулар бер урынга җыелсын да коры туфраклы
ялан калкып чыксын, – дип боерды, һәм нәкъ шулай булды.
10 Аллаһы коры туфрак яланын «җир» дип, җыелма суларны
«диңгез» дип атады. Аллаһы боларның яхшы булуын күрде.
11 Аллаһы:
– Туфрактан яшеллекләр үсеп чыксын, төренә күрә орлык бирә
торган төрле үләннәр, җимешендә үз төренең орлыгын өлгертә тор-
ган җимеш агачлары үссен, – дип боерды, һәм нәкъ шулай булды.
12 Җир өстендә яшеллекләр, төренә күрә орлык бирә торган
үләннәр, җимешендә үз төренең орлыгын өлгертә торган җимеш
агачлары үсеп чыкты. Аллаһы моның яхшы булуын күрде. 13 Кич
булды, иртә булды: өченче көн кичте.
14-15 Аллаһы:
– Күк гөмбәзендә җир йөзен яктырта торган, көнне төннән
аера торган яктырткычлар булсын, – дип боерды. – Алар вакыт,
ел фасылы һәм көн исәбе галәмәтләрен күрсәтеп торсыннар.

Һәм нәкъ шулай булды. [16] Аллаһы ике бөек күк җисемен – зуры-
сы көн белән, кечесе төн белән идарә итүче яктырткычларны һәм
йолдызларны яратты. [17-18] Җир йөзен яктыртып, көн вә төн белән
идарә итсеннәр һәм яктылыкны караңгылыктан аерып торсыннар
өчен, Аллаһы аларны күк гөмбәзенә урнаштырды. Һәм моның ях-
шы булуын күрде. [19] Кич булды, иртә булды: дүртенче көн кичте.

[20] Аллаһы:

– Сулар терек җан ияләре белән тулып ашсын, җир йөзе өстен-
дә һәм күк гөмбәзе астында кошлар очып йөрсен, – дип боерды.

[21] Һәм Аллаһы зур диңгез җанварларын, төрләренә карап суда кай-
нашкан барлык җан ияләрен, барлык төр очар кошларны яратты. Мо-
ның яхшы булуын күрде. [22] Аллаһы аларга Үзенең фатихасын бирде:

– Үрчегез, ишәегез, диңгез суларын тутырыгыз, җир йөзендә
кош-корт үрчегәннән-үрчесен, – диде.

[23] Кич булды, иртә булды: бишенче көн кичте.

[24] Аллаһы:

– Җир йөзе үзендә төрле токымдагы җан ияләрен – кыргый хай-
ваннарны, терлек һәм хәшәрәтләрне булдырсын, – дип боерды.

Һәм нәкъ шулай булды. [25] Аллаһы җир йөзендә төрле токымдагы
җан ияләрен – кыргый хайваннарны, терлек һәм хәшәрәтләрне
яратты. Моның яхшы булуын күрде.

[26] Аллаһы:

– Кешене Үз сурәтебездә, Үзебезгә охшатып яратачакбыз, – ди-
де. – Кеше диңгездәге балыклар, күктәге кошлар, җирдәге хайван-
нар – җирдә хәрәкәт итүче барлык тереклек һәм хәшәрәтләр өс-
теннән, җир йөзе өстеннән хакимлек итсен.

[27] Һәм Аллаһы кешене Үз сурәтендә,
Аллаһыга охшатып яратты.
Кешеләрне ир һәм хатын-кыз итеп яратты.

[28] Аларга фатихасын бирде:

– Үрчегез, ишәегез, – диде. – Җир йөзен тутырыгыз, аны буй-
сындырыгыз; диңгездәге балыкларга, күктәге кошларга, җир йө-
зендә хәрәкәт иткән барлык җан ияләренә хуҗа булыгыз.

[29] Аллаһы әйтте:

– Менә, туфракта орлыктан үсә торган һәрбер үләнне, җиме-
шендә орлыгы өлгерә торган һәрбер җимеш агачын сезгә тапшы-
рам: алар сезгә ризык булсын, – диде. – [30] Җир йөзендәге һәрбер
хайванга, күктәге һәрбер кошка, үзендә тереклек сулышын тойган
һәрбер җанварга азык итеп яшел үлән насыйп итәм.

Һәм нәкъ шулай булды.

[31] Аллаһы Үзе яраткан нәрсәләрне күздән кичерде һәм, менә,
һәр нәрсәнең гаять яхшы икәнлеген күрде. Кич булды, иртә бул-
ды: алтынчы көн кичте.

2 1 Күкнең һәм җирнең, андагы бөтен нәрсәнең яратылышы әнә шулай тәмамланды. 2-3 Аллаһы Үз эшен җиденче көнгә бетерде. Җиденче көнне Ул мөбарәк кылды. Аны мөбарәк бер көн итәрәк аерды. Чөнки Аллаһы, бөтен эшлисе, башкарасы эшләрен тәмамлап, ул көнне ял итте.

4 Җир вә күкнең яратылышы менә шулайдыр.

Адәм һәм Хаува

Раббы* Алла җирне һәм күкне яратканда 5 җир йөзендә әле берниндиә дә куаклык, чирәм-яшеллекләр юк, чөнки Раббы Алла җир өстенә яңгыр яудырмаган һәм җирне эшкәртер өчен кеше дә юк иде. 6 Шулай да җирдән булар күтәрелеп, бөтен туфрак өстен дымландырып тора иде.

7 Раббы Алла адәмне туфрактан* ятратты һәм аның борын тишекләренә тереклек сулышы өрде. Адәм әнә шулай җан иясе булды. 8 Раббы Алла көн чыгышы тарафында, Гадәндә, бер бакча булдырды һәм туфрактан яратылган адәмне шунда урнаштырды. 9 Бакчада тәмле җимешләр бирә торган төрле-төрле гүзәл агачлар үсә, бакчаның уртасында тереклек агачы белән яхшылыкны һәм яманлыкны таныта торган белем агачы да бар иде.

10 Бакчадагы туфракны сугару өчен Гадәннән бер елга агып чыга да дүрт ермакка аерыла иде. 11 Ул ермакларның берсе Пишон исемендәдер; ул ермак алтынга бай бөтен Хавилә җирләрен уратып ала. 12 Хавилә җиренең алтыны бик яхшы, анда тагын хуш исле сумала һәм оникс асылташы табыла иде. 13 Икенче ермакның исеме Гихон; ул Күш җирләре буйлап ага. 14 Өченче ермакның исеме Диҗлә; ул Ашшур җирләренең чиге буйлап ага. Дүртенчесе исә Фөрат елгасыдыр.

15 Раббы Алла адәмне Гадән бакчасына урнаштырганда аңа бакчаны саклап тору һәм эшкәртү хезмәтен йөкләде. 16 Аңа әйтте:

– Бакчадагы теләгән һәр агачның җимешен ашарга рөхсәт, 17 әмма яхшылыкны һәм яманлыкны таныта торган белем агачыннан ашама, чөнки ул агачның җимешен ашаган көнне үк мотлак* үләчәксең, – диде.

18 Соңра Раббы Алла:

– Адәмне ялгызын калдыру әйбәт түгел, үзенә тиң бер ярдәмчене ярататачакмын, – диде.

---

* 2:4 *Раббы* – Алланың Үз исеме. Борынгы яһүдләрдә бу исем «Яһвә» рәвешендә әйтелгән булуы ихтимал. Әмма Алланың изге исемен кычкырып әйтергә ярамаганлыктан, соңга таба ул «Раббы» (яһүдчә «Адонай» – «минем Хуҗам» мәгънәсендә) яки «Аллаһы» формасында кулланыла башлаган.

* 2:7 Яһүдчә текстта сүз уйнату: *«адам»* – кеше, *«адама»* – туфрак.

* 2:17 *Мотлак* – һичшиксез.

19 Раббы Алла җирдәге хайваннарның, күктәге кошларның бар-
часын туфрактан яраткан иде. Һәркайсына нинди исем кушылача-
гын күрү өчен Раббы Алла аларның һәммәсен адәм хозурына ки-
терде. Адәм кайсына нинди исем кушса, ул җан иясе шул исем
белән танылды. 20 Адәм барлык кыргый хайван һәм терлекләргә,
күктәге кошларга исем куйды. Әмма аның үзенә тиңдәш бер генә
ярдәмчесе дә юк иде. 21 Раббы Алла адәмне каты йокыга талдырды.
Адәм йоклап киткәч, аның кабырга сөякләреннән берсен суырып
алып, урынын ит белән каплады. 22 Адәмнән алынган шул кабырга
сөягеннән Раббы Алла бер хатын-кыз яратты һәм аны адәм хозу-
рына китерде. 23 Адәм әйтте:

– Менә минем сөякләремнән алынган сөяк,
Менә минем итемнән алынган ит.
Аңа «хатын-кыз» диелер, чөнки ул «ир»дән алынды*.

24 Шуның өчен адәм баласы үзенең ата-анасын калдыра да, ха-
тынына багланып, икәве бер тән булып яши башлыйдыр.

25 Адәм дә, хатыны да шәп-шәрәләр, оялуның нәрсә икәнен
белмиләр иде.

Адәм белән Хауваның Гадән бакчасыннан куылуы

3 1 Раббы Алла яраткан барлык кыр җанварларыннан иң хәй-
ләкәре елан иде. Елан хатыннан:
– Алла чыннан да бакчадагы һичбер агачтан җимеш ашама-
гыз дидеме? – дип сорады.

2 – Бакчадагы агачлардан җимеш ашарга безгә рөхсәт бар, – дип
җаваплады хатын. – 3 Әмма Аллаһы әйтте, бакча уртасындагы
агачның җимешләренә кагылмагыз, аларны ашамагыз, юкса үләр-
сез, диде.

4 Елан:

– Юк, үлмисез, – диде. – 5 Чөнки Алла белә: ул агачның җиме-
шен ашаган көнне сезнең күзләрегез ачылачак, яхшылык белән
яманлыкның ни икәнен белеп, Алланың Үзе кебек* булачаксыз.

6 Әлеге агачның карап торышка гүзәл, җимешенең ризык өчен
хуш булуын күреп, белем бирү хасиятеннән исә нәфесе кузгалып,
хатын агачтан җимеш өзеп алып ашады, иренә дә өзеп алып бир-
де. Ул да ашады. 7 Икесенең дә күзләре ачылды. Шәп-шәрә икән-
лекләрен күрделәр. Инҗир яфракларыннан үреп, үзләренә бил
каплагычлары ясадылар. 8 Җиләс көн иде, алар бакчада йөргән
Раббы Алланың тавышын ишеттеләр. Аңа күренмәс өчен, адәм
һәм аның хатыны бакча агачлары арасына кереп постылар. 9 Раббы
Алла адәмгә:

---

* 2:23 Яһүдчә текстта сүз уйнату: *«ишша»* – хатын-кыз, *«иш»* – ир.

* 3:5 *Алланың Үзе кебек* – яки бүтәнчә укылышта: «илаһлар кебек».

– Син кайда? – дип эндәште.
10 Адәм:
– Бакчада тавышыңны ишеттем дә куркып калдым. Чөнки мин шәрәмен, шуңа яшерендем, – диде.
11 Раббы Алла:
– Шәрә икәнеңне сиңа кем әйтте? – дип сорады. – Мин җимешен ашама дигән агачтан җимеш өзеп ашадыңмы әллә?
12 Адәм:
– Яныма Син куйган хатын ул агачтан җимеш өзеп алып миңа бирде, мин аны ашадым, – дип җаваплады.
13 Раббы Алла хатынга әйтте:
– Моны син ничек эшли алдың?
Хатын әйтте:
– Мине елан котыртты, шуңа ашадым, – диде.
14 Раббы Алла еланга болай диде:
– Бу эшең өчен син җир йөзендәге барлык хайваннар,
Җәнлекләр каршында каһәр ияседер!
Гомерең буе карының өстендә шуышып йөрерсең
Һәм туфрак ашап туенырсың.
15 Синең белән хатын-кыз арасына,
Синең токымың белән аның нәселе арасына
Дошманлык җебе сузачакмын.
Аның нәселе сиңа сугып башыңны ярыр,
Син исә аны үкчәсеннән чагарсың.

16 Хатынга исә Раббы Алла әйтте:
– Сине чиктән тыш каты авыртуларга дучар итәчәкмен:
Баланы зур газаплар чигеп табачаксың.
Күңелең иреңә тартылыр,
Ул исә синең өстеңнән хакимлек итәр, – диде.

17 Ә адәмгә Раббы Алла болай диде:
– Менә синең аркада, хатыныңның сүзен тыңлап,
Мин ашама дип кисәткән агачның җимешен ашаганың өчен,
Җир туфрагына Минем ләгънәтем төште.
Гомерең буе тамагыңа ризыкны җәфа чигеп табарсың.
18 Туфрак сиңа тикән дә чүпүлән үстерер.
Син кыргый үлән ашап туенырсың.
19 Яратылмыш туфрагыңа кире әйләнеп кайтканчыга кадәр
Син ашар икмәгеңне маңгай тирен түгеп табарсың.
Чөнки син үзең туфрак,
Туфрактан яратылдың
Һәм янә туфракка әвереләчәксең.

[20] Адәм хатынга Хаува* дип исем кушты, чөнки ул барлык адәм
балаларының анасы иде.
[21] Раббы Алла Адәм* белән хатыны Хаува өчен тиредән киемнәр
ясатып, аларны киемле итте. [22] Аннары болай диде:
– Кеше, яхшылыкны һәм яманлыкны танып белеп, безнең арадан беребез кебек булды. Инде ул тереклек агачыннан да җимеш сузылып алып һәм аны ашап, үлемсез булып китмәгәе.
[23] Шулай дип, Раббы Алла Адәмгә үзе яратылган туфракны эшкәртү-игү хезмәтен йөкләп, аны Гадән бакчасыннан чыгарды.
[24] Аны куды; тереклек агачына юлны бикләү өчен, Гадән бакчасының көн чыгышы тарафына керубимнәр* һәм әйләнмәле утлы кылыч куйды.

Кабил һәм Һабил

4 [1] Адәм үзенең хатыны Хаува белән якынлык кылды. Хаува, йөккә узып, Кабилне* тудырды.
– Раббының мәрхәмәте белән бер ир заты кабул иттем, – диде.
[2] Тагы да соңрак Кабилнең энесе Һабилне тудырды. Һабил – сарыклар көтүче, Кабил исә игенче булды. [3] Берникадәр вакыт узгач,
Кабил җир җимешләре уңышыннан Раббыга бүләк китерде. [4] Һабил дә үз көтүендә беренче булып туган мал-туар үрчеменнән берничәсен һәм куй мае алып килде. Раббы Һабилне һәм аның бүләген кабул итте. [5] Кабилне һәм аның бүләген исә кире какты. Кабил
бик нык рәнҗеде, ачуыннан башын түбән иде. [6] Раббы Кабилдән:
– Нигә шулай рәнҗисең? Ни өчен башыңны түбән иең? – дип
сорады. – [7] Яхшылык кылгач, башны түбән ияргә димени? Яхшылык кылмыйсың икән, гөнаһ ишек төбендә посып торыр, сине сагалар. Ә син аңардан өстен бул.
[8] Кабил энесе Һабилгә:
– Әйдә, кырга чыгабыз, – диде.
Кырда чакта Кабил энесе Һабилгә һөҗүм итеп, аны үтерде.
[9] Раббы Кабилдән:
– Энең Һабил кайда? – дип сорады.
Кабил:
– Белмимен, энемнең җан сакчысы түгел ич мин! – дип җаваплады.
[10] Раббы:

---

* 3:20 *Хаува* – яһүдчә «яшәү» дигәнне аңлата.
* 3:21 «Яратылыш» текстында беренче ялгызлык исем буларак «Хаува» исеме очрый. Шуңа күрә алга таба күпчелек тәрҗемәләрдә «адәм» сүзен дә ялгызлык исем рәвешендә баш хәрефтән язу гадәткә кергән.
* 3:24 *Керубимнәр* – Раббы Алла хезмәтендәге рухи затлар.
* 4:1 *Кабил* (яһүдчә – Каин) – «кабул итү» мәгънәсендәге фигыльдән ясалган исем.

– Син ни кылдың? – диде. – Туфрактан кардәшеңнең кан ыңгырашуы Миңа ишетелеп тора. [11] Инде син кардәшеңнең түккән канын эчәргә авызын ачкан туфракның каргышын алдың. [12] Эшкәртә торган туфрагың моннан соң сиңа көч-куәтен бирмәс; җир йөзендә син гомерең буе сөрелеп һәм качак булып яшәрсең.

[13] Кабил Раббыга:

– Җәзам көчем җитмәс дәрәҗәдә авыр җәзадыр, – диде. –
[14] Бүген мине туган җиремнән сөрәсең. Синең хозурыңнан югалып, мин горбәттә качак булып яшәргә мәҗбүр. Юлымда очраган теләсә кем мине үтерә алачак.

[15] Раббы әйтте:

– Кем дә кем Кабилне үтерсә, аңардан җиделәтә артык үч алыныр, – диде.

Шулай дип, Раббы Кабилне беркем дә күреп үтермәсен өчен, аны кисәтүле галәмәт белән тамгалады.

[16] Кабил, Раббысы хозурыннан аерылып, Гадән бакчасының көн чыгышы тарафындагы Нод* төбәгенә барып җирләште.

[17] Кабил хатыны белән якынлык кылды, хатыны йөккә узды һәм угылы Ханохны тудырды. Кабил ул арада бер шәһәр салдырып, аны угылы хөрмәтенә Ханох дип атады.

[18] Ханохтан Ирад булды. Ирадтан Мәһүәил, Мәһүәилдан Мәту-
шаил, Мәтушаилдан Ләмех булды. [19] Ләмех ике хатын алды. Бер
хатынының исеме Ада, икенчесенең исеме Силла иде. [20] Ада Йавал-
ны тудырды. Йавал көтү көтеп, чатырда яшәүчеләрнең нәсел атасы
булды. [21] Йавалның бертуган кардәше Йувал исемле иде. Йувал саз
һәм курайда уйнаучыларның атасы булды. [22] Силла Түбәл-Кабилне
тудырды. Түбәл-Кабил бакыр һәм тимердән кораллар коеп ясау остасы иде. Түбәл-Кабилнең Нагама исемле кыз кардәше дә бар иде.

[23] Ләмех үзенең хатыннарына болай диде:

– Әй, Ада һәм Силла, мине тыңлагыз!
Әй, Ләмех хатыннары, сүзләремә колак салыгыз!
Мине берәр адәм яраласа – үтерәм!
Берәр егет мине рәнҗетсә – үтерәм!
[24] Кабил өчен җиделәтә артык үч алынасы булса,
Ләмех өчен җитмеш җиделәтә артык үч алыначак!

[25] Адәм хатыны белән янә якынлык кылды. Хаува бер угыл тудырды.

– Кабил тарафыннан үтерелгән Һабил урынына Аллаһы миңа икенче бер угыл багышлады, – дип, Хаува бу угылына Шет* дип исем бирде.

---

* 4:16 *Нод* – яһүдчә «горбәт», «сөргенлек» мәгънәсендә.
* 4:25 *Шет* (яһүдчә «шат» фигыленнән) – «багышлау», «бүләк итү» мәгънәсендә.

[26] Шетнең бер угылы булды, Шет аңа Энош* дип исем куйды.
Шул заманнардан адәм балалары үзләренең догаларын Раббы
исеменә багышлый башладылар.

Адәмнең нәсел шәҗәрәсе

5 [1] Адәмнең нәселнамәсе болайдыр: кешене ятратканда Аллаһы
аны Үзенә охшаш итеп ятратты. [2] Кешеләрне ир затында вә
хатын-кыз җенесендә ятратты һәм мөбарәк кылды. Яраткан
көнендә аларга «адәм» дип исем бирде.
[3] Адәмгә йөз дә утыз яшь булганда аның үз сурәтендә, үзенә ох-
шаган бер угылы туды. Аңа Шет дип исем кушты. [4] Шет туганнан
соң Адәм тагын сигез йөз ел гомер итте. Башка угыллары һәм кыз-
лары булды. [5] Адәм барлыгы тугыз йөз дә утыз ел яшәп вафат булды.
[6] Шеткә йөз дә биш яшь булганда угылы Энош туды. [7] Энош ту-
ганнан соң Шет тагын сигез йөз дә җиде ел гомер итте. Башка
угыллары, кызлары булды. [8] Шет барлыгы тугыз йөз дә унике ел
яшәп вафат булды.
[9] Эношка туксан яшь булганда угылы Кынан туды. [10] Кынан ту-
ганнан соң Энош тагын сигез йөз дә унбиш ел гомер итте. Башка
угыллары, кызлары булды. [11] Энош барлыгы тугыз йөз дә биш ел
яшәп вафат булды.
[12] Кынанга җитмеш яшь булганда угылы Маһалалел туды. [13] Ма-
һалалел туганнан соң Кынан тагын сигез йөз дә кырык ел гомер
итте. Башка угыллары, кызлары булды. [14] Кынан барлыгы тугыз
йөз дә ун ел яшәп вафат булды.
[15] Маһалалелгә алтмыш биш яшь булганда угылы Йәрид туды.
[16] Йәрид туганнан соң Маһалалел тагын сигез йөз дә утыз ел гомер
итте. Башка угыллары, кызлары булды. [17] Маһалалел барлыгы си-
гез йөз дә туксан биш ел яшәп вафат булды.
[18] Йәридкә йөз дә алтмыш ике яшь булганда угылы Ханох туды.
[19] Ханох туганнан соң Йәрид тагын сигез йөз ел гомер итте. Башка
угыллары, кызлары булды. [20] Йәрид барлыгы тугыз йөз дә алтмыш
ике ел яшәп вафат булды.
[21] Ханохка алтмыш биш яшь булганда угылы Мәтушелах туды.
[22] Мәтушелах туганнан соң Ханох тагын өч йөз ел Аллаһы юлында
йөрде. Башка угыллары, кызлары булды. [23] Ханох барлыгы өч йөз
дә алтмыш биш ел гомер итте, [24] Аллаһы юлында йөрде, соңра күз-
дән югалды, чөнки Аллаһы аны Үз янына алган иде.
[25] Мәтушелахка йөз дә сиксән җиде яшь булганда угылы Ләмех
туды. [26] Ләмех туганнан соң Мәтушелах тагын җиде йөз дә сиксән
ике ел гомер итте. Башка угыллары, кызлары булды. [27] Мәтушелах
барлыгы тугыз йөз дә алтмыш тугыз ел яшәп вафат булды.

---

* **4:26** *Энош* – яһүдчә «адәм», «кеше» мәгънәсендә.

[28] Ләмехка йөз дә сиксән ике яшь булганда аның да угылы туды.
[29] «Раббы нәгъләтләгән бу туфракны эшкәртеп кулларыбыз хезмәттән талчыккан вакытларда юатучыбыз булыр», – дип, Ләмех үзенең угылына Нух* дип исем кушты. [30] Нух туганнан соң Ләмех тагын биш йөз дә туксан биш ел гомер итте. Башка угыллары, кызлары булды. [31] Ләмех барлыгы җиде йөз дә җитмеш җиде ел яшәп вафат булды.

[32] Биш йөз ел гомер кичергәннән соң Нухның Шем, Һам вә Йафет исемле угыллары туды.

Туфан

6 [1] Җир йөзендә адәм балалары үрчегәннән үрчеде, аларның кызлары туа башлады. [2] Аллаһы угыллары*, адәм кызларының чибәрлекләрен күреп, алар арасыннан үзләренә хатыннар сайлап алалар иде. [3] Раббы әйтте:

– Кеше тәнендә Минем рухым-сулышым мәңгелек түгел, чөнки адәм баласы үлемледер, – диде. – Аның гомере йөз егерме ел белән чикләнер.

[4] Ул заманнарда һәм аннан соң да, бигрәк тә Аллаһы угылларының* адәм кызларын хатынлыкка алып, бала-чага үрчетеп яшәгән көннәрендә, җир йөзендә элек-электән шөһрәтле, көчле әзмәверләр бар иде.

[5] Раббы күрде ки, җир йөзендә адәм баласын азгынлык баскан, кешенең бөтен күңеле, уй-фикере һәрвакыт явызлыкта. [6] Раббы кешене бар итүенә үкенде, бөтен йөрәге белән сызланды. [7] Әйтте:

– Дөньяга Үзем яраткан кешеләрне, хайваннарны, сөйрәлүче хәшәрәтләрне, күктәге кошларны – һәммәсен җир йөзеннән юк итәм, чөнки аларны яратуыма Мин үкенәм, – диде.

[8] Раббы хозурында фәкать Нух кына мәрхәмәткә лаек күренде.

[9] Нухның яшәү рәвеше болайдыр: ул садыйк-тугры, замандашлары арасында саф, Аллаһы юлында йөрүче кеше иде. [10] Аның өч угылы булды: Шем, Һам вә Йафет.

[11] Әмма Аллаһы хозурында җир йөзе бозылган, явызлыкка кереп баткан иде. [12] Аллаһы җир йөзен күзеннән кичерде һәм һәр нәрсәнең тәмам бозылганын күрде, чөнки адәм балалары тугры юлдан читкә тайпылганнар иде. [13] Аллаһы Нухка әйтте:

– Бөтен кешелек дөньясын юк итәчәкмен, – диде. – Чөнки кешеләр аркасында җир йөзе явызлык белән тулды. [14] Гофәр агачыннан* үзеңә көймә яса. Эчен-тышын сумалала, көймәнең эчендә

---

* 5:29 *Нух* – яһүдчә «юатучы» мәгънәсендә.

* 6:2 *Аллаһы угыллары* – яки бүтәнчә укылышта: «илаһларның угыллары».

* 6:4 *Аллаһы угылларының* – яки бүтәнчә укылышта: «илаһлар угылларының».

* 6:14 *Гофәр агачы* – кипарис сыман, сумалалы һәм ылыслы агач.

бүлмәләр яса. [15] Көймәнең зурлыгы болай булсын: озынлыгы өч йөз
терсәк, киңлеге илле терсәк, биеклеге утыз терсәк*. [16] Көймәнең өс-
ке өлешендә бер терсәк киңлегендә ачыклык калдыр, ян ягыннан
ишек куй. Эчен аскы, урта, өске катлы итеп яса. [17] Шуннан соң Мин
җир йөзен туфан суына батырачакмын, күк астындагы барлык җан
ияләрен юк итәчәкмен. Җир йөзендә берницди тереклек калмаячак.
[18] Әмма Мин синең белән антлы килешүемне төзим. Угылларың, ха-
тының, киленнәрең белән берлектә көймәгә кер. [19] Исән калсыннар
өчен, һәрбер токым җан иясеннән ата һәм ана җенесле берәр пар-
ны үзең белән көймәгә ал. [20] Төрле токымдагы кошлар, хайваннар,
җирдә сөйрәлүчеләр – һәр төрдән икешәр-икешәр булып, исән
калу өчен синең янга килерләр. [21] Син исә үзең һәм башкалар тук-
ланыр өчен төрлесеннән кирәк кадәр азык ал, аны янына тупла.
[22] Нух Аллаһының барлык боерыкларын җиренә җиткереп үтәде.

7

[1] Раббы Нухка:
– Бөтен гаиләң белән берлектә көймәгә кер, – диде. – Чөн-
ки бу буын кешеләре арасында син Минем хозурымда тугры
булдың. [2-3] Җир йөзендә токымнары сакланып калсын өчен, чиста
хайваннардан ата һәм ана җенесле җиде парны, чиста булмаган-
нардан шулай ук ата һәм ана җенесле берәр пар, кошлардан исә
җиде парны үз янына ал. [4] Чөнки җиде көннән соң Мин җир йөзе-
нә кырык көн һәм кырык төн буе тоташтан яңгыр яудырачакмын;
Үзем яраткан бар нәрсәне җир йөзеннән юк итәчәкмен.
[5] Нух Раббысының барлык боерыкларын җиренә җиткереп үтәде.
[6] Җир йөзен туфан каплый башлаган чакта Нухка алты йөз яшь
иде. [7] Туфаннан котылып калу өчен, Нух үзе, аның белән бергә ха-
тыны, угыллары, киленнәре көймәгә керделәр. [8-9] Аллаһы Нухка
кушканча, чиста һәм чиста булмаган һәр токым хайван, кош һәм
сөйрәлүчеләрдән – һәрберсеннән ата һәм ана җенесле берәр пар,
Нух янына килеп, көймәгә менделәр.
[10] Җиде көннән соң туфан купты. [11] Нух гомеренең алты йөзенче
елында, икенче айда, айның унҗиденче көнендә, нәкъ шул көнне,
күк капулары ачылып, төпсез упкыннар эченнән җир йөзенә тома-
лап яңгыр коя башлады. [12] Ул кырык көн һәм кырык төн тоташтан
яуды. [13] Яңгыр башланган көнне Нух, угыллары Шем, Һам, Йафет,
Нухның хатыны һәм өч килене көймәгә кереп урнаштылар. [14] Алар
белән берлектә кыргый хайваннардан, терлектән, җирдә сөйрәлүче
хәшәрәтләрдән, канатлы кош-корттан, канатлы очар кошлардан –
һәркайсыннан икешәр-икешәр булып көймәгә керделәр. [15] Сулышы
бар һәр төр-токым терек җан пар-пар булып Нух янына көймәгә

* 6:15 *Терсәк* – якынча 45 сантиметр. Димәк, көймәнең зурлыгы –
135х22х13 метр.

кергәннәр иде. 16 Аллаһы кушканча, һәр парның берсе ата җене-
сендә, икенчесе ана җенесендә иде. Раббы көймәгә кергәннәр ар-
тыннан ишекне япты.

17 Су күтәрелү кырык көн дәвам итте. Сулар тәмам ташып, көй-
мәне җир өстеннән югары күтәрде. 18 Су ташкыны артканнан арта
барды, бөтен җирне каплады, көймә су өстеннән йөзеп китте.
19 Шулкадәр артты ки, күк астындагы барлык биек-биек таулар су
астында калды. 20 Су, тауларны ташкын астында калдырып, алар
өстеннән унбиш терсәк югары күтәрелгән иде.

21-22 Җир йөзендәге сулышы бар бөтен җан иясе – кыргый хай-
ваннар да, терлек тә, кош-корт, сөйрәлүчеләр һәм кешеләр дә
һәммәсе һәлак булды, юк ителде. 23 Адәм баласыннан башлап хай-
ваннарга кадәр, сөйрәлүче хәшәрәтләрдән алып очар кошларга
кадәр – барлык җан ияләре үлемгә дучар булды; җир йөзендәге
бар нәрсә юкка чыкты. Фәкать Нух һәм аның белән бергә көймә-
дә булганнар гына исән калды.

24 Су күтәрелү тагын йөз илле көн дәвам итте.

Туфаннан соң

8 1 Ахырда Аллаһы, Нухны һәм аның белән бергә көймәдә бул-
ган барлык хайваннарны исенә төшереп, җир өстенә җил
җибәрде. Суның артуы бетте. 2 Күк капулары ябылып, төпсез
упкыннар эченнән коеп яуган яңгыр туктады. 3 Йөз дә илле көн
кичкәннән соң, җир өстендәге сулар кими башлады. 4 Җиденче
айның унҗиденче көнендә көймә Арарат таулары түбәсенә утыр-
ды. 5 Суның кимүе унынчы айга кадәр дәвам итте. Унынчы айның
беренче көнендә тауларның ябалдашлары күренде.

6 Кырык көн үткәч, Нух үзе ясаган көймәнең тәрәзәсен ачты.
7 Тәрәзәдән бер козгынны тышка очырды. Козгын җир өсте сулар-
дан арынганга кадәр бер очып китеп, бер очып кайтып йөрде. 8 Җир
өстеннән су китеп беткәнме-юкмы икәнен белер өчен, Нух күгәр-
ченне очырды. 9 Күгәрчен, аякларына кунар җир тапмыйча, көй-
мәгә, Нух янына кире әйләнеп кайтты; чөнки җир өстеннән су
китеп бетмәгән иде әле. Нух, куллары белән тәрәзәдән сузылып,
күгәрченне көймә эченә, үз янына алды. 10 Нух тагын җиде көн уз-
ганны көтеп торды да күгәрченне янә тышка очырды. 11 Кичен
күгәрчен томшыгына яшь зәйтүн яфрагы эләктереп кире кайтты.
Шуңардан Нух җир өстендәге суларның кимегәнлеген белде. 12 Җи-
де көн үткәннән соң Нух күгәрченне тагын очырды. Бу юлы кү-
гәрчен кире әйләнеп кайтмады.

13 Нух гомеренең алты йөз дә беренче елында, беренче айның бе-
ренче көнендә, җир өстендәге сулар китеп бетте. Нух көймәнең түбә-
сен ачып карады һәм җирнең коры икәнлеген күрде. 14 Икенче ай-
ның егерме җиденче көнендә туфрак тәмам кипте. 15-16 Аллаһы Нухка:

– Хатының, угылларың һәм киленнәрең белән бергә көймәдән
чык, – диде. – [17] Синең белән бергә янындагы барлык төр җан ия-
ләре – кошлар, хайваннар, җир өстендә сөйрәлүче хәшәрәтләр
һәммәсе көймәдән чыксыннар; чыгып, җир йөзенә таралсыннар,
үрчеп, ишәеп, җир өстен тутырсыннар.
[18] Нух үзенең хатыны, угыллары һәм киленнәре белән бергә көй-
мәдән чыкты. [19] Җир йөзендә хәрәкәт итүче төрле токымдагы бар-
лык җан ияләре – хайваннар, кошлар, хәшәрәтләр һәммәсе көймә-
не ташлап чыктылар. [20] Раббы хөрмәтенә Нух бер мәзбәх* корды
һәм, чиста саналган хайван һәм кошлар арасыннан берничәсен
сайлап алып, ут өстендә яндырып корбан китерде. [21] Хуш истән
күңеле булган Раббы үзалдына әйтте:
– Кешеләр аркасында җир йөзен бүтән нәгъләтләмәячәкмен, –
диде. – Чөнки кешенең йөрәгендә туа торган явызлыклар аның
балачагыннан ук килә; инде терек дөньяны, бу юлы эшләгәнем
кебек, кабат үлемгә дучар итмәячәкмен. [22] Дөньяның киләчәк яшәе-
шендә чәчү дә, уру да булыр, суык та, эссе дә булыр, җәй дә, кыш
та булыр, көн дә, төн дә булып торыр.

Аллаһының Нух белән төзегән антлы килешүе

9 [1] Аллаһы Нухны һәм аның угылларын мөбарәк кылып әйтте:
– Үрчегез, ишәегез, җир йөзен тутырыгыз, – диде. – [2] Җир-
дәге хайваннар, күктәге кошлар, җир өстендә сөйрәлүче
барлык хәшәрәтләр, диңгездәге балыклар – һәммәсе сездән кур-
кып-калтырап торсыннар. Барысын да сезнең хөкемгә тапшырам.
[3] Җирдә хәрәкәт иткән һәрбер җанлы нәрсә, яшел чирәм кебек үк,
сезнең өчен ризык булыр; аларның һәммәсен сезгә бирәм. [4] Әмма
канлы итне, ягъни җаны бар итне ашамагыз. [5] Сезнең җаныгыз
яшерелгән үз каныгыз түгелсә дә, гаеплене Мин җавапка тарта-
чакмын. Һәр хайваннан хисап алачакмын. Кешенең җанына кул
сузган һәр бәндәдән үч алачакмын. [6] Кеше канын койган адәмнең
үз каны да кеше кулыннан коелыр. Чөнки кешене Аллаһы Үз су-
рәтендә яратты. [7] Үрчегез, ишәегез; җир йөзенә сибелеп, арткан-
нан-арта барыгыз.
[8] Нухка һәм аның угылларына Аллаһы болай диде:
[9-10] – Менә, Мин сезнең белән һәм сездән соң туачак нәсел-нә-
сәбегез, шулай ук сезнең янда булган барлык җан ияләре – кош-
лар, терлекләр, кыргый хайваннар һәм дә көймәдән чыкканнар-
ның барчасы белән антлы килешү төзим. [11] Минем бу антлы киле-
шүем буенча моннан соң бернинди җан иясе дә туфан суларында
һәлак булмаячак, җир йөзен суга батырган туфан бүтән беркайчан
да кабатланмаячак.

---

* **8:20** *Мәзбәх* – корбан китерү өчен махсус урын-корылма.

[12-13] Аллаһы сүзен дәвам итте:
– Минем белән сезнең арада, Минем белән сездән соңгы нә-
сел-нәсәбегез, һәрбер җан иясе арасында – Минем белән җир ара-
сында төзелгән антлы килешүемнең мәңгелек галәмәте итеп Мин
болыттан җиргә таба салават күпере сузам. [14] Җир йөзенә яңгыр
болыты җибәреп, болыттан җиргә таба салават күпере сузылуга,
[15] Мин Үземнең сезнең белән, барлык җан ияләре белән ике арада
төзелгән антлы килешүемне хәтеремә төшерермен, һәм терек дө-
ньяны юк итәрдәй туфан сулары ташуына беркайчан да юл куй-
мам. [16] Болыттан җиргә таба сузылган салават күпере калкуга Мин,
аны күреп, җир йөзендәге барлык җан ияләре белән төзегән мәң-
гелек антлы килешүемне хәтергә төшерәчәкмен.
[17] Аллаһы Нухка:
– Минем белән җир йөзендәге барлык терек җан ияләре ара-
сында төзелгән антлы килешүемнең галәмәте менә шулдыр, –
диде.

Нухның угыллары

[18] Нухның көймәдән чыккан өч угылының исемнәре Шем, Һам
вә Йафет булып, Һам дигәне Кәнганга ата тиешле иде. [19] Кеше-
лек дөньясы, шушы өч угылдан яралып, бөтен җир өстенә тарал-
ган иде.
[20] Нух, җир эшкәртә башлап, әүвәл йөзем агачлары утыртты.
[21] Бер көнне, шәраб эчеп исергәч, ул үзенең чатырында шәп-шә-
рә килеш йокларга ятты. [22] Һам, Кәнганның атасы, үз әтисенең
шәп-шәрә йоклап ятуын күреп, чатырдан чыкты да моны ике ту-
ганына сөйләде. [23] Шем белән Йафет, өс киеменнән нәрсәләрне-
дер иңбашларына салып, арт белән чигенә-чигенә чатыр эченә
керделәр дә әтиләренең өстенә яптылар. Арт белән чигенеп кер-
гәнлектән, алар Нухның шәрә икәнлеген күрмәделәр. [24-25] Нух,
шәрабтан айнып, йокысыннан уянгач, кече угылының ни эшләгә-
нен белде дә әйтте:

– Ләгънәт төшсен Кәнганга,
Колларның колы булсын кардәшләренә.

[26] Аннары өстәде:

– Мөбарәк булсын Шемнең Раббы Алласы,
Кәнган исә Шемга кол булсын.
[27] Аллаһы Йафеткә киңлек бирсен;
Шемнең чатырларында яшәсен,
Кәнган исә Йафеткә кол булсын.

[28] Туфаннан соң Нух тагын өч йөз дә илле ел яшәде. [29] Нух бар-
лыгы тугыз йөз дә илле ел яшәп вафат булды.

Нух угылларының нәсел шәҗәрәсе

10 [1] Нух угыллары Шем, Һам вә Йафетнең нәсел шәҗәрә-
ләре болайдыр: туфаннан соң аларның үз угыллары туды.
[2] Йафетнең угыллары: Гөмәр, Магог, Мадай, Йаван, Ту-
бәл, Мешех һәм Тирас. [3] Гөмәрнең угыллары: Ашкеназ, Рифат һәм
Түгәрмә. [4] Йаванның угыл-нәселләре: Элиша, Таршиш һәм китти-
ләр белән доданиләр. [5] Болар – үз җирләрендә үз телләрендә сөй-
ләшеп, аерым кабилә булып диңгез ярларында яшәгән кавем һәм
халыкларның бабалары булдылар.
[6] Һамның угыллары: Күш, Мисраим, Пут һәм Кәнган. [7] Күшнең
угыллары: Себа, Хавилә, Сабта, Рагма һәм Сабтеха. Рагманың угыл-
лары: Шеба һәм Дедан. [8] Күшнең Нәмруд исемле бер угылы булды.
Нәмруд җир йөзендә кыюлыгы белән дан алды. [9] Раббы хозурында
ул кыю бер аучы иде. «Раббы хозурындагы Нәмруд кеби кыю аучы»
дигән сүзләр шуннан килә. [10] Әүвәлендә аның патшалыгы Шинар
җирләрендәге Бабил, Әрех, Аккад һәм Кәлне шәһәрләрен үз эченә
ала иде. [11-12] Соңра, патшалыгы Ашшурга таба киңәеп, ул Ниневә,
Рехобот-ир, Кәләх калаларын һәм Ниневә белән Кәләх арасында
Ресен каласын төзеде. Ул бөек шәһәр иде.
[13] Мисраим – луди, ганами, леһаби, нафтухи, [14] патруси, кәслухи
(пелештиләр болардан чыкканнар) һәм кәфтуриләрнең нәсел ба-
шы булды.
[15-18] Кәнганнан туган беренче угыл Сидун булды, аннары – Хит.
Шулай ук, ул йәвүси, амори, гиргәши, хивви, гаркы, сини, арвади,
семари һәм хаматиләрнең нәсел атасы булды. Бу ыруг-кабиләләр
соңыннан төрлесе-төрле якта таралышып яшәделәр. [19] Кәнганлы-
лар яшәгән җирләрнең чикләре Сидуннан Герар аша Газзага кадәр,
аннан Сәдүм, Гамура, Адма һәм Себоим аша Лашага кадәр сузыл-
ган иде. [20] Болар – үз кабиләләре белән, үз телләрендә сөйләшеп,
үз җирләрендә кавем булып яшәгән Һам балаларыдыр.
[21] Йафетнең өлкән абыйсы Шемнең дә угыллары булды. Шем
бөтен эберлар нәселенең атасы иде. [22] Шемнең угыллары: Элам,
Ашшур, Әрпәхшәд, Луд, Арам. [23] Арамның угыллары: Ус, Хул, Ге-
тер һәм Маш. [24] Әрпәхшәднең Шелах исемле бер угылы булды.
Шелахтан Эбер туды. [25] Эберның ике угылы булды. Берсенең исе-
ме Пелег* иде. Чөнки Пелег яшәгән заманда җир йөзе бүленеп
бетте. Пелегнең кардәше Йоктан исемле иде. [26] Йоктаннан Алмо-
дад, Шелеф, Хасармавет, Йарах, [27] Һадорам, Узал, Дыйкла, [28] Обал,
Абимаил, Шеба, [29] Офир, Хавилә һәм Йобаб тудылар. Боларның
һәммәсе – Йоктан угылларыдыр. [30] Аларның тереклек иткән җир-
ләре Мешадан көн чыгышы тарафында – Сефар тауларына кадәр

---

* **10:25** *Пелег* – яһүдчә «бүленү», «аерылу» мәгънәсендә.

сузылган мәйданны белеп тора иде. [31] Болар – үз кабиләләре белән, үз телләрендә сөйләшеп, үз җирләрендә кавем булып яшәгән Шем угылларыдыр.

[32] Туфаннан соң Нух угыллары нәселеннән чыккан һәм кавем-кабилә булып җир йөзенә сибелгән халыкларның нәсел шәҗәрәсе шушыдыр.

Бабил манарасы

11 [1] Башлангычта бөтен кешеләр бер телдә, бер шивәдә сөйләшәләр иде. [2] Алар, көнчыгыштан хәрәкәт итеп, Шинар үзәнлегендә үзләренә урын табып, шунда җирләштеләр.
[3] Бер-берләренә:

– Әйдәгез, утта яндырылган кирпечләр сугыйк, – диделәр.

Таш урынына – кирпеч, известь урынына җир сумаласы* куллана башладылар. [4] Соңра әйттеләр:

– Җир йөзе буйлап сибелеп бетмик һәм исемебезне данга күмик дисәк, үзебезгә бер шәһәр төзеп, башы күкләргә тиярдәй биек манара торгызыйк, – диделәр.

[5] Раббы адәм балалары төзи башлаган шәһәрне һәм манараны күрү өчен күктән инде [6] һәм болай диде:

– Менә, болар барысы да бер телдә сөйләшүчеләр, бер кавем кешеләре, әнә нәрсә эшли башлаганнар. Инде болар уйлаган эшләреннән кире кайтмаячак. [7] Шуңа күрә, түбән иңеп, телләрен буташтырыйк, сөйләшкәндә берсе-берсен аңламас булсыннар.

[8] Шулай дип, Раббы адәм балаларын җир йөзе буйлап чәчте, алар бу шәһәрне төзүдән туктадылар. [9] Шунлыктан шәһәр Бабил* дип аталды. Чөнки Раббы адәм балаларының сөйләмә телен шунда буташтырды – аларны шуннан торып җир йөзе буйлап чәчте.

Шемның нәсел шәҗәрәсе

[10] Шемның нәсел шәҗәрәсе болайдыр: туфаннан соң ике ел узгач, йөз яшендәге Шемның Әрпәхшәд исемле угылы туды. [11] Әрпәхшәд туганнан соң Шем тагын биш йөз ел яшәде. Башка угыллары, кызлары булды.

[12] Әрпәхшәдкә утыз биш яшь булганда угылы Шелах туды. [13] Шелах туганнан соң Әрпәхшәд тагын дүрт йөз дә өч ел яшәде. Башка угыллары, кызлары булды.

[14] Шелахка утыз яшь булганда угылы Эбер туды. [15] Эбер туганнан соң Шелах тагын дүрт йөз дә өч ел яшәде. Башка угыллары, кызлары булды.

---

* 11:3 *Җир сумаласы* – асфальтсыман үзле балчык.
* 11:9 *Бабил* – яһүдчә «бутау», «буталу» мәгънәсендә.

16 Эберга утыз дүрт яшь булганда угылы Пелег туды. 17 Пелег ту-
ганнан соң Эбер тагын дүрт йөз дә утыз ел яшәде. Башка угылла-
ры, кызлары булды.
18 Пелегкә утыз яшь булганда угылы Регу туды. 19 Регу туганнан
соң Пелег тагын ике йөз дә тугыз ел яшәде. Башка угыллары, кыз-
лары булды.
20 Регуга утыз ике яшь булганда угылы Серуг туды. 21 Серуг туган-
нан соң Регу тагын ике йөз дә җиде ел яшәде. Башка угыллары,
кызлары булды.
22 Серугка утыз яшь булганда угылы Нахор туды. 23 Нахор туганнан
соң Серуг тагын ике йөз ел яшәде. Башка угыллары, кызлары булды.
24 Нахорга егерме тугыз яшь булганда угылы Терах туды. 25 Терах
туганнан соң Нахор тагын йөз дә унтугыз ел яшәде. Башка угыл-
лары, кызлары булды.
26 Терахка җитмеш яшь тулганнан соң аның Ибрам, Нахор һәм
Һаран исемле угыллары туды.

Терахның нәсел шәҗәрәсе

27 Терахның нәсел шәҗәрәсе: Терах – Ибрамның, Нахорның
һәм Һаранның атасы иде. Һаранның Лут исемле бер угылы булды.
28 Һаран, атасы Терахның исән чагында ук, туган җире – килдани-
ларның Ур шәһәрендә вафат булды. 29 Ибрам белән Нахор исә өй-
ләнеп яшәделәр. Ибрам хатынының исеме Сарая, Нахор хатыны-
ныкы Милкә иде. Милкә – Искәнең атасы Һаранның кызы иде.
30 Сарая, кысыр калып, бала тапмады.
31 Терах, үзенең угылы Ибрамны, Һаранның угылы булган оны-
гы Лутны һәм Ибрамның хатыны булган килене Сараяны ияртеп,
Кәнган өлкәсенә күчеп китү нияте белән, килданилар шәһәре Ур-
дан юлга чыкты. Әмма Харанга җиткәч, тукталып, алар шунда то-
рып калдылар. 32 Терах барлыгы ике йөз дә биш ел яшәп, Харан
шәһәрендә вафат булды.

Ибрамның туган җиреннән китүе

12 1 Раббы Ибрамга әйтте:
– Торган җиреңне, туганнарыңны, атаң йортын калдыр,
Мин күрсәтәчәк җиргә күчеп кит, – диде.
2 – Синнән Мин бөек халык тудырачакмын,
Сине мөбарәк кылачакмын,
Исемеңне шөһрәтле итәчәкмен;
Син фатиха-бәрәкәт иясе булачаксың.
3 Сиңа изгелек теләгәннәргә Мин изгелек эшләячәкмен,
Сине каһәрләгәннәргә ләгънәтемне яудырачакмын.
Җир йөзендәге кабиләләрнең һәммәсе синең аша
Минем фатихамны алырлар.

4 Ибрам, Раббысы боерганча, юлга чыкты. Лут та аның белән
китте. Хараннан чыгып киткән вакытында Ибрамга җитмеш биш
яшь иде. 5 Хатыны Сарая, бертуган энесенең угылы Лут белән бер-
гә, Харанда туплаган бар мал-мөлкәтен алып һәм кул астындагы
барлык хезмәтчеләрен ияртеп, ул шулай юлга чыкты һәм Кәнганга
барып җитте. 6 Ибрам, илне буйга кичеп, Шехемдәге Мөре имән-
леге дигән җиргә килеп туктады. Ул заманда анда кәнганиләр яши
иде. 7 Раббы, Ибрамның каршысында пәйда булып:

– Менә бу җирләрне Мин синең нәсел варисларыңа бирәм, –
диде.

Раббысы пәйда булган төшкә Ибрам мәзбәх ясады. 8 Аннары, бу
урыннан янә кузгалып, Бәйтелдән көн чыгышы тарафындагы тау-
га таба юнәлде һәм, Бәйтелне үзеннән көнбатыш якта, ә Гайны
көнчыгыш якта калдырып, ике уртага чатыр корды. Мәзбәх яса-
ды, Раббысының исеменә дога багышлады. 9 Ибрам тагын кузгал-
ды, юлын көньякка карап дәвам иттерде.

Ибрам белән Сарая Мисырда

10 Ибрам тукталган җирләрдә ачлык хөкем сөрә иде. Ачлык кө-
чәйгәннән-көчәя барганлыктан, Ибрам, вакытлыча яшәр өчен
дип, Мисырга юл тотты. 11 Мисыр җиренә җитәрәк, хатыны Сара-
яга әйтте:

– Синең гүзәл кыяфәтле хатын икәнеңне беләм, – диде. – 12 Ми-
сырлылар, сине күргәч, бу аның хатыныдыр дип, мине үтерерләр,
ә сине исән калдырырлар. 13 Мисырлыларның миңа карашлары
яхшы булуын һәм синең хакка минем исән калуымны теләсәң,
син аларга: «Ул – минем абыем!» – дип әйт.

14 Чыннан да, Мисыр җиренә аяк баскач, мисырлылар Ибрам
хатынының бик гүзәл икәнлеген күреп алдылар. 15 Фиргавеннең
сарай түрәләре дә, хатынны күреп, аның гүзәллеге турында фирга-
венгә җиткерделәр. Шуннан соң Сараяны фиргавен ханәсенә ал-
дылар. 16 Хатыны аркасында Ибрамга караш яхшы булды. Вак һәм
эре терлектән мал-туары, качыр, ишәк, дөяләре күп булды, өендә
коллар, кәнизәкләр тотты. 17 Ләкин Ибрамның хатыны Сарая ар-
касында Раббы фиргавенне һәм сарай җәмәгатен зур фаҗигаләргә
дучар итте. 18 Фиргавен, Ибрамны үз каршына чакыртып, әйтте:

– Син мине нишләттең? – диде. – Ник син Сараяны «ул минем
хатыным» дип әйтмәдең? 19 «Сеңелем» дип әйттең? Мин бит аңа
чак кына өйләнми калдым. Ә ул синең үз хатының икән. Хаты-
ныңны ал да илдән чыгып кит!

20 Фиргавен үз адәмнәренә үзенең Ибрам хакындагы карарын
ирештерде. Бу карар буенча Ибрам хатыны һәм кул астындагы
барлык мал-мөлкәте белән берлектә Мисырдан сөрелде.

Ибрам белән Лутның аерылышуы

13 [1] Ибрам, хатыны һәм кул астындагы барлык мал-мөлкә-
те белән берлектә Мисырдан кузгалып, көньякка, Нә-
гебкә карап юл тотты. Лут та аның белән бергә иде.
[2] Ибрам мал-туарга һәм алтын-көмешкә бик бай иде. [3] Бер урын-
нан икенче урынга күчә-күчә, ул Бәйтелгә кадәр барды, аннары
Бәйтел белән Гай арасында теге чакны үзе чатыр корган урынга
килеп җитте. [4] Шунда, элек үзе ясаган мәзбәх урынында, Раббы-
сының исеменә дога багышлады.

[5] Ибрам белән бергә күчеп йөргән Лутның да чатырлары, мал-туа-
ры күп иде. [6] Һәр икесенең мал-туары артык күп булганлыктан,
алар бер җирдә сыешып яши алмыйлар иде. [7] Ибрамның көтүчеләре
белән Лутның көтүчеләре арасында әледән-әле низаглар чыга иде.
(Ул заманнарда кәнганиләр белән пәризиләр дә шушы җирләрдә
яшиләр иде.) [8] Һәм менә Ибрам Лутка әйтте:

– Моннан соң минем белән синең арада, минем көтүчеләрем бе-
лән синең көтүчеләрең арасында низаг-бәхәскә урын калмасын, –
диде. – Чөнки без кардәшләр. [9] Бөтен җир йөзе синең күз алдыңда
түгелмени? Аерылып кит син миннән. Син сулга китсәң, мин уңга
китәрмен. Син уңга китсәң, мин сулга китәрмен.

[10] Лут тирә-ягына күз ташлады. Сәдүм һәм Гамура шәһәрләре
Раббы тарафыннан юк ителгәнгә кадәр бөтен бу Үрдүн елгасы буй-
лары, тәмам Согар шәһәренә хәтле, тоташтан сугарылган – Раббы
бакчасын яки мул сулы Мисыр җирләрен хәтерләтә иде. [11] Лут үзе-
нә нәкъ менә шул Үрдүн буендагы җирләрне сайлап алды һәм көн
чыгышына карап юл тотты. Ибрам белән Лут әнә шулай бер-бер-
сеннән аерылдылар. [12] Ибрам Кәнган җирләрендә калды. Лут исә
Сәдүмгә кадәр җәелеп яткан тигезлектәге калалар тирәсенә җир-
ләшеп, шунда чатырларын корды. [13] Сәдүм халкы явыз холыклы
һәм Раббы каршында бик тә гөнаһлы иде. [14] Лут аерылып киткән-
нән соң Раббы Ибрамга әйтте:

– Торган җиреңнән башыңны күтәреп, көн ягына, төн ягына,
көн чыгышы һәм көн батышы якларына карашыңны юнәлт, – ди-
де. – [15] Күз карашың иңләп алган бу җирләрнең һәммәсен Мин
сиңа һәм синең нәсел варисларыңа мәңгегә бирәм. [16] Киләчәк
буын кешеләреңне Мин туфрак комы санынча ишәйтәчәкмен.
Кем дә кем туфрак комы бөртекләрен санап бетерә алса, шул
кеше генә синең нәсел варисларыңның санын белә алыр. [17] Торып
бас та бу җирләрне аркылыга-буйга йөреп чык, чөнки Мин алар-
ны сиңа бирәм.

[18] Ибрам, чатырын сүтеп, юлга чыкты һәм Хебрундагы Мамре
имәнлеге дигән җиргә барып төпләнде. Шунда Раббы хөрмәтенә
мәзбәх корды.

Ибрамның Лутны әсирлектән коткаруы

14 [1]Шул заманнарда булган хәлләр ки, Шинар патшасы Ам-
рафел, Элласар патшасы Арийох, Элам патшасы Кедорла-
гомер һәм Гоим патшасы Тидал, [2]дүртәүләп, Сәдүм пат-
шасы Берага, Гамура патшасы Биршага, Адма патшасы Шинабка,
Себоим патшасы Шемеберга һәм Бела, ягъни Согар патшасына
каршы сугыш ачтылар. [3]Бу соңгы биш патша бүгендә Тоз күле
урнашкан Сиддим үзәнлегендә үзләренең сугышчан көчләрен бер-
ләштерделәр. [4]Бу патшалар унике ел Кедорлагомер патша кулы ас-
тында буйсынып яшәп, унөченче елында аңа каршы баш күтәр-
гәннәр иде. [5]Ундүртенче елда исә Кедорлагомер һәм аңа килеп
кушылган патшалар Аштерот-Карнаимда – рефалыларны, Һамда –
зузлыларны, Шаве-Кырьятаимда – эмлыларны, [6]чүл кырыендагы
Эл-Паранга кадәр сузылган Сәгыйр таулыгы янында хориләрне
тар-мар иттеләр. [7]Аннан әйләнеп кайткач, Эн-Мишпатка, ягъни
Кадышка юл тотып, амалыклыларның бөтен җирләрен басып ал-
дылар һәм шулай ук Хасесон-Тамарда яшәгән амориләрне тар-мар
китерделәр. [8-9]Һәм менә биш патша – Сәдүм патшасы, Гамура пат-
шасы, Адма патшасы, Себоим патшасы һәм Бела, ягъни Согар
патшасы, дүрт патшага – Элам патшасы Кедорлагомерга, Гоим пат-
шасы Тидалга, Шинар патшасы Амрафелгә һәм Элласар патшасы
Арийохка каршы Сиддим үзәнлегендә сугышка керделәр. [10]Сид-
дим үзәнлегендә сумала чокырлары бик күп иде. Сәдүм һәм Гамура
патшалары качып киткәндә адәмнәреннән кайберләре шул чокыр-
ларга егылып төшеп һәлак булдылар. Исән калганнары исә тауларга
качты. [11]Җиңүчеләр Сәдүм һәм Гамурада булган бар мөлкәтне,
барлык азык-төлекне үзләре белән алып киттеләр. [12]Ибрамның ул
вакытларда Сәдүмдә яшәгән кардәшен – Лутны да бөтен малы-мөл-
кәте белән бергә алып киттеләр.

[13]Әсирлектән котылган берәү килеп, гыйбри* Ибрамга хәлне
белгертте. Ул чакта Ибрам Эшкүл белән Анерның кардәше янын-
да – амори Мамренең имәнлегендә яши иде. Болар Ибрам яклы
кешеләр иде. [14]Кардәше Лутның әсир төшүен ишеткәч, Ибрам,
үзенең өендә туып үскән өч йөз дә унсигез кол адәмне кораллан-
дырып, дошманны Дан шәһәренә кадәр куа барды. [15]Анда, адәм-
нәрен төркем-төркем бүлеп, төнлә белән дошман өстенә һөҗүм
ясады, аны тар-мар итеп, Дәмәшекътән төньяктарак урнашкан
Хоба дигән җиргә кадәр эзәрлекләде. [16]Алып кителгән байлыкны,
әсир хатыннарны һәм адәмнәрне кире кайтарды, кардәше Лутны
әсирлектән коткарып, аның да бар мал-мөлкәтен үзенә кайтарып

---

* **14:13** *Гыйбри* – еврейларның борынгы атамасы; тамыры Эбер дигән кеше исеменнән алынган (карагыз 10:21).

бирде. [17] Кедорлагомерны һәм аның яклы патшаларны тар-мар итеп кайтып килгәндә, хәзер Патша үзәне дип йөртелгән Шаве җирендә Ибрамны Сәдүм патшасы каршылады. [18] Аллаһы Тәгаләнең рухани хезмәтчесе булган Шалим патшасы Мәлик-Садыйк та Ибрамны икмәк һәм шәраб белән каршы алды. [19] Изгелек теләп әйтте:

– Җирне-күкне бар иткән Аллаһы Тәгалә
Бәндәсе Ибрамны мөбарәк кылсын.
20 Дошманнарыңны кулыңа тапшырган Аллаһы Тәгаләгә
Шөкраннар яусын.

Ибрам үзендә булган бар мал-мөлкәтнең уннан бер өлешен Мәлик-Садыйкка бүлеп бирде. [21] Сәдүм патшасы Ибрамга:

– Адәмнәрне миңа калдыр, мал-мөлкәтне үзеңә ал, – диде.

[22] Ләкин Ибрам Сәдүм патшасына әйтте:

– Раббы, җирне-күкне бар иткән Аллаһы Тәгалә исеме белән кулымны күтәреп ант итәм: [23] синеке булган мөлкәттән бер нәрсәне, хәтта җепне яки аяк киеме каешын да алмаячакмын. Син кемгәдер: «Мин Ибрамны баеттым!» – дип әйтерлек булмасын. [24] Ләкин угъланнар ашаган өлеш моңа керми. Шулай ук минем белән барган адәмнәр – Анер, Эшкүл һәм Мамре дә үз өлешләрен алсыннар.

Аллаһының Ибрам белән төзегән антлы килешүе

15 [1] Бу вакыйгалардан соң Раббысы, Ибрамга вәхиен* индереп, болай диде:

– Курыкма, Ибрам.
Мин – синең калканың.
Аласы бүләгең зур булыр.

[2] Ибрам:

– Хуҗам-Раббым, Син миңа нәрсә бирмәкчесең? – диде. – Бала атасы булалмадым. Минем өемдәге бар хуҗалык дәмәшекъле Элигызыр кулына калачак.

[3] – Менә, Син бит миңа бала насыйп итмәдең, – дип сүзен дәвам итте Ибрам. – Менә, шуңа күрә, өемдәге бер хезмәтче минем мирасчым булачак.

[4] Раббы Ибрамга Үзенең катгый сүзен ирештерде:

– Юк, ул синең мирасчың булмаячак. Синнән туган үз балаң синә мирасчы булыр, – диде.

[5] Раббы Ибрамны һавага алып чыкты һәм әйтте:

– Күк йөзенә башыңны күтәреп кара да, булдыра алсаң, андагы йолдызларны санап чык, – диде. – Синең нәсел варисларың менә шул йолдызлар санынча булачак.

---

* 15:1 *Вәхи* – Алла тарафыннан җибәрелгән хәбәр.

[6] Ибрам Раббыга ышанды. Раббы моны Ибрамның тугрылыгы итеп кабул кылды. [7] Һәм Ибрамга әйтте:

– Бу җирләрне сиңа мирас итеп бирү өчен сине килданиларның Ур шәһәреннән алып чыккан Раббы – ул Мин, – диде.

[8] Ибрам:

– Йа Хакимем Раббы! Бу җирләрне мирас итеп алачагымны мин нидән белә алам? – дип сорады.

[9] Раббы әйтте:

– Миңа бер тана сыер, бер кәҗә, бер сарык тәкәсе китер, – диде. – Һәрберсе өчәр яшьлек булсын. Бер урман күгәрчене белән бер бала күгәрченне дә китер.

[10] Ибрам, хайваннарны алып килеп, суеп, һәркайсын урталай ярды да кисәкләрне бер-берсенә каршы тезеп куйды. Фәкать кошларны гына урталай ярмады. [11] Ит кисәкләре өстенә ябырылып ташланган ерткыч кошларны Ибрам куа торды.

[12] Кояш баеган вакытта Ибрамны тирән бер йокы биләп алды; ул дәһшәтле дөм караңгылык эченә чумды. [13] Раббы Ибрамга болай диде:

– Шуны белеп тор, нәселеңнең киләчәк буыннары дүрт йөз ел буена чит-ят җирдә килмешәк хәлендә, золым-җәбер күреп, кол тормышы белән яшәргә мәҗбүр булырлар. [14] Әмма синең нәсел варисларына коллык китергән ул халыкны Мин хөкем итәчәкмен. Варисларың коллыктан зур мал-мөлкәт белән чыгарлар. [15] Ә син үзең дөньядан ата-бабаларың янына тыныч күңел белән, олы яшьләргә җитеп күчәрсең. [16] Нәселеңнең дүртенче буыны бирегә кире кайтыр. Чөнки аморийләрнең яман эшләре әле чиктән ашмаган.

[17] Кояш баеп, караңгы төшкәч тә, мич морҗасыннан чыккандай, бер төтен баганасы һәм ут көлтәсе урталай ярылган хайваннарның кисәкләре арасыннан сызылып узды. [18-21] Бу көнне Раббы Ибрам белән антлы килешү төзеп, аңа болай диде:

– Мисыр елгасыннан алып бөек Фөрат елгасына кадәр сузылган бу җирләрне – кынлы, кыназлы, кадмони, хитти, пәризи, рефалыларның, шулай ук амори, кәнгани, гиргәши һәм йәвүси кавемнәренең җирләрен Мин синең нәсел токымнарыңа бирәчәкмен.

Һаҗәр һәм Исмәгыйль

16 [1] Хатыны Сарая Ибрамга бала тапмады. Сараяның Һаҗәр исемендә мисырлы бер асравы бар иде. [2] Сарая Ибрамга әйтте:

– Менә, Раббы мине бала табудан мәхрүм кылды, – диде. – Син асравым белән йоклап кара әле. Шулай, бәлкем, мин дә аңардан нәсел анасы була алырмын*.

---

* 16:2 Борынгы Шәрекътә кысыр хатын үзенең асравын иренә хатынлыкка биреп, асравы тудырган балаларны үзенеке итеп санау йоласы булган.

Ибрам Сараяның сүзен тыңларга булды. [3]Шулай итеп, Сарая
мисырлы Һаҗәрне ире Ибрамга хатынлыкка бирде. Бу хәл Кән-
ганда Ибрам ун ел гомер кичергәннән соң булды. [4]Ибрам Һаҗәр
белән йоклады, һәм Һаҗәр балага узды. Балага узганын белгәннән
соң, Һаҗәр үзенең хуҗабикәсен санламый башлады. [5]Сарая Иб-
рамга:

– Минем башка төшкән бу хаксызлыкка син гаепле, – диде. – Асравымны синең кочагыңа мин үзем бирдем. Ә ул, балага узганын белгәч, мине бөтенләй санламый башлады. Синең белән минем араны Раббы Үзе хәл итсен.

[6]Ибрам Сараяга:

– Асравың синең кул астында бит, нәрсә телисең шуны эшлә, – диде.

Шуннан соң Сарая үзенең асравына җәбер күрсәтә башлап, ас-
рау өйдән качып китте. [7]Раббының мәләге* Һаҗәрне чүлдәге бер
чыганак – Шурга бара торган юл буендагы кое янында эзләп
тапты. [8]Аңардан сорады:

– Сараяның асравы, и Һаҗәр! Син каян килдең дә кая юл тотасың? – диде.

Һаҗәр:

– Мин хуҗабикәм Сараядан качып барам, – дип җавап бирде.

[9]Раббының мәләге:

– Хуҗабикәң янына кире кайт та аңа буйсын, – диде. – [10]Си-
нең нәселеңне үрчеткәннән-үрчетәчәкмен, шулкадәр ки, аны са-
нап та бетерерлек булмас.

[11]Раббының мәләге тагын болай диде:

– Менә, син хәзер йөкле, бер угыл табарсың һәм аңа Исмәгыйль* дип исем кушарсың. Чөнки Раббы синең кичергән газапларыңны ишетте.

[12] Угылың кыргый ишәкне хәтерләтер.
Аның кулы – бар кешегә каршы,
Бөтен кешенең кулы аңа каршы күтәрелер,
Кардәшләре белән мөнәсәбәте низаглы булыр.

[13]Һаҗәр:

– Мин әллә чыннан да мине Күргәнне күреп калдым микән? – дип, үзе белән сөйләшкән Раббыга «Син – Эл-Рои*» дип исем кушты.

---

* 16:7 *Мәләк* – фәрештә.

* 16:11 *Исмәгыйль* – яһүдчә «Аллаһы ишетер» дигән мәгънәне аңлата.

* 16:13 *Эл-Рои* – яһүдчә «Мине күрүче Алла» дигән мәгънәне аңлата.

[14] Менә шунлыктан Кадыш белән Беред арасындагы әлеге кое «Беер-Лахай-Рои»* исемен йөртә. [15] Һаҗәр Ибрамга бер угыл тудырды. Һаҗәрдән туган бу угылына Ибрам Исмәгыйль дип исем кушты. [16] Һаҗәр Исмәгыйльне тапканда Ибрам сиксән алты яшендә иде.

Антлы килешүнең билгесе — сөннәткә утырту

17 [1] Ибрам туксан тугыз яшьтә чагында, аның хозурында янә Раббы күренеп:
– Мин – Кадир* Алламын, – диде. – Минем юлымда
йөр һәм кимчелексез бул. [2] Минем белән синең арада төзелгән ан-
тлы килешүне үтәп, Мин сине бик тә, бик тә үрчемле итәчәкмен.
[3] Ибрам, сәҗдәгә китеп, йөзе белән җиргә орынды. Аллаһы Үзе-
нең сүзен дәвам иттерде:
[4] – Минем синең белән төзелгән антлы килешүемнең асылы
Мин Үземдер: син бик күп халыкларның нәсел атасы булачаксың.
[5] Моннан соң синең исемең дә Ибрам* түгел, ә Ибраһим* булыр.
Чөнки Мин сине күп халыкларның нәсел атасы итәчәкмен. [6] Син
бик тә үрчемле нәселнең башы булырсың, нәселеңнең тармакла-
рыннан күп халыклар туар, патшалар чыгар. [7] Антлы килешүемне
Мин сиңа һәм синнән соңгы нәсел варисларыңа мәңгегә күнде-
рәм. Мин – синең һәм синнән соңгы нәсел варисларыңның Ал-
ласымын. [8] Син горбәттә гизеп йөргән бу җирләрне, бөтен Кәнган
җирләрен Мин сиңа һәм синнән соңгы варисларыңа мәңгелек ми-
лек итеп бирәм, Мин аларның барысының да Алласы булырмын.
[9] Син һәм синнән соңгы нәсел варисларың Минем антлы килешү-
емә тугры булыгыз. [10] Синең белән һәм синнән соңгы нәсел ва-
рисларың белән төзелгән антлы килешүемнең шарты шулдыр:
арагыздагы ир затларның барысы да сөннәткә утыртылырга тиеш.
[11] Сөннәтле булыгыз, сөннәтле булу Минем белән сезнең арада тө-
зелгән антлы килешүемнең галәмәте итеп каралыр. [12] Арагызда өй-
дә туганнар да, чит ыруглан акчага сатып алынганнар да – һәрбер
ир бала тумышының сигезенче көнендә сөннәткә утыртылсын.
[13] Сезнең өегездә туган яки акчага сатып алынган һәр ир баланың
сөннәткә катгый утыртылуы – бәдәнегездәге менә шул тамга –
Минем антлы килешүемнең мәңгелек билгесе булыр. [14] Сөннәткә
утыртылмаган һәр ир заты үз халкыннан киселеп калыр, чөнки ул
Минем антлы килешүемне бозган буладыр.

---

* 16:14 *Беер-Лахай-Рои* – яһүдчә «мине күрүче Тере Затның коесы» дигән мәгънәне аңлата.

* 17:1 *Кадир* – һәрнәрсәгә көче җитүче, көче чикләнмәгән.

* 17:5 *Ибрам* (яһүдчә – Абрам) – «бөек ата» дигәнне аңлата.

* 17:5 *Ибраһим* (яһүдчә – Абраһам) – «күпләрнең атасы» мәгънәсендә.

Аллаһының Сараяга биргән вәгъдәсе

[15] Аллаһы Ибраһимга:
– Хатының Сараяга да бүтән Сарая дип дәшмә, – диде. – Моннан соң аның исеме Сара* булыр. [16] Мин аны мөбарәк кылам. Аңардан синең бер угылың туар. Хатыныңны шулкадәр мөбарәк кылам ки, ул күп халык-кавемнәрнең анасы булыр, аның нәсел варислары арасыннан патшалар чыгар.
[17] Ибраһим, сәҗдәгә китеп, йөзе белән җиргә орынды һәм көлеп куйды. Эченнән: «Йөз яшьлек кеше ничек инде бала таптыра алсын?! – диде. – Туксан яшьлек Сарага да ничек бала тудырмак кирәк?!» [18] Һәм Ибраһим Аллаһыга әйтте:
– Синең хозурыңда һич югы Исмәгыйлем исән-имин булса иде! – диде.
[19] Аллаһы исә:
– Нәкъ менә хатының Сара сиңа угыл табып бирер, – диде. – Аңа син Исхак* дип исем кушарсың. Мин аның белән һәм аның аша нәсел-нәсәбе белән антлы килешүемне мәңгегә беркетеп куячакмын. [20] Исмәгыйльгә килгәндә, Мин сине ишеттем. Аны мөбарәк кылып, нәселен бик үрчемле, бик ишле итәчәкмен. Аңардан унике идарәче туар; нәселеннән бөек халык барлыкка килер. [21] Әмма антлы килешүемне Мин Исхак белән – киләсе елда нәкъ шушы вакытта хатының Сарадан туачак угылың белән беркетеп куячакмын.
[22] Шулай дип, Аллаһы сүздән туктады һәм Ибраһимнан аерылып күккә ашты. [23] Ибраһим исә угылы Исмәгыйльне һәм кул астындагы барлык ир затын – өендә туганнарны да, акчага сатып алынганнарны да һәммәсен җыеп, Аллаһы кушканча, шул көнне сөннәткә утыртты. [24] Сөннәткә утыртылганда Ибраһим туксан тугыз яшендә иде. [25] Ә угылы Исмәгыйль сөннәткә утыртылганда унөч яшьтә иде. [26] Ибраһим да, угылы Исмәгыйль дә бер үк көнне сөннәтле булдылар. [27] Ибраһим өендәге барлык ир заты – шунда туганнар да, чит ыруглан сатып алынганнар да Ибраһим белән бергә сөннәт иясе булдылар.

Өч кунак

18 [1] Көндезге челлә бер вакытта Мамре имәнлегендәге үзенең чатыры ишеге төбендә утырган Ибраһимның алдында янә Раббы пәйда булды. [2] Ибраһим, башын күтәреп, күзләрен йөртте һәм каршысында өч ир басып торганын күрде. Күргәч тә, чатыр ишеге төбендәге урыныннан җәһәт торып, тегеләрнең каршыларына ашыкты һәм, башын җиргә кадәр иеп:

---

* 17:15 *Сара* – яһүдчә «байбикә», «ханым» мәгънәсендә.
* 17:19 *Исхак* – яһүдчә «ул көлә» мәгънәсендә.

3 – И хуҗа әфәндем! Әгәр Синең хозурыңда мәрхәмәткә лаек
булсам, колың яныңнан читләтеп үтмә, – диде. – 4 Бераз су ките-
реп, аякларыгызны юарлар, шушы агач күләгәсендә ял итеп алы-
гыз. 5 Ә мин ашарыгызга икмәк алып килермен, йөрәкләрегезгә
дәрман булыр, сез – мин колыгызның кунакларыдыр. Аннан юлы-
гызны дәвам итәрсез.

Юлчы адәмнәр:

– Ярый, шулай эшлә, әйткәнеңчә булсын, – диделәр.

6 Ибраһим чатырга таба – Сарасы янына ашыкты. Аңа:

– Тиз генә иң әйбәт оннан өч үлчәү камыр куй да төче икмәк пешер, – диде.

7 Аннан үзе сыер көтүенә таба китте, симез-көр һәм яхшы бер
бозауны сайлап алып, хезмәтчесенә тапшырды. Хезмәтче адәм
ашыга-ашыга бозау итеннән табын ашы әзерләде. 8 Ибраһим әзер-
ләнгән азыкны сөт һәм май белән берлектә кунаклар алдына та-
бынга китереп куйды. Кунаклар ашаганда, үзе аларның яннарында
агач күләгәсендә басып торды. 9 Кунаклар Ибраһимнан:

– Хатының Сара кайда соң? – дип сорадылар.

Ибраһим:

– Ул монда, чатыр эчендә, – дип җавап бирде.

10 Кунаклардан берсе әйтте:

– Киләсе елны нәкъ шушы вакытта яныңа кабат киләчәкмен, – диде. – Ул вакытны инде хатының Сараның бер угылы булыр.

Ә Сара арткы якта, чатыр ишеге ышыгында, моның сүзләрен
ишетеп торды. 11 Ибраһим белән Сара картайганнар, инде олы яшьтә
иделәр. Сарада күрем килү гадәте тукталган иде. 12 Сара үзалдына кө-
леп: «Картлык көнемдә кая инде миңа андый бәхет-юаныч насыйп
булсын? – дип уйлады. – Хуҗам-әфәндем дә андый яшьтән узган».

13 Раббы Ибраһимнан:

– Сара ни өчен: картлык көнемдә кая инде миңа бала табу дия-
рәк көлеп җибәрде? – дип сорады. – 14 Раббы өчен мөмкин булма-
ган нәрсә бармыни? Киләсе елны билгеләнгән вакытка Мин синең
яныңа килгәндә Сараның бер угылы булыр.

15 Сара куркып калган иде. Ул:

– Мин көлмәдем, – дип акланып маташты.

Әмма Раббы әйтте:

– Юк, көлдең, – диде.

Ибраһимның Сәдүм өчен ялваруы

16 Кунаклар, урыннарыннан торып, Сәдүмгә таба юл алдылар.
Ибраһим аларны озата китте. 17 Раббы әйтте: «Эшләргә җыенган
эшемне нигә Миңа Ибраһимнан яшерергә?! – диде. – 18 Ибраһим
нәселеннән һичшиксез бөек һәм куәтле халык яралачак һәм җирдә-
ге барлык халыклар аның йөзендә мөбарәк кылыначак. 19 Ибраһим

хакында Раббысы әйткән сүзләр җиренә җиткерелсен өчен, Мин аны үзенең угылларына һәм өй җәмәгатенә Раббы юлын күндерсен дип, аларны тугры һәм гадел булырга өйрәтсен дип сайладым».
20 Ахырда Раббы әйтте:

– Сәдүм белән Гамура явызлыкка баткан, гөнаһлары бик авырдыр, – диде. – 21 Шунда иңеп, Мина килеп ирешкәннең дөресме-түгелме, гөнаһлары бармы-юкмы икәнен беләчәкмен.

22 Юлчылар, кузгалып китеп, Сәдүмгә таба юнәлделәр. Әмма Ибраһим Раббының хозурында калды. 23 Ибраһим Аңа якынлашып:

– Син тугрыны да яман белән бергә юк итәчәксеңмени? – дип сорады. – 24 Бәлки, бу шәһәрнең эчендә илле тугры кеше бардыр. Шул илле тугрыга мәрхәмәт күрсәтмичә, алар яшәгән җирне юк итәрсеңмени? 25 Мондый эш Синнән ерак торсын – яманны да, тугрыны да бер тиң күреп, тугрыны яман кеше белән бергә һәлак итүең мөмкин түгел! Бөтен дөньяның Хакиме мондый гаделсезлеккә юл куймас!

26 Раббы әйтте:

– Әгәр Сәдүм шәһәрендә тугры илле адәм табылса, Мин бу урынны исән-имин калдырачакмын, – диде.

27 Ибраһим:

– Менә мин, туфрак вә көл бер адәм, Син Хуҗам белән сөйләшеп сүз әйтергә җөрьәт итәм, – диде. – 28 Бәлки, тугрылар иллегә тулып җитмәс, биш кешегә кимрәк булыр. Шул биш кешегә ким булган өчен бөтен шәһәрне харап итәрсеңме?

Раббы:

– Әгәр анда кырык биш тугры кешене тапсам, шәһәрне харап итмәячәкмен, – дип җавап бирде.

29 Ибраһим янә сорады:

– Әгәр кырык кына кеше булса?

Раббы:

– Кырык кына кеше булганда да, харап итмәячәкмен, – диде.

30 Ибраһим:

– Һаман үз сүзен сөйли дип ачуланма, Хуҗам минем: бәлки анда утыз гына тугры кеше табылыр? – дип сорады.

Раббы:

– Утыз гына кеше булса да, андый эшне эшләмәячәкмен, – диде.

31 – Инде менә янә Син Хуҗамнан сорарга җөрьәт итәм, – диде Ибраһим. – Әгәр анда егерме генә тугры кеше табылса ничек?

Раббы:

– Егерме генә кеше булганда да, шәһәрне харап итмәячәкмен, – дип җавап бирде.

32 – Тагын бер мәртәбә авыз ачып сүз әйткәнем өчен ачуланма, Хуҗам минем, – диде Ибраһим. – Бәлкем анда тугрылардан ун гына кеше табылыр?

Раббы:

– Унау гына булганда да, шәһәрне юк итмәячәкмен, – диде.
33 Шулай дип, Раббы Ибраһим белән әңгәмәсен тәмамлады да
китеп барды. Ибраһим да чатырына кире кайтты.

Сәдүм белән Гамураның һәлакәте

19 1 Кичке якта әлеге ике мәләк Сәдүмгә килеп җитте. Бу
вакыт Лут шәһәр капкасы янында утыра иде. Юлчылар-
ны күрүгә, ул каршыларга дип аягүрә басты һәм җиргә
кадәр башын иеп сәлам бирде. 2 Аннары:
– Әфәнделәрем, колыгызның өенә рәхим итегез, – диде. –
Аякларыгызны юарсыз, бездә төн кунып, иртәгесен янә юлыгыз-
ны дәвам итәрсез.

Мәләкләр:

– Юк, без урамда төн куначакбыз, – диделәр.

3 Ләкин Лут бик нык кыстагач, алар өйгә керделәр. Лут табын
җәйде, төче камырдан икмәк пешерде. Мәләкләр ашадылар.
4 Кунаклар йокларга әле ятмаганнар да иде, шул вакыт Сәдүм-
нең бөтен төбәкләреннән җыелган ир халкы, олысыннан алып ке-
чесенә кадәр, Лутның өен чолгап алды. 5 Лутны чакырып, алар:
– Сиңа төн кунарга кергән адәмнәр кайда? – дип сорадылар. –
Чыксыннар, нинди икәннәрен татып белик.
6 Лут, алар янына чыгып, үз артыннан өенең ишеген бикләп куйды.
7 – Кардәшләрем, зинһар яманлык эшләмәгез, – диде ул. –
8 Менә, минем ир күрмәгән ике кызым бар; яныгызга шуларны
чыгарам, алар белән теләгәнегезне эшләгез; әмма бу адәмнәргә
тимәгез, чөнки алар минем өй кунакларым.
9 Ләкин сәдүмлеләр аңа:
– Мондарак кил, – диделәр. Әйттеләр: – Бу адәм бирегә читтән
килгән бер килмешәктер, ә үзен әнә нинди хуҗа итеп саный! Хәзер
без сине кунакларыңа караганда да яманрак эшкә дучар итәрбез.

Шулай дип, Лутка таба якынлаштылар һәм өйгә бәреп кермәкче
булдылар. 10 Әмма ишектән кунак адәмнәрнең куллары сузылып,
Лутны өй эченә тартып керттеләр дә ишекне эчтән бикләп куйды-
лар. 11 Ә ишек каршына җыелганнарны, олысыннан алып кечесенә
кадәр, һәммәсенең күзләрен сукырайтып, ишекне таба алмастай
хафалы хәлгә төшерделәр.
12 Әлеге ике кунак адәм Лутка әйттеләр:
– Синең монда тагын кемнәрең бар? Киявеңме, угылларың,
кызларыңмы – кем генә булса да, якын тиешле һәммә кешеңне
шәһәрдән читкә алып чык. 13 Чөнки без бу шәһәрне юк итәчәкбез.
Бу шәһәр халкының явызлыклары Раббыга ишетелде. Раббы безне
шәһәрне юк итәргә дип җибәрде.
14 Лут, өеннән чыгып, үзенең кызларын хатынлыкка аласы кияү
егетләргә:

– Торыгыз, бу җирне ташлап китегез, – диде. – Чөнки Раббы
бу шәһәрне юк итәчәк.
Әмма кияү егетләргә Лутның сүзләре шаярту булып тоелды. 15 Таң
беленгәч, мәләкләр Лутны ашыктыра башладылар:
– Хатыныңны һәм яныңдагы ике кызыңны ал да тизрәк моннан
кит, – диделәр. – Юкса гөнаһлы шәһәр белән бергә син дә һәлак
булырсың.
16 Лут акрын кыймылдады. Шуңа күрә әлеге адәмнәр, Раббының
Лутка булган мәрхәмәтенә таянып, аны һәм хатыны белән ике кы-
зын култыклап алдылар да шәһәр читенә алып чыктылар. 17 Шәһәр
читенә чыгып җиткәч, адәмнәрнең берсе Лутка әйтте:
– Җаныңны коткарыйм дисәң, тизрәк кач моннан, артыңа бо-
рылып карама, бер җирдә дә тукталыш ясама, – диде. – Таулар ара-
сына качып, җаныңны коткарып кал.
18 Әмма Лут:
– Юк, әфәнделәрем, – дип аларга каршы төште. – 19 Менә мин,
Синең колың, Синең хозурыңда зур ышаныч-игелеккә ия булган
бәндә. Җанымны коткарам дип, Син миңа олугъ мәрхәмәтеңне
күрсәтәсең. Ләкин мин тауларга кадәр барып өлгерә алмам, мине
барыбер бәла һәм үлем куып җитәр. 20 Әнә, якында кечкенә бер
шәһәрчек күренә, анда барып җитү җиңелрәк. Рөхсәт ит, шунда
качыйм да җанымны коткарыйм.
21 Мәләкләрнең берсе әйтте:
– Ярый, бу теләгеңә дә ризамын, син әйткән ул шәһәрчекне юк
итмәмен, – диде. – 22 Тиз бул, шунда качып кит! Чөнки син анда
барып җитми торып, Мин эшемне башкара алмыйм.
Шуннан соң бу шәһәрне Согар* дип атадылар.
23 Җир йөзенә кояш чыгып килгән вакытта Лут Согарга барып
житте. 24 Һәм Раббы Сәдүм белән Гамура өстенә күктән утлы кү-
керт яңгыры яудырды. 25 Бу шәһәрләрне, анда яшәүчеләрне, бөтен
тирә-юньне туфрактагы үсемлекләре белән бергә юк итте. 26 Лут-
ның хатыны исә юлда барганда артына борылып карады да шун-
дук тоз баганасына әверелде.
27 Ибраһим, таң белән торып, өнендә Раббысы хозурында басып
торган урынга китте. 28 Сәдүм белән Гамураны, бөтен тирә-юньне
күзеннән кичереп, күрде ки: җир өстеннән һавага мич морҗасын-
нан чыккан сыман төтен күтәрелә иде.

Лут һәм аның кызлары

29 Шулай булды ки, бөтен бу тирә шәһәрләрен юк итәргә җыен-
ганда Аллаһы Ибраһимны хәтерендә тотты һәм һәлак ителәсе шә-
һәрдә яшәгән Лутны һәлакәт мәйданыннан читкә чыгарды. 30 Лут

* 19:22 *Согар* – яһүдчә «кечек» дигәнне аңлата.

исә Согарда торып калудан курка иде, шунлыктан ул, ике кызын ияртеп, шәһәрдән таулар арасына күчеп китте һәм шунда мәгарәдә кызлары белән яши башлады.

31 Бер көнне олы кызы кечесенә әйтте:

– Атабыз картайган, – диде. – Һәм бөтен дөнья йоласы буенча монда безнең янга ир булып керәчәк бүтән кеше юк.
32 Әйдә әтигә шәраб эчертеп исертик тә янына кереп йоклап чыгыйк, шул рәвешчә әтидән ыруг-нәселебезне дәвам иттерик.

33 Шул кичне кызлар аталарына шәраб эчерделәр. Олы кыз атасы янына кереп йоклап чыкты. Ата кеше аның кайчан янына кереп ятканын да, кайчан торып чыгып киткәнен дә белмәде.

34 Икенче көнне кызларның олысы сеңелесенә әйтте:

– Менә, мин кичә әтием янында йоклап чыктым, – диде. – Бу кичне дә аңа шәраб эчертик; син дә янына кереп йоклап чыгарсың, шулай әтидән ыруг-нәселебезне дәвам иттерик.

35 Бу кичне дә әтиләрен шәраб эчертеп исерттеләр. Кече кыз әтисе ятагына кереп йоклап чыкты. Ата кеше аның кайчан янына кереп ятканын да, кайчан торып чыгып киткәнен дә белмәде.

36 Лутның ике кызы шулай үз аталарыннан йөкле булдылар.
37 Олы кыз бер угыл тапты, аңа Моаб* дип исем кушты. Ул – бүгенге моаблылар ыругының нәсел атасыдыр.
38 Кече кыз шулай ук бер угыл тапты, аңа Бен-Амми* дип исем кушты. Ул – бүгенге аммонлылар ыругының нәсел атасыдыр.

Ибраһим белән Әбумәлик

20 1 Ибраһим аннан көньякка таба юл алып, Кадыш белән Шур шәһәрләре арасындагы дала җирләргә барып урнашты; вакытлыча Герарда да яшәде.
2 Хатыны Сара хакында Ибраһим:

– Бу минем кыз кардәшем, – дип таныштыра иде.

Шуннан соң Герар патшасы Әбумәлик кеше җибәреп Сараны үзенә алдырды.
3 Әмма бер төнне Әбумәликнең төшенә Аллаһы кереп, әйтте аңа:

– Бу хатынны үзеңә алган өчен сине үлем көтә, чөнки ул башка кеше хатыныдыр, – диде.

4 Әбумәлик исә хатынга кагылмаган иде, ул әйтте:

– Йа Хуҗам, Син гаепсез бер кавемне юк итмәкчесеңме? – диде. –
5 Бу хатын минем кыз кардәшем, дип Ибраһим миңа үзе үк әйтте бит? Хатыны да Ибраһимны: «Бу минем абыемдыр», – дип таныштырды. Мин моны саф күңелдән эшләдем, минем кулларым чиста.

6 – Саф күңелдән эшләгән икәнеңне беләм, – диде Аллаһы Әбумәликкә төшендә. – Шуңа күрә Мин сине Минем алда гөнаһлы

---

* 19:37 *Моаб* – яһүдчә «атадан» мәгънәсендә.
* 19:38 *Бен-Амми* – яһүдчә «халкымның угылы» мәгънәсендә.

эш кылудан тыеп калдым – синең тарафтан хатынга кул тидертмәдем. [7] Инде хатынны хуҗасына кире кайтарып бир, чөнки аның ире – пәйгамбәрдер, ул синең өчен дога кылып, сине үлемнән коткарыр. Кире кайтарып бирмисең икән, ул чакта, белеп тор, синең үзеңне дә, халкыңны да үлем көтә.

[8] Әбумәлик, иртүк торып, хезмәтендәге адәмнәрне җыйды да аларга булган хәлне сөйләп бирде. Кешеләрне дәһшәтле курку биләп алды. [9] Әбумәлик, Ибраһимны чакыртып, әйтте:

– Син безне нишләттең? – диде. – Миңа һәм мәмләкәтем өстенә шундый зур бәла китерердәй нинди гөнаһлы эш кылдым мин сиңа? Мондый эшне тиктомалдан эшләмиләр!

[10] Шулай дип, Әбумәлик Ибраһимнан сорады:

– Сәбәбе нәрсә, нигә син моны эшләдең?

[11] Ибраһим җавап бирде:

– Сәбәбе шулдыр, сезнең монда Аллаһыдан курку һәм Аны хөрмәт итү юк, шунлыктан хатыным аркасында мине үтерерләр дип уйладым. [12] Ул чыннан да минем кыз кардәшемдер – атабыз бер үк, аналарыбыз гына башка. Ахырдан ул минем хатыным булды. [13] Аллаһы мине горбәткә чыгарып җибәргән чакта мин хатыныма әйттем: «Нинди генә урынга барып чыксак та, син минем хакта, зинһар, бу минем абыем, дип сөйлә», – дидем.

[14] Әбумәлик Ибраһимга хатынын кире кайтарды. Моның өстенә вак һәм эре терлектән мал-туар, кол хатыннар һәм кол ирләр бүләк итте. [15] Һәм әйтте:

– Менә, мәмләкәтем синең каршыңда – кайда телисең, шунда утрак тормыш корып яшә, – диде.

[16] Сарага да әйтте:

– Менә, мин синең абыеңа мең көмеш* бирдем, – диде. – Бу сиңа баш бөркәнчеге, ул яныңдагы бар кешегә синең гөнаһсыз икәнлегеңне, гыйффәтле булуыңны күрсәтеп торыр.

[17] Ибраһим Аллаһыдан мәдәт* сорап дога кылды, һәм Аллаһы Әбумәликнең үзен дә, хатынын һәм җарияләрен дә сихәтләндерде; хатыннар бала таба башладылар. [18] Чөнки Раббы Ибраһимның хатыны Сара аркасында Әбумәлик йортындагы барлык хатын-кызны кысыр кылган иде.

Исхакның тууы

21 [1] Раббы, Үзенең әмерен үтәп, Сарага мәрхәмәтен күрсәтте һәм әйткән сүзен гамәлгә ашырды. [2] Сара йөккә узды һәм Ибраһимның картлык көнендә, аңа нәкъ менә Аллаһы алдан әйтеп куйган вакытта, дөньяга бер угыл китерде.

---

* **20:16** *Мең көмеш* – 11,5 килограмм.

* **20:17** *Мәдәт* – ярдәм, булышлык.

[3] Ибраһим хатыны Сарадан туган угылына Исхак дип исем кушты.
[4] Һәм Аллаһы куйган шартны үтәп, тууының сигезенче көнендә
угылы Исхакны сөннәткә утыртты. [5] Угылы Исхак туганда Ибра-
һимга йөз яшь иде. [6] Сара:

– Аллаһы минем йөземне шат-көләч итте, – диде. – Мине ишет-
кән һәркем үзен шулай ук шат-көләч итеп тоячак.

[7] Әйтте:

– Сара бала имезәчәк дип Ибраһимга кем сөйли алыр иде? Ме-
нә, шушы яшемдә мин аңа бер угыл таптым.

Һаҗәр белән Исмәгыйльнең куылуы

[8] Бала үсә төшкәч, аны имидән аердылар. Исхакны имидән аер-
ган көнне Ибраһим зур мәҗлес җыйды.

[9] Бервакыт Сара, Ибраһимның мисырлы Һаҗәрдән туган угылы
Исмәгыйль авызыннан мыскыллы сүзләр ишетеп, [10] Ибраһимга
әйтте:

– Бу җарияңне угылы белән бергә өйдән куып чыгар, – диде. –
Җарияңнең угылы минем угылым Исхак белән бәрабәр мираска
дәгъва кылырлык булмасын.

[11] Ибраһим пошаманга калды, чөнки Исмәгыйль дә аның үз
угылы иде. [12] Әмма Аллаһы Ибраһимга әйтте:

– Угылың белән җарияң өчен кайгырма, – диде. – Һәр нәрсәдә
Сара сиңа ни әйтсә, шуны тыңла. Чөнки синең нәсел орлыгы Ис-
хак белән дәвам ителәчәк. [13] Җарияңнән туган угылыңнан да бер
кавем-халык барлыкка китерермен, чөнки ул да синең нәсел ор-
лыгын дәвам итүчедер.

[14] Ибраһим иртәгесен таң белән торды, икмәк һәм бер турсык су
әзерләп, Һаҗәрнең иңбашына асты һәм аны угылы белән бергә өй-
дән чыгарып җибәрде. Һаҗәр Беер-Шеба чүленә юл алып, шунда
адашып йөрде. [15] Турсыкта эчәр су беткәннән соң, Һаҗәр угылын
бер куаклык күләгәсендә калдырды да, [16] бер җәя угы очып җитәр-
дәй ара читкәрәк китеп, җиргә утырды. «Баламның үлем газабын
күрергә теләмим!» – дип, ул шулай угылы каршысында утырган
хәлдә үкереп-үкереп елларга тотынды. [17] Угъланның өн-авазы Ал-
лаһыга барып иреште. Аллаһының мәләге, күкләрдән хәбәр биреп:

– Сиңа ни булды, Һаҗәр? – дип эндәште. – Курыкма! Аллаһы
синең угылың утырган җирдән аһ-зар тавышын ишетте. [18] Тор,
угылыңны да торгыз, аны кулыннан җитәклә. Мин аны бөек бер
халыкның нәсел атасы итәчәкмен.

[19] Аллаһы Һаҗәрнең күзләрен ачты, һәм Һаҗәр тулы сулы бер ко-
ены күрде; барып, турсыгына су тутырды да угылына эчәргә бирде.

[20] Угълан Аллаһы мәрхәмәте белән буй җитеп, чүлдә көн күрә
башлады, укчы-мәргән булды. [21] Ул Паран дигән чүлдә яши иде.
Әнисе аңа хатынны Мисыр иленнән табып бирде.

Ибраһим белән Әбумәликнең үзара килешү анты

22 Шул заманнарда булган хәлләр ки, Әбумәлик үзенең гаскәрбашы Пикүл белән бергә Ибраһим каршына килеп:

– Синең һәр эшләгән эшең Аллаһы катнашында эшләнә, – диде. –
23 Инде менә Аллаһы исеме белән ант итеп әйт: синең үзеңне дә, угылың һәм оныкларыңны да рәнҗетмәм, диген; сиңа минем мөгамәләм яхшы булганы кебек, син дә миңа һәм үзең кунак булып яшәгән илгә шундый ук яхшы мөгамәләңне күрсәт.

24 Ибраһим:

– Ант итәм! – диде.
25 Аннары: – Колларың минем су ала торган коемны тартып алдылар, – дип, Әбумәликкә үпкәсен дә белдерде.

26 Әбумәлик исә:

– Андый эшне кем эшләгәндер, мин белмим, – диде. – Син бит бу турыда миңа әйтмәдең. Мин моны бүген беренче мәртәбә ишетәм.

27 Ибраһим вак һәм эре терлектән Әбумәликкә мал бирде, шул рәвештә алар килешү ясадылар.
28 Вак терлек көтүеннән җиде баш сарык бәрәнен Ибраһим махсус аерып куйган иде.
29 Әбумәлик:

– Бу җиде баш сарык бәрәнен аерып куюның мәгънәсе нәрсәдә? – дип сорады.

30 Ибраһим әйтте:

– Минем кулдан сиңа тапшырылган бу җиде сарык бәрәне әлеге коены мин үзем казыган икәнлекнең шаһәдәте булыр, – диде.

31 Алар икесе ант итешкән бу урын шул көннән Беер-Шеба* дип атала башлады.

32 Беер-Шебада килешү ясалганнан соң, Әбумәлик белән аның гаскәрбашы Пикүл, юлга кузгалып, пелештиләр җиренә кире әйләнеп кайттылар.
33 Ибраһим исә Беер-Шебада бер тамариск агачы утыртты һәм Раббысы – Бакый* Алла исеменә дога багышлады.
34 Пелештиләр җирендә Ибраһим кунак-мөсафир булып озак гомер кичерде.

Аллаһының Ибраһимны сынап каравы

22 1 Шулай булды ки, бу вакыйгалардан соң Аллаһы Ибраһимны сынап карарга теләде һәм аңа:

– Ибраһим! – дип өн салды.

– Мин тыңлыйм! – дип җавап бирде Ибраһим.

2 Аллаһы әйтте:

– Бердәнбер сөекле угылыңны – Исхакны ал да Мориа җиренә юл тот, шундагы сиңа Мин күрсәтәчәк тауга барып җиткәч, корбанлык учагы өстендә угылыңны корбан чал, – диде.

---

* 21:31 *Беер-Шеба* – яһүдчә «Ант коесы» яки «Җиделе кое» дигәнне аңлата.

* 21:33 *Бакый* – мәңге яшәүче.

[3] Ибраһим иртән таң белән торды, ишәген иярләде, корбанлык учагы өчен утын ярды да, Исхакны һәм колларыннан ике угъланны ияртеп, Аллаһысы күрсәткән җиргә карап юлга чыкты. [4] Сәфәрнең өченче көнендә Ибраһим ерактан ук билгеләнгән тауны күрде. [5] Ибраһим үзенә ияреп килгән угъланнарга әйтте:

– Сез шушында ишәк янында калып торыгыз, без исә малаем белән тауга барып сәҗдә кылып киләбез, – диде.

[6] Шулай дип, корбанлык учагы өчен әзерләнгән утынны угылы Исхакка күтәртте дә, кулына пычак һәм утлы чырагъ алып, икәве бергә тауга таба киттеләр. [7] Исхак, атасына сүз катып, әйтте:

– Әтием! – диде.

– Әйе, угылым! – диде Ибраһим.

Исхак:

– Менә утын да, ут та бар, ә корбанлык бәрәне кайда соң? – дип сорады.

[8] – Угылым, корбанлык бәрәнен Аллаһы Үзе боерыр, – диде Ибраһим.

Алар шулай икәве бергә юлларын дәвам иттерделәр. [9] Аллаһы күрсәткән тауга килеп җиткәч, Ибраһим корбанлык учагы өчен урын әзерләде, шул урынга утын агачларын тезеп өйде дә кул-аяклары бәйләнгән Исхакны утын өеме өстенә сузып яткырды. [10] Һәм, угылын суяр өчен дип, пычаклы кулын алга таба сузды. [11] Әмма шулчак Раббының мәләге күкләрдән өн салып:

– Ибраһим! Ибраһим! – дип эндәште.

– Әйе, мин тыңлыйм! – дип җавап бирде Ибраһим.

[12] Мәләк әйтте:

– Сузылган кулыңны кире ал, угылыңа берни дә эшләмә, – диде. – Инде Мин белдем: син Аллаһыдан куркасың, Аны хөрмәт итәсең икән, Минем хакка үзеңнең бердәнбер угылыңны да корбан итәргә әзерсең икән.

[13] Ибраһим, башын күтәреп, тирә-ягына күз ташлады һәм арткы яктагы әрәмәлектә мөгезе эләгеп чәбәләнгән бер сарык тәкәсен күрде. Ибраһим, барып, сарык тәкәсен корбанлык учагы янына алып килде дә, угылы урынына аны корбан чалды. [14] Шуннан соң Ибраһим бу урынга «Аллаһы Үзе боерыр» дип исем кушты. Хәзер әйтелә торган «Аллаһы тавында боерылыр» дигән гыйбарә шуннан килә.

[15] Раббының мәләге, күкләрдән янә өн салып, Ибраһимга икенче мәртәбә эндәште. [16] Әйтте:

– Раббы белдерде ки, Үз Затымнан ант итәм, диде, үзеңнең бердәнбер угылыңны кызганмыйча бу эшкә барганың өчен:

[17] Мин сине мөбарәкнең дә мөбарәге кылачакмын,
Нәсел орлыгыңны күктәге йолдызлар
Һәм диңгез ярындагы ком бөртекләре санынча
ишәйткәннән-ишәйтәчәкмен.

Синең нәсел орлыгы варисларың
Дошманнарыңның шәһәр-җирләрен үзләренә милек итәр.
18 Минем өн-авазымны ишетеп, Мине тыңлаганың өчен,
Синең нәсел орлыгың аша
Җир йөзендәге барлык халыклар
Мөбарәк кылыначак, – диде.

19 Шуннан соң Ибраһим кол хезмәтчеләре янына әйләнеп кайтты. Алар белән бергә кайтыр юлга чыгып, Беер-Шебага юнәлде һәм шунда яшәргә калды.

Нахорның угыллары

20 Бу вакыйгалардан соң Ибраһимга хәбәр җиткерделәр: «Бертуган кардәшең Нахор үзенең хатыны Милкәдән сигез угыл атасы
булды: 21 беренче угылы Ус, аның энеләре Буз, Кымуил (Арамның
атасы), 22 Кәсед, Хазу, Пилдаш, Идлаф һәм Бетуил». 23 Бетуил Рәбиканың атасы иде. Бу сигез угылны Ибраһимның кардәше Нахорга
хатыны Милкә табып бирде. 24 Ревма исемле җариясеннән Нахорның тагын Тебах, Гәхәм, Тахаш һәм Магаха дигән балалары туды.

*Сараның вафаты һәм дәфен кылынуы**

23 1 Сара йөз дә егерме җиде ел яшәде. Аның гомере әнә шул кадәрле булды. 2 Сара Кәнган җирендә, бүген Хебрун дип аталып йөргән Кырьят-Арбада вафат булды. Һәм Ибраһим Сараның баш очында егълап утырыр өчен шунда
килде. 3 Соңра, мәетне калдырып, Хит угылларына болай дип мөрәҗәгать итте:

4 – Мин сезнең арада читтән килгән мөһаҗир бер кешемен. Җәмәгатемнең мәетен дәфен кылыр өчен миңа үз җирегездән хосусый милек итеп каберлек урыны бирегез, – диде.

5 Хит угыллары Ибраһимга җавап итеп әйттеләр:

6 – Хуҗабыз әфәнде, безне тыңла: син безнең арада кодрәтле бер юлбашчыдыр. Җәмәгатеңнең мәетен каберлекләребезнең иң яхшы дигәненә дәфен кыл. Безнең арада җәмәгатеңнең мәетен дәфен кылыр өчен каберлек урыны бирүгә берәү дә каршы килмәс, – диделәр.

7 Ибраһим, торып, Хит угылларына башын иеп рәхмәтен белдерде. 8 Аннан әйтте аларга:

– Әгәр мәрхүмә җәмәгатемне монда дәфен кылуыма каршы килмисез икән, ул чакта сез, ишетәсезме, минем өчен ризалык сорап, Сохар угылы Эфронга мөрәҗәгать итсәгез иде. 9 Ул үзенең басу-җирләре башындагы Махпела мәгарәсен сезнең алда миңа сатып

---

* *Дәфен кылу* – мәет күмү.

бирсен иде, мин аңа җитәрлек микъдарда акча түләр идем. Мәгарә
минем үз милкем булгач, мин анда каберлек ясар идем, – диде.
[10] Хитти Эфрон исә шунда үз халкы арасында утыра иде. Һәм ул
үзенең шәһәр капкасы янына җыелган хитти угылларының һәм-
мәсенә ишетелерлек итеп Ибраһимга болай дип җавап бирде:
[11] – Юк, хуҗам әфәнде, тыңла мине: мин сиңа мәгарәне дә, мә-
гарә торган җирне дә бушка бирәм, халкымның угыллары алдында
аларны сиңа бүләк итәм. Күм шунда мәрхүмәңне, – диде.
[12] Ибраһим, Хит халкына рәхмәтен белдереп, янә башын иде
һәм, [13] җыелган кешеләрнең һәммәсенә ишетелерлек итеп, Эф-
ронга әйтте:
– Сүземне тыңлачы, җир өчен мин сиңа көмеш бирәм, көмешне
ал да, җәмәгатемнең мәетен мин шунда дәфен кылырмын, – диде.
[14] Җавабында Эфрон Ибраһимга болай диде:
[15] – Хуҗам әфәнде! Тыңла мине: җирнең бәһасе көмеш белән
нибары дүрт йөз шәкыл* тора; минем өчен дә, синең өчен дә күп-
мени бу? Җәмәгатеңне җирлә әйдә.
[16] Ибраһим Эфронның тәкъдимен кабул итте: Хит угыллары ал-
дында Эфрон үзе билгеләгән һәм сәүдә кешеләре арасында кабул
ителгән авырлык үлчәме белән аңа дүрт йөз шәкыл көмешне бирде.
[17] Шулай итеп, Мамре янәшәсендәге Махпелада Эфрон биләп
торган җир мәйданы, мәгарәсе, бөтен агачлары белән берлектә,
[18] шәһәр капкасы янына җыелган хиттиләрнең күз алдында Ибра-
һимның кулына күчте. [19] Бу хәлләрдән соң Ибраһим үзенең мәрхү-
мә җәмәгатен, хатыны Сараны, Кәнган җиренең хәзер Хебрун дип
аталып йөргән Мамре янәшәсендәге Махпела кыры мәгарәсенә
дәфен кылды. [20] Әнә шулай хиттиләрнең бер мәйдан җир биләмә-
се һәм андагы мәгарә каберлек урыны сыйфатында Хит угылла-
рыннан Ибраһимга хосусый милек булып күчте.

Исхак һәм Рәбика

24 [1] Ибраһим инде олы яшьләрдә, бик картайган иде. Раб-
бы аны бөтен яктан мөбарәк кылган иде. [2] Ибраһим үз
өендәге бөтен нәрсә белән идарә итүче иң өлкән кол
хезмәтчесен чакырып әйтте:
– Кулыңны минем ботым астына куй да, [3] угылым Исхакны өй-
ләндергәндә аңа хатынны хәзер араларында мин яши торган Кән-
ган халкы кызларыннан алдырмам, дип, җирне, күкне бар иткән
Раббы Алла каршысында ант ит, – диде. – [4] Син минем туган җи-
ремә, үз халкым иленә барып, угылым Исхакка хатынны шуннан
алып кайт!
[5] Кол хезмәтче Ибраһимнан:

---

* 23:15 *Дүрт йөз шәкыл* – якынча 4,5 килограмм.

– Бәлкем, андагы кыз минем белән бергә монда килергә теләмәс? Ул чакта мин синең угылыңны шунда, син туган җиргә озатып җибәрергә тиешме? – дип сорады.
[6] – Сак бул, угылымны анда җибәрмә! – дип җавап бирде Ибраһим. – [7] Мине атам йортыннан, туган җиремнән алып чыккан, бу
җирләрне нәсел варисларыңа бирәм дип миңа ант-карарын ирештергән Раббы, күкләрнең Алласы, синнән алда анда Үзенең мәләген күндерер, һәм син минем угылыма хатынны шул илдән алып
кайтырсың. [8] Әгәр дә инде кәләш кыз синең белән монда килергә теләмәсә, син миңа биргән әлеге антыңнан азат булырсың; тик угылымны гына анда җибәрмә.
[9] Кол хезмәтче, хуҗасы Ибраһимның боты астына кулын куеп,
шул хакта аңа ант итте. [10] Аннан соң, хуҗасының дөя көтүеннән
ун дөя алып, юлга чыкты. Аның кулында шулай ук хуҗасы биргән төрле кыйммәтле әйберләр бар иде. Ул Арам-Наһараимга*, анда
Нахор яшәгән шәһәргә карап юл тотты. [11] Барып җиткәч, кичкырын, шәһәр читендәге бер кое янында дөяләрен туктатты. Хатын-кыз халкының коега су алырга килә торган вакыты иде бу.
[12] Мөсафир адәм:
– Йа Раббы, хуҗам Ибраһимның Алласы, ялварамын, минем хуҗам Ибраһим әфәндегә мәрхәмәтеңне күрсәт, мине аның теләгәне белән очраштыр, – диде. – [13] Менә мин кое янында басып
торам, шәһәр кешеләренең кызлары хәзер монда су алырга киләрләр. [14] Шуларның берсенә: «Кая, чүлмәгеңне янтайта төш әле, су эчимче», – дип мин әйткәч, ул: «Эч-эч, мин синең дөяләреңә дә эчәргә су бирермен», – дисә, Исхак колыңа Син насыйп иткән хатын менә шул булыр. Шуннан мин Синең хуҗам әфәндегә нинди мәрхәмәтле булуыңны белермен.
[15] Мөсафир адәм үзалдына шулай укынып торган арада, кое
юлында Рәбика күренде. Ибраһим энесе Нахорның Милкәдән туган угылы Бетуил кызы иде бу. Рәбика иңбашына су чүлмәге күтәргән иде. [16] Рәбика төскә-биткә чибәр, әле ир күрмәгән гыйффәтле кыз иде. Ул, түбән төшеп, чүлмәгенә су чумырып алды да өскә күтәрелде.
[17] Мөсафир адәм, кыз каршысына йөгереп килеп:
– Кая, чүлмәгеңнән бераз су эчимче, – диде.
[18] Кыз:
– Эч, әфәндем, – дип, чүлмәген иңбашыннан кулына алып, мөсафирга эчәргә бирде.
[19] Мөсафир адәм эчеп туйгач, кыз:
– Коедан ташып, мин синең дөяләреңә дә суны туйганчы эчерим әле, – дип өстәде.

---

* 24:10 *Арам-Наһараим* – Месопотамиянең төньяк-көнбатыш өлеше.

[20] Һәм чүлмәгендә калган суны колашага бушатты да, янәдән су
алып килергә дип, коега таба ашыкты. Шул рәвешчә барлык дөя-
ләргә су ташып эчертте. [21] Мөсафир адәм, үзенең бу сәфәре Раб-
бының ихтыяры белән эшләнгәнме-юкмы икәнен аңларга телә-
гәндәй кызга дәшмичә уйланып карап торды.

[22] Дөяләр су эчеп туйгач, мөсафир адәм кызга бирер өчен авыр-
лыгы ярты шәкыл микъдарында бер алтын борын алкасы һәм
авырлыгы ун шәкыл микъдарында ике данә алтын кул беләзеге
чыгарды. [23] Һәм сорады:

– Әйт әле, кем кызы син? Атаң өендә төн кунып чыгар өчен
безгә урын булмасмы икән? – диде.

[24] – Мин Нахорның Милкәдән туган угылы Бетуилнең кызы бу-
ламын, – дип җавап бирде кыз. [25] Аннан өстәп әйтте: – Бездә са-
лам һәм мал азыгы җитәрлек. Төн кунар өчен урын да булыр, –
диде.

[26] Мөсафир адәм, җиргә кадәр башын иеп, Раббыга шөкрана
кылды. [27] Һәм әйтте: «Минем хуҗам Ибраһим әфәнденең Раббы
Алласына мактау булсын! Ул минем хуҗамны Үзенең мәрхәмәтен-
нән, Үзенең хак хөкеменнән мәхрүм итмәде! Раббы мине тугры юл
белән хуҗамның кардәше яшәгән йортка китереп җиткерде», –
диде. [28] Рәбика йөгерә-чаба анасының өенә кайтты да барлык бу
хәлләрне сөйләп бирде. [29] Рәбиканың Лабан исемле бертуган кар-
дәше бар иде. Лабан тиз генә өйдән чыкты да мөсафирны күрергә
дип кое янына ашыкты. [30] Сеңелесе кулындагы беләзекләр белән
алканы күргәч һәм сеңелесе мөсафирның әйткән сүзләрен ирешт-
тергәч, Лабанның бу кешене күрәсе килә иде. Инде менә ул кеше
дөяләре белән бергә кое янында басып тора. [31] Лабан мөсафирга
әйтте:

– И Раббының мөбарәк бәндәсе, ник син шәһәр читендә басып
торасың, әйдә түрдән уз, – диде. – Мин синең өчен өй һәм дөя-
ләрең өчен урын әзерләп куйдым.

[32] Мөсафир адәм өйгә керде. Лабан, дөяләрне тугарып, аларга
салам һәм азык бирде, мөсафирга һәм аның янындагы кешеләр-
гә аяк юар өчен су китерде. [33] Ашарга тәкъдим ителгәч, мөсафир
әйтте:

– Ни өчен килгәнлегемне аңлатмый торып, ашарга утырмая-
чакмын, – диде.

Аңа:

– Алайса, аңлат, – диделәр.

[34] Мөсафир сөйли башлады:

– Мин – Ибраһимның кол хезмәтчесемен, – диде. – [35] Раббы
минем хуҗам әфәндене мөбарәк кылды, аны олугъ мал-мөлкәт
иясе итте: аңа күп итеп сарыклар, үгезләр, алтын-көмеш, кол ир-
ләр, җарияләр, дөя һәм ишәкләр бирде. [36] Хуҗамның хатыны Сара

картайган көнендә хуҗам әфәндегә бер угыл тудырган иде, инде
менә хуҗам үзенең бар булган байлыгын шул угылына васыйәт итте. [37] Хуҗам мине ант иттереп кисәтте: «Үзем яшәгән Кәнган җиреннән угылыма хатын алдырма», – диде. [38] Миңа: «Атам йортына, кардәшләрем янына бар, угылыма хатынны шул җирдән алып кайт», – дип боерды. [39] Мин хуҗам әфәндедән: «Бәлкем, андагы кыз минем белән монда килергә теләмәс?» – дип сорадым. [40] Хуҗам миңа әйтте: «Мин Раббы хозурындагы кешемен, Ул синең сәфәреңне уңышлы итәр өчен барасы юлыңа алдан Үзенең мәләген күндерер, – диде. – Угылыма хатынны син минем ата-бабам йортыннан, кардәшләрем арасыннан алып кайт», – диде. [41] «Кардәшләрем янына барып та, алар сиңа кыз биреп җибәрүдән баш тартсалар, ул чакта син миңа биргән антыңнан азат булырсың», – диде. [42] Бүген кое янына килеп туктагач, мин дога багышладым: «Йа Раббы, хуҗам әфәнде Ибраһимның Алласы! Минем юлымны бәрәкәтле кыл, – дидем. – [43] Менә мин кое янында басып торам. Кызлардан кем дә кем су алырга килсә, аңардан, чүлмәгеңнән бераз су эчимче, дип сорыйм. [44] Әгәр ул, үзең дә эч, дөяләреңә дә су алып килеп эчерермен, дип әйтсә, хуҗамның угылына Раббы насыйп иткән хатын шул кыз булыр». [45] Күңелемдәге шул догалы уйларымны уйлап та бетермәдем, шулчак иңбашына су чүлмәге күтәргән Рәбика күренде, чыганак янына килде дә, түбән төшеп, су чумырып алды. Шуннан мин: «Миңа эчәргә су бирче», – дип сорадым. [46] Ул, шундук иңбашыннан чүлмәген төшереп: «Эч! Дөяләреңә дә эчәргә бирермен», – диде. Мин эчтем, аннан Рәбика дөяләремә дә су алып килеп эчерде. [47] Мин аңардан: «Кем кызы син?» – дип сорадым. Ул әйтте: «Мин Нахорның Милкәдән туган угылы Бетуилнең кызы буламын», – диде. Шуннан мин аңа борын алкасы һәм беләзекләр бирдем. [48] Шуннан соң, җиргә кадәр башымны иеп, Раббыга шөкрана кылдым, хуҗамның угылына бертуган кардәшенең кыз оныгын алып кайту өчен миңа тугры юл күрсәткән хуҗам әфәнде Ибраһимның Раббы Алласына күңелемнән догаларымны багышладым. [49] Инде хәзер әйтегез миңа: хуҗам әфәнденең бу ниятен мәслихәт күрәсезме, аны хак эш дип саныйсызмы? Әллә юкмы? Миңа уңгамы, әллә сулгамы борылырга? – Әйтегез!

[50] Лабан белән Бетуил җавап биреп әйттеләр:

– Раббыдан иңгән эш бу, – диделәр. – Моны без сиңа яхшы эш дип тә, яман эш дип тә әйтә алмыйбыз. [51] Әнә Рәбика каршыңда тора. Ал да кит. Раббы боерганча, хуҗа әфәндеңнең угылына хатын булып барсын.

[52] Бу сүзләрне ишеткәч, Ибраһимның кол хезмәтчесе, җиргә кадәр башын иеп, Раббыга хөрмәтен белдерде. [53] Аннан ул Рәбикага көмеш һәм алтын бизәнү нәрсәләре, өс киемнәре чыгарып бирде,

шулай ук кызның абыйсына һәм анасына да затлы әйберләрдән бүләкләр өләште. [54] Сонра янындагы адәмнәре белән бергә ашады-эчте, бергә төн кунды. Иртәгесен торгач, кол хезмәтче:

– Инде миңа әфәндем хозурына кайтып китәргә рөхсәт итегез, – диде.

[55] Әмма кызның анасы белән абыйсы әйттеләр:

– Бераз гына, бер ун көн генә булса да кыз безнең янда калсын, аннары алып китәрсең, – диделәр.

[56] – Мине тоткарламагыз, – диде кол хезмәтче, – чөнки минем юлымны Раббы бәрәкәтле итте, зинһар җибәрегез, мин хуҗам әфәнде хозурына кайтыйм.

[57] Алар әйттеләр:

– Кызны чакырыйк та сорыйк, ул ни дияр бит?

[58] Рәбиканы чакырып:

– Син бу кеше белән китәргә ризамы? – дип сорадылар.

Кыз:

– Риза, – дип җавап бирде.

[59] Шулай итеп, сеңелләре Рәбикага, аның даясына*, Ибраһимның кол хезмәтчесенә һәм аның адәмнәренә китәргә рөхсәт иттеләр. [60] Рәбикага фатиха биреп, әйттеләр:

– И кыз кардәшебез!
Меңнәрчә мең кешенең анасы бул син,
Дошманнарыңның йорт-җирләрен
Варисларың үзләренә милек итсен!

[61] Рәбика һәм асрау кызлар, юл хәстәрен күреп, дөяләргә менеп утырдылар да кузгалып киттеләр. Кол хезмәтче Рәбиканы әнә шулай үзе белән алып китте.

[62] Исхак исә Беер-Лахай-Роидан кайткан, ул инде Нәгеб җирендә яши иде. [63] Бер көнне кичкә таба уйларына батып кырда йөргәндә Исхак башын күтәреп карады һәм якынлашып килүче дөяләрне күрде. [64] Рәбика да, Исхакны күреп, дөя өстеннән җиргә төште. [65] Кол адәмнән:

– Кыр буйлап безнең каршыбызга килүче кеше кем ул? – дип сорады.

– Ул минем хуҗам әфәнде, – дип җавап бирде кол.

Рәбика шундук бөркәнчеге белән йөзен каплады. [66] Кол адәм үзе башкарган эшләрне түкми-чәчми Исхакка сөйләп бирде. [67] Рәбиканы Исхак әнисе Сараның чатырына алып, аңа өйләнде, аны хатыны итте. Исхак Рәбиканы сөеп-яратып яшәде. Әнисен юксынып хәсрәт чиккән Исхак өчен ул бер юаныч булды.

---

* 24:59 *Дая* – бала багучы.

Ибраһимның башка угыллары. Ибраһимның вафаты

25 [1] Ибраһим Кытура исемле башка берәүне дә хатынлыкка
алган иде. [2] Кытурадан Ибраһимның Зимран, Йокшан,
Медан, Мидьян, Ишбак, Шуах исемле угыллары туды.
[3] Йокшаннан Шеба белән Дедан туды. Дедан ашшурлы, летушле
һәм леумлеләрнең нәсел атасы булды. [4] Мидьяннан Ифа, Эфер,
Ханох, Абида һәм Элдага исемле угыллар тудылар. Боларның һәммәсе Кытура ягы балаларыдыр.

[5] Ибраһим үз карамагында булган бар нәрсәне Исхакка тапшырды. [6] Ә җарияләреннән туган угылларын Ибраһим бүләкләр биреп
бәхилләтте дә, угылы Исхактан ераклаштыру өчен, әле үзе исән
чагында ук аларны көн чыгышы тарафларына, көнчыгыштагы
җирләрдә үзбашларына көн күрергә җибәрде.

[7] Ибраһим үзе йөз дә җитмеш биш ел яшәде. Аның гомере
шул кадәрле иде. [8] Ибраһим, тормышта барысын татып-кичереп,
олы яшьтә вафат булды һәм үзенең ата-бабалары белән кушылды.
[9-10] Угыллары Исхак белән Исмәгыйль аны хитти Сохар угылы Эфроннан Ибраһим үзе сатып алган җирдә – Мамре каршысындагы
Махпела кырында урнашкан мәгарәгә илтеп дәфен кылдылар. Ибраһим белән хатыны Сараның каберләре икесенең дә шундадыр.
[11] Ибраһимның вафатыннан соң Аллаһы аның угылы Исхакны мөбарәк кылды. Исхак Беер-Лахай-Роида яши иде.

Исмәгыйльнең нәсел шәҗәрәсе

[12] Сараның асравы мисырлы Һаҗәрдән туган Ибраһим угылы Исмәгыйльнең шәҗәрәсе болайдыр. [13] Шәҗәрәдә Исмәгыйль угылларының исемнәре: беренче угылы Нәбайот, аннан соң Кыдар, Адбеил, Мибсам, [14] Мишма, Думаһ, Мәссә, [15] Хадад, Тима, Итур, Нафиш һәм Кыдыма. [16] Исмәгыйльнең бу унике угылы аерым-аерым
кабиләләргә баш булып, ул кабиләләр һәм алар тереклек иткән
җәйләүләр башлыкларының исемнәре белән аталдылар. [17] Исмәгыйльнең гомер еллары болайдыр: ул йөз дә утыз җиде яшендә соңгы
сулышын алды һәм үзенең ата-бабалары белән кушылды. [18] Исмәгыйльнең угыллары исә Ашшурга* бара торган юл буеның Хавилә
белән Шур арасындагы җирләрдә, Мисыр чиге якынында урнашып,
кардәшләре белән низаглы мөнәсәбәттә булып тереклек иттеләр.

Ягъкуб һәм Эсау

[19] Ибраһимның угылы Исхакның шәҗәрәсе болайдыр: Ибраһим
Исхакка ата булды. [20] Паддан-Арамнан арамлы Бетуилнең кызы,
арамлы Лабанның сеңелесе Рәбиканы хатынлыкка алганда Исхакка

---

* **25:18** *Ашшур* – Синай ярымутравындагы төбәк.

кырык яшь иде. 21 Рәбика кысыр булганлыктан, Исхак үз хатыны-
ның сихәтләнүе өчен Раббыга догалар багышлады. Раббы, аның
догасын ишетеп, хатынны сихәтләндерде, һәм Рәбика балага узды.
22 Карынында ике җан иясе тибүен белгәч, Рәбика:
– Әгәр алай икән, бу хәлдән миңа ни булыр? – дип, Раббыдан
сорарга китте.
23 Раббы аңа әйтте:

– Карыныңда синең ике кавем җаны бар,
Синнән аерым ике халык туачак.
Берсе икенчесеннән көчле булачак,
Өлкәне кечесенә хезмәт итәчәк.

24 Бала тудырыр көн җиткәч, Рәбика игезәк ике бала тапты. 25 Ал-
дан дөньяга килгәненең бөтен тәне кып-кызыл һәм йонлы тире
кебек төк белән капланган иде. Аңа Эсау* дип исем куштылар.
26 Аннан соң игезәкнең карындаш икенчесе дөньяга килде. Анысы
кулы белән Эсауның тәпиенә ябышып чыккан иде. Шуңа күрә аңа
Ягъкуб* дип исем куштылар. Игезәк балалары туганда Исхакка ал-
тмыш яшь тулган иде.
27 Игезәкләр үсеп җитеп, Эсау кыр-дала кешесе, киек-җәнлек
аулауда оста сунарчы булды. Ә Ягъкуб чатыр тереклеге белән көн
күрүче тыйнак бер адәм иде.
28 Исхак Эсауны яратарак төште, чөнки Эсауның аудан алып
кайткан кош итләре бик тәмле була иде. Рәбика исә Ягъкубны
якынрак күрде.
29 Бер көнне Ягъкуб аш пешерде, шул чакны кырда ауда йөреп
кайткан Эсау килеп керде. Ул бик талчыккан кыяфәттә иде. 30 Ягъ-
кубка:
– Миңа шул кызылдан, шул кызыл аштан бераз салып бир әле,
бик ачыктым, – диде ул.
Шул сүздән Эсауга Эдом* дигән кушамат тагылды. 31 Ягъкуб
әйтте:
– Иң әүвәл син миңа үзеңнең дөньяга беренче булып туу хоку-
кыңны сат, – диде.
32 – Аһ, үләм! Беренче булып туу хокукының миңа ни хаҗәте
бар? – диде Эсау.
33 – Алайса, сатам дип хәзер үк минем алда ант ит, – диде Ягъкуб.
Эсау ант итте һәм үзенең беренче булып туу хокукын шулай
Ягъкубка сатып җибәрде. 34 Шуннан соң Ягъкуб Эсауның алдына

---

* 25:25 *Эсау* – яһүдчә «төкле» дигән сүз.

* 25:26 *Ягъкуб* – яһүдчә «тәпи тотар» яки «хәйләкәр» дигән мәгънәдәге сүз (шулай ук карагыз 27:36).

* 25:30 *Эдом* – яһүдчә «кызыл» дигәнне аңлата.

ясмык ашы белән икмәк китереп куйды. Эсау ашады, эчте дә, торып, чыгып китте. Ана карынынннан беренче булып туу хокукына аның исе дә китмәде.

Исхак һәм Әбумәлик

26 [1] Ибраһим яшәгән замандагы кытлыктан башка илдә та-
гын бер ачлык афәте булды. Һәм Исхак Герарга, пелеш-
тиләр патшасы Әбумәлик янына китте. [2] Раббы, Исхак-
ның хозурында күренеп, әйтте аңа:
– Мисырга барма, – диде. – Мин сиңа күрсәтәчәк җирдә ка-
лып, [3] шунда мөсафир булып яшәрсең. Мин синең янында була-
чакмын, сине мөбарәк кылачакмын. Атаң Ибраһим белән антлаш-
канымча, Мин, вәгъдәмне үтәп, әлеге җирләрнең һәммәсен сиңа
һәм синең варисларыңа бирәчәкмен. [4] Синең нәселеңне күктәге
йолдызлар санынча ишәйтәчәкмен; бу җирләрнең барчасын синең
нәсел варисларына бирәчәкмен; синең нәсел орлыгың аша җир
йөзендәге барлык халыклар мөбарәк кылыначак. [5] Чөнки Ибра-
һим, Минем өн-авазымны ишетеп, Мине тыңлады, Мин үтәлергә
тиеш дигәннәрне – Минем боерыкларымны, Минем кагыйдәлә-
ремне, Минем кануннарымны һәммәсен җиренә җиткереп үтәде.
[6] Шул рәвешчә Исхак Герарда яшәргә калды. [7] Җирле халык ке-
шеләре аңардан хатыны Рәбика турында сорадылар. Исхак:
– Бу минем кыз кардәшем, – дип җавап бирде, аны «хатыным»
дип әйтергә теле бармады. Чөнки төскә-биткә чибәр Рәбиканы
күреп, аның аркасында үзен үтерерләр дип курыкты.
[8] Шулай булды ки, шактый вакытлар узгач, бер көнне пелешти-
ләр патшасы Әбумәлик тәрәзә аша тышка карады һәм Исхак бе-
лән Рәбиканың уен уйнауларын күрде. [9] Әбумәлик, Исхакны ча-
кыртып, әйтте:
– Менә, Рәбика синең үз хатының икән бит? Ник син аны «кыз кардәшем» дип ялганладың? – диде.

Исхак:

– Чөнки аның аркасында мине үтерерләр дип курыктым, – дип җавап бирде.

[10] – Син безне нинди кыен хәлгә куйдың! – диде Әбумәлик. – Әгәр безнең халыктан берәрсе синең хатының белән якынлык кылган булса? Ул чакта бит безнең өскә нинди зур гаеп төшкән булыр иде.

[11] Әбумәлик бөтен халыкка:

– Кем дә кем бу кешегә һәм аның хатынына кагылса, ул адәм үлемгә хөкем ителәчәк! – дигән әмерен игълан итте.

[12] Исхак бу илдә иген игеп көн күрә иде. Шул елны ул Раббысы-
ның фатихасы белән үз басуыннан йөз тапкыр артыграк уңыш
җыеп алды. [13] Дәрәҗәсе дә үскәннән-үсә, артканнан-арта барып,

ул бөек кеше булып танылды. 14 Ул вак һәм эре терлектән көтү-кө-
тү мал тотты, аның бик күп хезмәтчеләре бар иде. Шунлыктан пе-
лештиләр аңардан көнләшә башладылар. 15 Атасы Ибраһим исән
чагында үзенең колларыннан казыткан барлык коеларны пелеш-
тиләр күмеп җир белән тигезләделәр. 16 Шуннан соң Әбумәлик
Исхакка әйтте:

– Кит син бездән! Чөнки син хәзер безнең өчен артык куәтле
булдың, – диде.

17 Исхак торган җирен ташлап китеп барды. Герар үзәнлегендә
яңа урын табып, шунда чатырларын корып яши башлады. 18 Атасы
Ибраһим заманында казылып, аның вафатыннан соң пелештиләр
тарафыннан күмелгән коеларны яңадан ачтырды, аларның исем-
нәрен дә электә атасы куйган исемнәр белән атады. 19 Шулай бер
вакыт Исхакның коллары үзәнлектә тере сулы бер чишмәне ачкач,
20 «Бу безнең чишмә!» – диярәк, Герарның җирле көтүчеләре бе-
лән Исхакның көтүчеләре арасында бәхәс чыкты. Шул бәхәс уңае
белән Исхак бу чишмәгә Исык* дип исем кушты. 21 Икенче бер
коены казыдылар. Анысы өчен дә гауга чыкты. Исхак монысын
Ситна* дип атады. 22 Исхак, бу урынны да калдырып, башка бер
җиргә күчте һәм тагын кое казыды. Монысы өчен инде гауга куп-
таручы булмады. Шуңа күрә Исхак аны Рехобот* дип атады һәм
әйтте: «Раббы безне хәзер иксез-чиксез киңлекләргә алып чыкты,
һәм без шушы җирләрдә үрчегәннән-үрчи барачакбыз», – диде.

23 Бу урыннан Исхак Беер-Шебага күчте. 24 Һәм шул төнне аңа
Раббы күренеп, әйтте:

– Мин – синең атаң Ибраһимның Алласы. Курыкма, Мин си-
нең янында. Мин сине мөбарәк кылам, колым Ибраһим хакына
синең нәсел варисларыңны үрчеткәннән-үрчетәчәкмен, – диде.

25 Бу җирдә Исхак мәзбәх ясады һәм Раббысының исеменә дога
багышлады. Шул ук төбәктә чатырын корып, колларыннан кое
казытты.

26 Шул заманнарда булган хәлләр ки, бер көнне Исхак янына
Герардан, мәслихәтчесе Ахуззат һәм гаскәрбашы Пикүлне ияртеп,
Әбумәлик килде. 27 Исхак аларга:

– Нигә әле сез монда минем янга килдегез? – диде. – Сез бит
мине дошман күрәсез, илегездән мине куып ук җибәрдегез!

28 Җавап биреп әйттеләр:

– Без Раббының синең янда булуын ачык күрдек тә, безнең
белән синең арада антлашу, синең белән үзара иттифакъ төзү*

---

* 26:20 *Исык* – яһүдчә «бәхәс», «гауга» мәгънәсендә.

* 26:21 *Ситна* – яһүдчә «дошманлык» мәгънәсендә.

* 26:22 *Рехобот* – яһүдчә «киңлек» мәгънәсендә.

* 26:28 *Иттифакъ төзү* – килешү төзү, берләшү.

кирәк дигән уйга килдек. 29 Син дә безгә явызлык кылма, без дә
сиңа яманлык кылмабыз. Без бит сиңа яманлык эшләмәдек, син
безнең илдән исән-имин китеп бардың. Инде син хәзер Раббының
мөбарәк фатихасын алган бер кешедер, – диделәр.
30 Исхак мәҗлес җыйды, кунаклар ашап-эчеп сыйландылар.
31 Иртәгесен таңнан торып, Исхак белән үзара ант итештеләр, ан-
нары хуҗаның рөхсәте белән исән-имин хәлдә кайтып киттеләр.
32 Шул ук көнне Исхакның коллары килеп: «Сулы булдык!» –
дип, үзләре казыган кое турында хәбәр китерделәр. 33 Бу коега Ис-
хак Шибга* дип исем бирде. Хәзерге Беер-Шеба* шәһәренең ата-
масы әнә шуннан килә.

Эсауның беренче хатыннары

34 Эсау кырык яшендә өйләнеп, хитти Бееринең кызы Йәһүдит
һәм хиттиле Элонның кызы Басематны үзенә хатыннар итеп алды.
35 Бу хатыннар Исхак белән Рәбика өчен йөрәк әрнеткеч бер яра
булдылар.

Ягъкубның Исхактан мөбарәк фатиха алуы

27 1 Шулай булды ки, тәмам картаеп, күзләре күрмәс хәлгә
җиткәч, Исхак өлкән угылы Эсауны чакыртып алды да:
– Әй, угылым! – дип эндәште.
– Мин мондамын, – дип җавап бирде Эсау.
2 Исхак:
– Менә, угылым, мин бик картайдым инде, үләсе көнемне генә
белмим, – диде. – 3 Ау коралларыңны – садак, җәя-укларыңны ал
да, кырга чыгып, минем өчен берәр киек-кош атып кайт. 4 Шуңар-
дан мин яраткан берәр ризык әзерлә, аны миңа алып кил. Җаным
теләгән шул ризыкны ашап, әҗәлем җиткәнче, мин сиңа мөбарәк
фатихамны биреп калырмын.
5 Рәбика исә Исхакның угылы Эсауга әйткән бу сүзләрен ише-
теп калган иде. Һәм Эсау кырга ауга дип чыгып китүгә, 6 Рәбика
үзенең угылы Ягъкубка болай диде:
– Сөйләшкәннәрен ишетеп калдым, атаң синең карындашың
Эсауга әйтте: 7 «Ауга чыгып берәр киек-кош атып кайт та, миңа
ризык пешереп китер, – диде. – Шуны ашагач, әҗәлем җиткәнче,
Раббы каршысында мин сиңа мөбарәк фатихамны биреп калыр-
мын», – диде. 8 Инде хәзер, угылым, мин кушканны тыңла: 9 көтү-
гә барып, аннан миңа көр-симез ике кәҗә бәтие алып кайт, шулар
итеннән мин атаңа аның яраткан ризыгын әзерләрмен. 10 Ризыкны

---

* 26:33 *Шибга* – яһүдчә «ант», «гаһед» дигәнне аңлата.
* 26:33 *Беер-Шеба* – яһүдчә «Ант коесы» дигәнне аңлата (карагыз 21:31 гә бирелгән искәрмәне).

атаңа син алып керерсең. Ризыкны ашагач, ул үзенең фатихасын биреп, үлеме алдыннан сине мөбарәк кылыр.

11 Ягъкуб анасы Рәбикага әйтте:

– Әмма минем карындашым Эсау йонлач адәм, ә минем тәнем шоп-шома, төксез, – диде. – 12 Әгәр атам мине кулы белән капшап караса? Аның алдында алдакчы булып фаш ителсәм? Ул чакны бит мин аның фатихасын түгел, ә ләгънәт-каргышын алачакмын.

13 Анасы Ягъкубка:

– Сиңа төшкән ләгънәт-каргышны мин үз өстемә алырмын, угылым, – диде. – Тик сүземне тыңла, мин кушканны алып кайт, бар.

14 Ягъкуб, көтүгә барып, кәҗә бәтиләрен алып кайтып анасына бирде. Әни кеше Ягъкуб атасының яраткан сый-ризыгын әзерләде. 15 Аннары кече угылы Ягъкубка өлкән угылы Эсауның өйдә булган затлы киемнәрен кидерде. 16 Аның төксез-шома муенына һәм шәрә беләкләренә кәҗә бәтие тиресе урады. 17 Ахырда әзер сый-ризык белән икмәкне угылы Ягъкубның кулына тоттырды. 18 Ягъкуб атасы Исхак янына керде дә, каршысына басып:

– Әтием! – дип дәште.

Ата кеше:

– Әйе, мин монда, – диде. – Синме, угылым? Син кем соң әле?

19 – Бу мин, әүвәл туган угылың Эсау, – дип җавап бирде Ягъкуб. – Менә, кушканыңны үтәдем. Әйдә, торып утыр, алып килгән сунар ите ризыгыннан авыз ит, аннан соң җаның теләгән фатихаңны бирерсең.

20 Исхак:

– Син, угылым, ничек әле болай бик тиз өлгердең? – дип сорады.

– Миңа синең Раббы Аллаң ярдәм итте, – диде Ягъкуб.

21 Исхак Ягъкубка әйтте:

– Угылым, кая, якынрак килче, – диде. – Капшап карыйсым килә, Эсаумы син, әллә түгелме, һич аңлый алмыйм, угылым!

22 Ягъкуб атасы каршына якын ук килеп басты. Исхак аны куллары белән капшап:

– Тавышы Ягъкубныкы, ә куллары менә, куллары Эсауныкы, – дип куйды.

23 Ул аны танымады. Чөнки Ягъкубның куллары кардәше Эсауныкы кебек үк йонлач иде. Исхак аңа мөбарәк фатихасын әйтә башлап:

24 – Син чынлап та угылым Эсаумы? – дип янә сорады.

Ягъкуб:

– Әйе! – дип җавап бирде.

25 Исхак әйтте:

– Кая, китер, угылымның ау итеннән пешергән ризыгын ашыйм да, сиңа җаным теләгән мөбарәк фатихамны ишетерсең, – диде.

Ягъкуб аның алдына ризыкны китереп куйды, Исхак ашады; Ягъкуб шәраб китерде, Исхак шәрабны дә эчте.

26 – Якынрак кил дә үп мине, угылым, – диде Исхак.
27 Ягъкуб, якынаеп, атасын үпте. Исхак, үзенең угылы киемен-
нән аңкыган таныш исне иснәп, мөбарәк фатихасын бирде:
– Раббы мөбарәк кылган ялан-кыр иседәй,
Хуш ис бөркелә минем угылымнан.
28 Аллаһы сиңа күкләр чыгы сугарган
Уңдырышлы тук туфракның
Мул уңышлы икмәген һәм йөзем-шәрабын насыйп итсен.
29 Халыклар сиңа коллык итсеннәр,
Баш исеннәр сиңа кавемнәр,
Кардәшләреңә бул син хуҗа-әфәнде,
Анаң угыллары сиңа буй сонсын.
Сине ләгънәт иткән – ләгънәтле булсын,
Сине мөбарәк кылган – мөбарәк булсын!

30 Шулай булды ки, Ягъкуб, атасы Исхакның фатихасын алып,
аның хозурыннан чыгып җитәр-җитмәс үк өйгә аудан кайткан
кардәше Эсау килеп керде. 31 Эсау да ау итеннән атасына ри-
зык-сый әзерләп килгән иде. Ул атасы Исхакка:
– Әти, тор әле, угылың әзерләгән ризык-сыйдан авыз ит, аннары миңа җаның теләгән мөбарәк фатихаңны әйтерсең, – диде ул.
32 Исхак аңардан:
– Син кем соң? – дип сорады.
Эсау әйтте:
– Бу мин, синең әүвәл туган угылың Эсау, – диде.
33 Исхакны бөек бер тетрәнү биләп алды.
– Алайса әйт, сиңа кадәр монда килеп, мине ау итеннән пешерелгән ризык белән сыйлаган кеше кем иде соң? – дип сорады ул. – Мин бит, аның ризыгын ашап, аны мөбарәк кылдым? Ул бит инде минем фатихамны алган кеше!
34 Эсау, атасы сүзләреннән тәмам йөрәге өзгәләнеп, ачынулы тавыш белән:
– Әтием! Мөбарәк фатихаңны миңа, миңа да бир! – дип егълап ук җибәрде.
35 – Әмма сиңа дигән фатиханы, хәйлә юлы белән монда кереп, кардәшең алып китте, – дип каршы төште Исхак.
36 Эсау әйтте:
– Аның исемен Ягъкуб дип юкка гына атаганнармыни? Ул инде мине ике тапкыр алдады: дөньяга беренче булып тууым хокукын тартып алды, хәзер, менә, миңа тиешле мөбарәк фатихамны үзенә үзләштерде, – диде. Ахырда: – Мөбарәк фатихаңнан син миңа шулай берни дә калдырмадыңмыни? – дип сорады.
37 Исхак Эсауга җавап биреп әйтте:

– Әйе, мин аны синең өстән хуҗа-әфәнде итеп куйдым, бөтен кардәшләрен аңа кол иттем, аны икмәк-шәрабтан мул бәрәкәт иясе кылдым, – диде. – Инде мин сиңа нәрсә эшли алам, угылым?
38 Эсау:
– Әти! Синең хәер-фатихаң шулай бер генәмени? Мине дә мөбарәк кыл, әти! – дип, янә ачыргаланып егъларга кереште.
39 Атасы Исхак аңа җавап биреп болай диде:

– Яшәгән урының булыр
Җирнең күкләр чыгы сугарган
Уңдырышлы тук туфрагыннан еракта*.
40 Кылыч көче илә көн күрерсең,
Кардәшеңдә булырсың кол хезмәтендә.
Әмма килер бер заман, ирек даулап,
Аның золымын үз өстеңнән алып ташларсың.

Ягъкубның Лабан янына качып китүе

41 Атасының Ягъкубка фатиха биргәне, аны мөбарәк кылганы өчен Эсау көнчелендә Ягъкубка карата тирән нәфрәт хисе уянды. Көнчеленнән ачыргаланып: «Атамның якынлашып килгән матәм көннәре генә узсын, мин кардәшем Ягъкубны барыбер үтерәчәкмен!» – диде ул.
42 Олы угылы Эсауның бу сүзләре Рәбикага барып ирешкәч, ул кече угылы Ягъкубны чакырып алды да аңа:
– Әнә, кардәшең Эсау сине үтерәм дип яный икән, – диде. –
43 Мине тыңла, угылым: тизрәк Харанга, минем бертуганым Лабан янына качып кит.
44 Кардәшең Эсауның ярсуы басылганчы берникадәр вакыт шунда кал.
45 Сиңа ачуы беткәнчегә кадәр, син кылган эшләрне Эсау онытканчыга кадәр Лабан янында яшә. Аннан мин сине кеше җибәреп үз яныма алдырырмын. Бер көн эчендә сезнең икегездән дә мәхрүм калуның миңа ни хаҗәте бар?
46 Исхакка исә Рәбика болай дип белдерде:
– Бу хитти киленнәрдән минем тәмам җаным бизде. Әгәр Ягъкуб та хатынны шушы хитти кызларыннан алса, андый тормыш миңа нигә кирәк?

28

1 Исхак үз янына Ягъкубны чакырды да фатиха биреп кисәтте:
– Кәнган кызларыннан хатын алма! – диде. –
2 Паддан-Арамга, әниеңнең атасы Бетуил янына кит, анда барып, әниеңнең абыйсы Лабанның кызларыннан берсен үзеңә хатын итеп ал.
3 Кадир Алла синең юлыңны мөбарәк кылсын, сине үрчемле итсен, токымнарыңны ишәйткәннән-ишәйтеп, сине бихисап

* 27:39 *Уңдырышлы тук туфрагыннан еракта* – яһүдчә нөсхәдән «уңдырышлы тук туфрагында» дип тә укып була.

кавем-халыкларның нәсел атасы итсен. 4 Аллаһы Ибраһимга бир-
гән мөбарәк фатихасын сиңа, синнән соң килгән нәселең токым-
нарына да юлдаш кылсын – син горбәттә гизеп йөргән һәм Алла-
һы Ибраһимга тапшырган бу җирләр һәммәсе сиңа мирас булсын!
5 Шулай дип, Исхак Ягъкубны юлга күндерде. Ягъкуб, үзенең һәм
Эсауның анасы Рәбиканың бертуган кардәше арамлы Бетуил угы-
лы Лабан янына барырга дип, Паддан-Арамга карап сәфәр чыкты.

Эсауның үзенә тагын бер хатын алуы

6 Эсау атасы Исхакның Ягъкубны мөбарәк кылганын, Кәнган
кызларыннан хатын алма дип кисәтеп, аны хатын алмак өчен
Паддан-Арамга барырга юл фатихасы биргәнен шундук ишетеп
белде. 7 Шулай ук Ягъкубның, ата-ана сүзен тыңлап, Паддан-Арам-
га сәфәр чыгып киткәнен дә белде. 8 Моңардан Эсау атасы Исхак-
ның Кәнган кызларын үз итмәвен аңлады. 9 Һәм ул, Ибраһимның
оныгы – Исмәгыйльнең угылы Нәбайотның бертуган кыз кардә-
ше Махалатка өйләнеп, өйдәге хатыннары өстенә тагын бер ха-
тын алды.

Ягъкубның төше

10 Ягъкуб, Беер-Шебаны калдырып, Харанга карап юлга чыкты.
11 Кояш баеган вакытта бер урынга җиткәч, шунда төн кунарга
туктады. Җирдәге ташлардан берсен баш астына куйды да йоклар-
га ятты. 12 Ул төш күрде. Җир өстеннән югарыга таба бер баскыч
сузылган имеш, очы күк гөмбәзенә үк тиеп тора. Баскыч буйлап
бер менеп, бер төшеп Аллаһының фәрештәләре йөри. 13 Менә бас-
кычта Раббы Үзе күренде һәм әйткән сүзләре ишетелде:
– Мин – Раббы, бабаң Ибраһим һәм Исхакның Алласымын, –
диде Ул. – Син ятып йоклаган бу җирне Мин сиңа һәм синең нә-
сел токымнарына бирәчәкмен. 14 Синең нәселнең киләчәк буын
кешеләре җир йөзендәге ком бөртекләре санынча булачак. Синең
нәсел диңгез ярларына таба да, көнчыгышка, төньякка, төшлек
ягына таба да – һәр тарафка ишәеп таралыр. Синең аша һәм си-
нең нәсел орлыгың аша җир йөзендәге бөтен халыклар мөбарәк
кылыначак. 15 Менә, Мин синең янда. Кая таба юл тотсаң да, Мин
сине саклап барачакмын, сине бу җирләргә кабат кайтарачакмын.
Сиңа вәгъдә иткәнне үтәп чыкканга кадәр Мин синнән аерылмая-
чакмын.
16 Ягъкуб, йокысыннан уянып, әйтте:
– Чыннан да Раббы шушы җирдә бит, ә мин шуны белмәгән-
мен, – диде. 17 Аннары, куркынып: – Куркыныч җир бу! – дип
куйды. – Хактыр ки, бу Алла Йортыдыр, күк капусы шушындадыр.
18 Ягъкуб иртүк торды, баш астына салып яткан ташны һәйкәл
сыман итеп җиргә утыртты да өстенә зәйтүн мае койды. 19 Бу

урынны ул Бәйтел* дип атады. Аңарчы ул Луз шәһәре дип атала
иде. [20] Соңра Ягъкуб күңеленнән нәзер әйтте: «Аллаһы һәрчак ми-
нем янда булып, сәфәрем юлында мине саклап барса, ашарыма –
ризык, кияремә кием биреп, [21] мин атам йортына исән-имин кабат
кайта алсам, шул чакны Раббы минем табынган Аллам булыр,
[22] һәйкәл итеп мин куйган бу таш Алла Йортына әверелер һәм
Син, Раббым, миңа насыйп итәчәк һәр нәрсәнең уннан берен мин
Сиңа бирермен».

Ягъкубның Паддан-Арамга Лабан янына килүе

29 [1] Ягъкуб, бу урыннан кузгалып, Шәрекъ угыллары яшә-
гән җирләргә таба юлын дәвам иттерде. [2] Юлында кырда
аңа бер кое очрады. Кое әйләнәли өч урында сарык кө-
түен күрде. Бу кое терлек сугару чыганагы булып, кое авызы хәзер
зур бер таш белән томалап куелган иде. [3] Көтүләр кое янына тә-
мам җыелып беткәч, кое авызындагы ташны бер кырыйга этәреп,
сарыкларны сугаралар; аннары, ташны янәдән үз урынына куеп,
кое авызын томалыйлар иде.
[4] Ягъкуб көтүчеләрдән:
– Туганнарым! Сез кайдан? – дип сорады.
Көтүчеләр:
– Без Хараннан, – дип җавап бирделәр.
[5] Ягъкуб янә:
– Сез анда Нахор угылы Лабанны беләсезме? – дип сорады.
Тегеләр:
– Беләбез, – дип җавап бирделәр.
[6] – Исән-имин яшиме? – диде Ягъкуб.
– Исән-имин, – диделәр көтүчеләр. – Әнә кызы Рахилә дә үзе-
нең көтүе белән монда килә.
[7] Ягъкуб көтүчеләргә:
– Кичкә кадәр вакыт күп бит әле, көтүләрне туплауга җыярга
иртәрәк. Сарыкларыгызны сугарыгыз да тагын утлатып килегез, –
дип киңәш бирде.
[8] Көтүчеләр әйттеләр:
– Юк, барлык көтү бергә җыелып бетмичә торып, кое авызын-
нан ташны алырга ярамый, – диделәр. – Без бөтен көтүләр җые-
лып беткәч кенә сарыкларыбызны сугарабыз.
[9] Ягъкуб көтүчеләр белән сөйләшеп торган арада Рахилә дә үзе-
нең сарык көтүе белән килеп җитте. Ул атасы Лабанның сарыкла-
рын көтә иде. [10] Ягъкуб, әнисенә абый тиешле Лабанның кызын
һәм Лабанның сарык көтүен күргәч, кое янына килде дә, аның
авызыннан ташны кырыйга этәреп, абзасының сарыкларына су

* [28:19] *Бәйтел* – яһүдчә «Алла Йорты» дигәнне аңлата.

эчерде. [11] Рахиләне үпкәндә ул үкереп егълады. [12] Рахиләнең атасы Лабанга ул үзенең туган тиешлеген, Рәбиканың угылы булуын аңлатты. Рахилә исә, өенә йөгереп кайтып, боларны атасына сөйләде. [13] Лабан, сеңелесе Рәбиканың угылы Ягъкуб килүен ишеткәч, тиз генә өйдән чыгып, кунакны каршыларга китте, аны кочагына алып үпте, өенә алып кайтты. Ягъкуб Лабанга бөтен булган хәлләрне сөйләп бирде. [14] Лабан исә аңа:

– Хактыр ки, син чыннан да минем сөягем, минем тән кардәшем икәнсең, – диде.

Ягъкубның Лабан кызларына өйләнүе

Ягъкуб Лабанның өендә бер ай торды. [15] Лабан Ягъкубка болай диде:

– Кардәшем булгач, син миңа бушка хезмәт итәргә тиешмени? Әйт, әҗеренә нәрсә бирим?

[16] Лабанның ике кызы бар иде: олысы Лия исемле, кечесе Рахилә исемле. [17] Лиянең күзләре кылыйрак*, ә Рахилә төскә-биткә чибәр, зифа буйлы кыз иде. [18] Ягъкуб Рахиләгә гашыйк булган иде, шунлыктан ул Лабанга:

– Кече кызың өчен мин сиңа җиде ел хезмәт итәрмен, – дип җавап бирде.

[19] Лабан әйтте:

– Аны сиңа бирмәк нииндидер башка берәүгә бирүдән яхшырак, – диде. – Миндә кал!

[20] Һәм Ягъкуб Рахилә өчен җиде ел хезмәт итте. Рахиләгә гашыйк булганлыктан, бу җиде ел аңа берничә көн кебек кенә тоелды. [21] Ягъкуб Лабанга әйтте:

– Минем хезмәт көннәрем тулды, инде хатынымны бир, аның янына керергә рөхсәт ит, – диде.

[22] Лабан бөтен төбәк халкын җыеп туй ясады. [23] Шулай булды ки, Лабан кичен кияү катына кызы Лияне кертте; Ягъкуб аның белән якынлык кылды. [24] Лабан Зилпә исемле хезмәтчесен Лиягә асрау кыз итеп биргән иде. [25] Иртәгесен Ягъкуб күрә – янында Лия ята. Шуннан соң ул Лабанга әйтте:

– Синең бу эшеңне ничек аңларга? – диде. – Рахилә өчен хезмәт иттем түгелме мин сиңа? Ни өчен мине алдадың?

[26] Лабан җавап биреп әйтте:

– Безнең илдә кече кызны олысыннан алда кияүгә бирү гадәте юк, – диде. – [27] Менә бу бер атнаны тәмамла да, аннан Рахиләне дә сиңа бирербез, тик аның өчен син миңа тагын җиде ел хезмәт итәрсең.

[28] Ягъкуб күнде: Лия янында бер атнауздырды. Шуннан соң Лабан аңа Рахиләне дә хатынлыкка бирде. [29] Хезмәтчесе Билһаны исә

---

* 29:17 *Кылыйрак* – яки бүтәнчә укылышта: «мөлаем-матур».

Лабан Рахиләгә асрау кыз итеп күндерде. [30] Шулай итеп, Ягъкуб
Рахилә янына да кияү булып керде, аны Лиягә караганда күбрәк
яратты, аның өчен янә җиде ел Лабанга хезмәт итте.

Ягъкубның Лиядән туган угыллары

[31] Раббы, Лиянең ир тарафыннан сөелмәвен күреп, аңа бала анасы
булу бәхетен бирде. Рахилә исә бала тапмый, кысыр иде. [32] Лия,
йөккә узып, бер угыл тудырды. Аңа Рубин* дип исем кушты. Әйтте:
– Раббы, бәхетсезлегемне күреп, миңа мәрхәмәтен күрсәтте.
Инде ирем мине дә сөя башлар, – диде.
[33] Янәдән йөккә узып, ул тагын бер угыл тудырды һәм:
– Раббы, иремнән сөелмәвемне ишетеп, миңа угылның икенчесен
дә бирде, – дип, бу угылына Шимун* исемен кушты. [34] Өченче
тапкыр йөккә калып, тагын угыл тапкач:
– Хәзер ирем инде миңа ябышып ятачак, чөнки мин аңа өч угыл
тудырып бирдем! – диде, һәм аның бу угылына Леви* дип исем
кушылды. [35] Лия тагын йөккә узды, дүртенче угылын тапты һәм:
– Бу юлы инде Раббымны данлыйм, – дип, яңа туган угылына
Йәһүдә* дип исем кушты.
Шуннан соң Лия бүтән бала тапмас булды.

Ягъкубның асрау хатыннардан туган угыллары

30 [1] Рахилә, иренә бала табып бирә алмаганлыктан, кыз
кардәше Лиядән көнләшеп, Ягъкубка әйтте:
– Миңа бала булдыр, юкса мин үләм, – диде.
[2] Бу сүзләрдән Ягъкубның Рахиләгә бик нык ачуы чыкты:
– Синең карыныңны бала табудан мәхрүм иткән Алла түгел бит
мин! – диде ул.
[3] Рахилә:
– Алайса әнә асравым Билһа янына кер, аның белән йокла, –
диде. – Тезләрем өстенә минем өчен бала тудырсын, ичмасам
аңардан туган балага ана булырмын*.
[4] Асравы Билһаны Рахилә шулай иренә хатынлыкка бирде. Ягъкуб
Билһа белән якынлык кылды. [5] Билһа, йөккә узып, Ягъкубка
бер угыл тудырды. [6] Рахилә әйтте:
– Алла миңа хөкемен ирештерде, догамны ишетеп, миңа бер
угыл бирде, – диде һәм угылына Дан* дип исем кушты. [7] Рахиләнең

---

* 29:32 *Рубин* – яһүдчә «Күр менә, угыл!» дигәнне аңлата.
* 29:33 *Шимун* – яһүдчә «ишетүче» мәгънәсендә.
* 29:34 *Леви* – яһүдчә «ябышкак», «бәйләнүчы» мәгънәсендә.
* 29:35 *Йәһүдә* – яһүдчә «данлаучы», «рәхмәт белдерүче» мәгънәсендә.
* 30:3 Карагыз 16:2 гә бирелгән искәрмәне.
* 30:6 *Дан* – яһүдчә «хөкем итте» мәгънәсендә.

асравы Билһа, янә йөккә узып, Ягъкубка икенче бер угыл тудыр-
ды. [8] Рахилә әйтте:

– Апама каршы гаять тә көчле көрәш алып бардым һәм җи-
нүгә ирештем, – диде һәм бу угылына Нәфтали* дип исем
кушты.

[9] Лия дә, үзенең инде балага бүтән уза алмаячагын күреп, асравы
Зилпәне Ягъкубка хатынлыкка бирде. [10] Шул рәвешчә, Лиянең ас-
равы Зилпә дә Ягъкубка бер угыл тудырды. [11] Лия:

– Яхшыга галәмәт бу! – дип, угылына Гәд* дип исем кушты.

[12] Лиянең асравы Ягъкубка тагын бер угыл тудырды. [13] Лия:

– Бәхетемә бу! Инде хатыннар мине бәхет иясе дип күрәчәк-
ләр, – диде һәм бу угылына Ашир* дип исем кушты.

Лиянең яңадән балага узуы

[14] Бодай урагына төшкән көннәрнең берсендә Рубин кырда адә-
мут* тамырлары табып, аларны анасы Лиягә алып кайтып бирде.
Шулчак Рахилә Лиягә әйтте:

– Угылың тапкан ул адәмут тамырларын миңа бир, – диде.

[15] Ләкин Лия җавабында әйтте:

– Иремне үзләштерүең җитмәгән, инде угылымның адәмут та-
мырларын да алмакчы буласыңмы? – диде.

Рахилә әйтте:

– Угылыңның адәмуты өчен бер төнгә сиңа Ягъкубны бирәм,
бүген синең белән ятсын, – диде.

[16] Кичен Ягъкуб кырдан кайтып килгәндә, каршысына Лия чы-
гып, әйтте:

– Бүген син минеке, чөнки мин сине угылым тапкан адәмут та-
мырлары хакына сатып алдым, – диде.

Бу төнне Ягъкуб Лия янында йоклады. [17] Аллаһы Лиянең гозе-
рен үтәде: Лия, йөккә узып, Ягъкубка бишенче угылын тапты.

[18] – Асравымны иремә биреп торган өчен Аллаһы миңа әҗе-
рен кайтарды, – диде Лия һәм угылына Исәсхәр* дип исем
кушты.

[19] Лия тагын йөккә узды һәм Ягъкубка алтынчы угылын ту-
дырды. [20] Һәм әйтте:

---

* 30:8 *Нәфтали* – яһүдчә «көрәшү», «тартышу» мәгънәсендә.

* 30:11 *Гәд* – яһүдчә «яхшы галәмәт», «уңыш» мәгънәсендә.

* 30:13 *Ашир* – яһүдчә «бәхетле» мәгънәсендә.

* 30:14 *Адәмут* (мандрагора) – тамыры кеше гәүдәсен хәтерләткән һәм кү-
зәнәкләрендә наркотик матдәләр булган күпьеллык үлән төре. Борынгы
заманнарда аны кешеләргә җенси көч-куәт бирә торган сихри үсемлек
итеп файдаланганнар.

* 30:18 *Исәсхәр* – яһүдчә «әҗер», «түләү», мәгънәсендә.

– Аллаһы миңа күркәм бүләк насыйп итте – иремә алты угыл табып бирдем, инде ирем гел минем янда яшәр, – дип, угылына Зәбулун* дип исем кушты.
21 Аннары бер кыз тапты һәм аңа Динә дип исем кушты.

Йосыф – Рахиләнең беренче угылы

22 Аллаһы Рахиләне дә хәтерендә тотты, аның гозерен үтәп, аңа бала табу хасиятен бирде. 23 Рахилә, йөккә узып, Ягъкубка бер угыл тудырды.
– Аллаһы минем өстән кысырлык хурлыгын алды, – диде ул.
24 Һәм: – Раббы миңа икенче угыл да насыйп итсен, – дип, бу угылына Йосыф* исемен кушты.

Ягъкубның туплаган мал-мөлкәте

25 Рахилә Йосыфны тапканның соңында Ягъкуб Лабанга әйтте:
– Миңа китәргә рөхсәт ит, мин инде үз илемә, туган якларыма
кайтыйм, – диде. – 26 Сиңа сарыф иткән хезмәтләрем хакына хатыннарымны, балаларымны бир дә, китеп барыйм мин. Сиңа ничек хезмәт иткәнемне үзең дә яхшы беләсең бит.
27 Лабан җавабында әйтте:
– Әгәр миннән разый булсаң, монда кал, – диде. – Мин багып белдем ки, синең аркада Раббы мине дә бәрәкәт иясе итте, мөбарәк кылды.
28 Әйтте:
– Әҗеренә миннән ни сорасаң да бирермен, – диде.
29 Ягъкуб әйтте:
– Сиңа ничек хезмәт иткәнемне, минем аркада мал-туарың ничек
артканын үзең дә беләсең. 30 Мин килгәнче мал-туарың аз иде, ул хәзер күбәйде. Мин килгәч, Раббы сине мөбарәк кылды, бәрәкәт иясе итте. Инде мин үз йортым-гаиләм өчен кайчан эшли башлармын?
31 Лабан:
– Сиңа нәрсә бирим соң? – дип сорады.
Ягъкуб:
– Миңа бернәрсә дә бирмә, – диде. – Мин сиңа бер гозеремне әйтәм, шуны үтәсәң, мин көтүләреңне янәдән көтәргә һәм сакларга риза:
32 менә бүген синең бөтен сарык-кәҗә көтүләреңне йөреп чыгам да алардагы кара һәм аклы-каралы сарыкларны һәм чуар тап төшкән кәҗәләрне аерып куям – минем хезмәтемнең әҗере әнә шулар булсын*.
33 Синең алда гаделлек шартым болайдыр:

---

* **30:20** *Зәбулун* – яһүдчә «хөрмәт» дигәнне аңлата; яңгырашы белән «бүләк» дигән мәгънәгә дә якын.

* **30:24** *Йосыф* – яһүдчә «тагын насыйп итсен» мәгънәсендә.

* **30:32** Тоташ ак йонлы сарыклар һәм тоташ кара йонлы кәҗәләр затлы саналып, ала-кола, чуар төстәгеләре исә кадерсезрәк исәптә йөргән.

әгәр дә минем әлеге хезмәт әҗерен карарга дип килгәндә минем
көтүдә чуар таплары булмаган берәр кәҗә яки кара булмаган бе-
рәр сарык табыла калса, син аларның һәммәсен үз көтүеңнән ур-
ланган дип санарга хаклы.

34 – Яхшы, син дигәнчә булсын, – диде Лабан.

35 Һәм шул ук көнне Лабан төсләре ала-кола, чуар кәҗәләрне һәм
кәҗә тәкәләрен – үзләрендә ак табы булганнарның һәммәсен,
шулай ук барлык кара төстәге сарыкларны көтүдән аерып алып,
аларны үзенең угыллары карамагына тапшырды. 36 Ягъкубны исә
үз яныннан өч көнлек юл кадәре ераклыктагы башка бер көтүне
көтәргә җибәрде.

37 Ягъкуб тупыл, бадәм һәм чинар агачларыннан таза-яшь чыбык-
лар кисеп алды, аларның өстен, кабыгыннан арындырып, ак сырлар
белән чуарлады да 38 шул сырлы-чуар чыбыкларны көтү су эчәргә
һәм парлашырга йөри торган сугару ялгашлары эченә җәеп салды.
39 Сырлы-чуар чыбыклар каршысында парлашкан кәҗә-сарыклар-
дан төсләре ала-кола, тимгелле-чуар бәрәннәр туа иде. 40 Ягъкуб
яңа туган бәрәннәрне көтүдән аерып ала да калганнарын Лабан-
ның ала-кола һәм кара төстәге көтүе каршысына тамашага куя,
әмма үз көтүен Лабан көтүе белән аралаштырмый, аерым тота иде.
41 Таза-сәламәт кәҗә, сарыкларның парлашу вакытларында, алар
тамаша кылып торсын өчен, Ягъкуб сугару ялгашларына һәрчак
әлеге сырлы-чуар чыбыкларны җәеп куя иде. 42 Ә көтүдәге хайван-
нарның ябыгы-зәгыйфе парлашканда, чыбыкларны куеп маташмый.
Шунлыктан хайванның ябык-зәгыйфь үрчеме Лабанга, ә таза-сә-
ламәт үрчеме Ягъкубка эләгә иде.

43 Ягъкуб әнә шул рәвешчә бик тә, бик тә бай кешегә әверелде.
Аның бик күп терлек көтүе, җарияләре, коллары, дөяләре һәм
ишәкләре бар иде.

Ягъкубның яшерен рәвештә Лабаннан качып китүе

31 1 Лабан угылларының:
– Атабызның милкендә булган бар нәрсәне бу Ягъкуб
үзләштереп бетерде, атабызның малыннан үзенә байлык
ясады, – дигән сүзләрен ишетеп, 2 Ягъкуб Лабан белән ике араның
әүвәлгедән бик нык бозылганлыгын аңлады.

3 Раббы әйтте аңа:

– Ата-бабаларың җиренә, кардәшләрең янына кайт, – диде. –
Мин синең белән булырмын.

4 Рахилә белән Лияне Ягъкуб үзенең көтүе йөргән утлауга чакы-
рып алды.

5 – Хак ки, сезнең атагызның миңа карашы үзгәргән, әүвәлдә
булганча түгел, – диде ул аларга. – Әмма минем атамның Алла-
сы минем янымдадыр. 6 Атагызга бөтен көчемне биреп хезмәт

иткәнемне беләсез. [7] Ә ул мине гел алдап килде, миңа тиешле әҗер-
не үз белдегенчә ун тапкыр үзгәртте. Әмма Аллаһы аның миңа явыз-
лык эшләвенә юл куймады. [8] Лабан: «Хайванның ала-кола туганы
сиңа әҗер булыр», — дип әйткәч, бөтен көтү ала-кола үрчем бирә
башлады. «Чуар төстәгеләре дә сиңа әҗер итеп бирелер», — дигәч,
бөтен көтү шулай ук чуар төстәге бәрәннәр китерә башлады. [9] Шу-
лай итеп, Аллаһы бөтен хайванны атагызның кулыннан тартып
алып, миңа насыйп итте. [10] Бервакыт, хайваннарны каплату вакы-
тында, мин бер төш күрдем. Имеш, сарыклар һәм кәҗәләр белән
кушылучы барлык тәкәләр аклы-каралы, чуар төстәләр иде. [11] Шул-
чак төшемдә Аллаһының мәләге миңа: «Ягъкуб!» — дип эндәште.
«Мин мондамын!» — дидем мин. [12] Мәләк сүзен дәвам итеп әйтте:
«Күзләреңне күтәреп кара: сарыклар һәм кәҗәләр белән кушылучы
тәкәләрнең һәммәсе дә аклы-каралы, чуар төстәләр. Чөнки Мин
Лабанның сиңа карата ни кылганын күреп торам, — диде. — [13] Бәй-
телдәге һәйкәл ташына зәйтүн мае койган чагыңда синең хозурыңа
килгән Аллаһы — ул Мин! Шул чакта син Миңа нәзереңне әйттең.
Инде урыныңнан кузгал, бу илне калдыр, туган җиреңә кайт».

[14] Рахилә белән Лия Ягъкубка җавап биреп әйттеләр:

— Атабызның йортында безгә дигән тагын бирәр өлеш, мирас
бармы соң? [15] Ул безне чит кеше итеп санамыймы? Ул бит безне
сатып, әҗерен ашап бетерде. [16] Шуңа күрә атабыздан Аллаһы тар-
тып алган бар байлык-мөлкәт — ул безнеке һәм безнең балалары-
бызныкы. Димәк ки, Аллаһы сиңа ни дип кушса шуны эшлә.

[17] Ягъкуб, юлга әзерләнеп, балаларын һәм хатыннарын дөяләр-
гә утыртты. [18] Үзе белән көтү-көтү хайваннарын, туплаган бөтен
мал-мөлкәтен алды. Паддан-Арамда туплаган шул терлек көтүлә-
ре, мал-мөлкәте белән берлектә атасы Исхак янына, Кәнган җир-
ләренә карап юлга чыкты. [19] Лабан сарыкларның йонын кыркырга
дип утлауга киткән иде. Аның юклыгыннан файдаланып, Рахилә
атасының потларын да үзе белән алды. [20] Ягъкуб исә яшерен рә-
вештә качып китүе белән арамлы Лабан йөрәгендә рәнҗер өчен
урын калдырды. [21] Шулай, булган бар нәрсәне алып китте дә бар-
ды Ягъкуб. Фөрат елгасын кичеп, Гилыгад тауларына таба юлын
дәвам иттерде.

Лабанның Ягъкуб артыннан куа килүе

[22] Өченче көнендә Ягъкубның качып китүе турында Лабанга хә-
бәр китерделәр. [23] Шуннан соң ул, кардәш-туганнарын җыеп, Ягъ-
куб артыннан куа чыкты һәм җиде көннән аны Гилыгад таулары
янында куып җитте. [24] Шул төнне арамлы Лабанның төшендә Ал-
лаһы пәйда булды. Ул Лабанга:

— Сак бул, Ягъкубка нә яхшыдан, нә яманнан авыз ачып сүз
әйтмә! — диде.

25 Лабан Ягъкубны куып җиткән мәлдә Ягъкуб инде Гилыгад
тавында чатыр корып урнашкан иде. Лабан да кардәш-туганнары
белән бергә шунда чатырларын корды. 26 Ягъкубка ул болай диде:
– Синең бу эшеңне ничек аңларга? Нигә син мине алдадың? Су-
гыш әсирләредәй минем кызларымны алып китеп бардың? 27 Ник
миңа берни әйтмичә, миңа белгертмичә, яшерен рәвештә качып
киттең? Мин бит сине күңелле тамашалар ясап, җырлар җырлап,
саз кылларын чиртеп, барабаннар кагып озаткан булыр идем. 28 Син
хәтта оныкларымны, кызларымны үбеп озатып калудан да мәхрүм
иттең мине. Акылсыз эшең булды бу синең. 29 Сезгә яманлык кы-
лырга кулымнан килмәс идеме? Ләкин кичә атагызның Алласы
әйтте миңа: «Сак бул, Ягъкубка нә яхшыдан, нә яманнан авыз ачып
сүз әйтмә!» – диде. 30 Ярар, китеп тә бардың, ди, чөнки син атаң
янына өйгә кайтырга бик телисең, ләкин син нигә минем илаһла-
рымны урлап алып киттең?
31 Ягъкуб җавап биреп әйтте:
– Мин курыктым, ачудан кызларыңны миннән аерып алып ка-
лырсың дип шикләндем, – диде. – 32 Инде илаһларыңны берәрсе
алган булса, ул кешенең гомере киселер. Кардәш-туганнарыбыз
күз алдында барлап-тикшереп чык, синеке дигән ни нәрсә табыл-
са, алып кал.
Потларны Рахилә урлаганын Ягъкуб белми иде.
33 Лабан Ягъкуб белән Лиянең чатырларын әйләнеп чыкты, ике
кол асрауның чатырында да булды, әмма берни дә тапмады. Лия
чатырыннан чыгып, Рахилә чатырына керде. 34 Рахилә исә потлар-
ны дөясенең ияре астына яшереп, өстенә менеп утырган иде. Ла-
бан Рахилә чатырында никадәр актарынса да, үзенең илаһларын
таба алмады. 35 Рахилә атасына әйтте:
– Алдында аягүрә торып басмавым өчен миңа ачуланма, әтием
әфәнде, чөнки хатын-кызның айлык гадәтен кичергән чагымдыр, –
диде.
Шулай итеп, Лабанга потларны эзләп табу насыйп булмады.
36 Ягъкубның тәмам ачуы чыккан иде, ул Лабан белән бәхәс ко-
рып җибәрде һәм әйтте:
– Минем гаебем нәрсәдә? – диде. – Мине эзәрлекләрдәй нинди
гөнаһ эшләдем мин синең алда? 37 Бөтен әйберләремне карап-тик-
шереп чыктың, арадан синеке дигәне табылдымы соң? Табылса,
әнә синең һәм минем кардәш-туганнар каршысына чыгарып куй,
икебезнең арасын алар хөкем итсен. 38 Егерме ел мин сиңа көтү
көттем, сарыкларың, кәҗәләрең беркайчан да бәрән салмады, кө-
түеңнән бер хайванны да суеп ашамадым. 39 Ерткыч җанвар ботар-
лаганын да сиңа күрсәтмәдем, зыянын үз өстемә алдым. Ә син
хайванның көтүдән көндез югалганын да, төнлә югалганын да
миннән түләттең. 40 Мин көндезге эсседән, төнге салкыннан җәфа

чиктем, минем күзләремнән йокы качты. 41 Синең өйдә үткән егерме елым менә шундый минем. Ике кызың өчен мин сиңа – ундүрт ел, терлек көтүләрең өчен – алты ел хезмәт иттем. Ә син миңа түлисе әҗереңне ун тапкыр үзгәрттең. 42 Атамның Алласы, Ибраһимның Алласы һәм Исхакның Куркусы минем янда булмаса, син мине хәзер буш кул белән озатып җибәргән булыр идең. Аллаһы минем хәлемә керде, кулларымның хезмәт җимешен күреп, мине кичә төнлә синең золымыңнан йолып алды.

Ягъкуб белән Лабан тарафыннан чик манарасы куелуы

43 Лабан җавап биреп Ягъкубка әйтте:

– Кызларым – алар минем кызлар, балаларым – минем балалар, терлек көтүләрем – минем көтүләр. Монда син күргән бөтен нәрсә – минеке. Кызларыма һәм алар тудырган балаларга яманлык эшли аламмы мин? 44 Аңлашыйк, икебез арасында антлы килешү төзик тә шуңа шәһадәт итик.

45 Ягъкуб бер таш алып, аны һәйкәл итеп җиргә куйды. 46 Аннары кардәш-туганнарына:

– Ташлар җыегыз! – дип боерды.

Тегеләр ташлар җыеп бер өем ясадылар. Соңра шул ташлар өеме янында барысы бергә утырып ашап-эчтеләр. 47 Лабан таш өеменә Егар-Саһадута дип, Ягъкуб исә Гәлгыд дип исем кушты*. 48 Лабан Ягъкубка әйтте:

– Бу таш өеме бүген безнең үзара килешүнең шаһите булыр, – диде.

Шуңа күрә ул Гәлгыд дип аталды. 49 Миспа* дигән атамасы да сакланды. Чөнки Лабан:

– Бер-беребездән аерылышканнан соң, синең белән минем араны күзәтеп торучы Раббы Үзе булыр, – диде. – 50 Әгәр син минем кызларыма яманлык кылсаң яки кызларым өстеннән башка хатыннарга өйләнсәң, гәрчә безнең ике араны күзәтеп торучы кеше булмаса да, белеп тор, моңа Аллаһы Үзе шаһитлек итәчәк. 51 Менә таш өеме һәм менә синең белән минем арага мин куйган һәйкәл, – дип сүзен дәвам итте Лабан. – 52 Бу таш өеме дә, бу һәйкәл дә шаһитләр; шулай ки, мин дә таш өеме аша синең якка явыз ният белән чыкмаячакмын, син дә таш өеме һәм һәйкәл аша минем якка явыз ният белән чыкмаска тиеш. 53 Безнең араны Ибраһимның Алласы, Нахорның Алласы – ата-бабаларыбызның Аллалары* хөкем итсен.

---

* 31:47 *Егар-Саһадута* – борынгы арами телендә «шаһәдәт өеме» мәгънәсендә. *Гәлгыд* – «шаһәдәт өеме» дигәннең яһүдчәсе.

* 31:49 *Миспа* – «саклау манарасы» дигән мәгънәдә.

* 31:53 *Аллалары* – яки бүтәнчә укылышта: Алласы.

Ягъкуб үзенең атасы Исхакның Куркусы хакына ант итте. [54]Ан-
нары, тауда корбан чалып, кардәш-туганнарын ашарга чакырды.
Икмәк-ризыкны ашап, алар шул тауда төн кундылар.
[55]Лабан иртәгесен иртүк торды, оныкларын, кызларын үбеп,
аларга фатихасын бирде дә торган җиренә кире кайтып китте.

Ягъкубның Эсау янына хезмәтчеләрен алдан күндерүе

32 [1]Ягъкуб исә үзенең юлын дәвам иттерде һәм Аллаһы-
ның мәләкләре белән очрашты. [2]Аларны күргәч, Ягъ-
куб:
– Болар – Аллаһының гаскәре! – дип, бу урынга Маханаим* дип
исем кушты.
[3]Ягъкуб Сәгыйр җирләрендә, Эдом өлкәсендә яшәгән бертуга-
ны Эсауга алдан ук хәбәрчеләр күндерде. [4]Аларга боерык биреп
әйтте:
– Әфәндем Эсауга хәбәремне җиткерегез, мин менә, аның колы
Ягъкуб, бүгенгә кадәр Лабан янында мөсафир булып яшәдем дип
әйтте диегез. [5]Вак терлек көтүләрем, үгезләрем, ишәкләрем, кол
хезмәтчеләрем һәм асрауларым бар; үзем турында бу хәбәрне ireш-
терүем белән мин синең, Эсау әфәндемнең, күз алдында мәрхәмәт
казанырга өмет итәм дип әйтте диегез, – диде.
[6]Хәбәрчеләр, әйләнеп кайтып, Ягъкубка:
– Кардәшең Эсау янында булдык. Ул сине каршыларга юлга
чыкты, үзе белән дүрт йөз кешесе бар, – дип белдерделәр.
[7]Ягъкуб бик нык курыкты һәм каушап калды. Ул үз кул астында
булган барлык кешеләрне, вак һәм эре терлек көтүен, дөяләрне
ике аерым төркемгә бүлде. [8]Һәм әйтте:
– Эсау бер төркеменә һөҗүм итеп пыран-заран китерсә дә, һич
югы төркемнең икенчесе исән калыр, – диде.
[9]Аннары Аллаһыга ялварып дога кылды:
– И бабам Ибраһимның, атам Исхакның Раббы Алласы! Син:
«Туган җиреңә, кардәшләрең янына кайт, Мин сиңа игелек кы-
лырмын!» – дип вәгъдә бирдең. [10]Колыңа кылган барлык мәрхә-
мәт һәм игелекләреңә лаек түгел мин. Үрдүн елгасын кичкәндә юл
таягымнан башка минем бернәрсәм дә юк иде; инде менә ике зур
туплам байлыгым бар. [11]Ялварамын, туган кардәшемнең кулын-
нан, Эсау кулыннан коткар мине. Килеп, мине дә, балаларым бе-
лән аналарын да үтереп ташламагае дип куркам. [12]Син бит миңа:
«Сиңа игелек кылачакмын, нәселеңне диңгездәге бихисап ком
бөртекләре санынча ишәйтәчәкмен», – дип вәгъдә бирдең.
[13]Ягъкуб шушы урында төн кунды һәм туган кардәше Эсауга бү-
ләк итеп бирү өчен [14]үзендәге мал-туардан ике йөз кәҗә һәм егерме

---

* 32:2 *Маханаим* – «ике урда», «ике төркем» мәгънәсендә.

кәҗә тәкәсе, ике йөз сарык һәм егерме сарык тәкәсе, [15] колынна-
ры белән берлектә утыз баш савым дөя, кырык баш сыер, ун үгез,
егерме ана ишәк һәм ун ата ишәкне аерып алды. [16] Аерып алган
шул терлек көтүләрен кол хезмәтчеләре карамагына тапшырып,
аларга:

– Бер-берегездән ара калдырып, үз көтүләрегез белән миннән алда юлга чыгыгыз, – дип боерды.

[17] Иң алдан баручыга болай дип әмер бирде:

– Кардәшем Эсау белән очрашкач, ул: «Хуҗаң кем? Кая юл то-
тасың? Бу терлек көтүе кемнеке?» – дип сораса, [18] әйт: «Колың
Ягъкубныкы, – диген. – Ул моны әфәндесе Эсауга бүләк итеп җи-
бәрде, үзе дә арттан килә», – диген.

[19] Икенче, өченче һәм башка терлек төркемнәрен әйдәп баручы-
ларга да Ягъкуб шулай эшләргә, Эсау белән очрашкач, аңа шул ук
сүзләр белән җавап бирергә кушты; [20] «Безнең арттан колың Ягъ-
куб та килә», – дип әйтегез диде. «Алдан бүләкләр җибәреп, Эсау-
ның күңелендә мәрхәмәт хисе уятырмын, үзе белән очрашкач, ул
мине, бәлки, кабул итәр», – дип уйлады Ягъкуб.

[21] Шул рәвешчә, бүләккә дигән маллар алдан китте. Ягъкуб исә
бу төнне туктаулыкта кунарга калды.

Ягъкубның Аллаһы белән көрәшүе

[22] Шул төнне ул, торып, ике хатынын, ике җариясен һәм унбер
угылын ияртеп, Йаббок ермагының сай җиреннән ерып аргы якка
чыкты. [23] Аларны аргы якка чыгарганнан соң, кул астындагы бар
мал-мөлкәтне дә шунда күчерде. [24] Бу як ярда Ягъкуб бер ялгызы
калды. Шул төнне таң атканчыга кадәрниндидер адәм аның бе-
лән көрәшеп чыкты. [25] Көрәшкәндә, үзенең җиңә алмавын күреп,
шул адәми зат Ягъкубның ботына орынды да буынын каймыктыр-
ды. [26] Шулчак әйтте:

– Инде таң атты, җибәр мине! – диде.

Ягъкуб:

– Юк, җибәрмим, иң элек син миңа мөбарәк фатихаңны бир, – диде.

[27] Адәми зат:

– Исемең ничек? – дип сорады.

– Ягъкуб, – дип җавап бирде Ягъкуб.

[28] Адәми зат:

– Моннан соң синең исемең Ягъкуб түгел, ә Исраил* булыр, – диде. – Чөнки син, Аллаһы һәм кешеләр белән көрәшеп, җиңүче булдың.

---

* 32:28 *Исраил* – «Аллаһы белән көрәшкән» яки «Аллаһы көрәшкән» мәгънәсендә.

29 Ягъкуб сорау биреп әйтте:

– Исемең кем соң синең? – диде.

Адәми зат:

– Исемем нәрсәгә сиңа, ник сорап торасың? – дип, Ягъкубка мөбарәк фатихасын бирде.

30 «Монда мин Аллаһы белән йөзгә-йөз очраштым, жаным исән калды», – дип, Ягъкуб бу урынга Пени-Эл* дип исем кушты.

31 Ягъкуб Пенуил яныннан узып киткәндә кояш чыккан иде инде. Бот буыны каймыгуыннан ул бер аягына аксап атлый иде.
32 Адәми Зат Ягъкубның ботына орынып буынын каймыктыруы сәбәпле, Исраил балалары хайван боты буынындагы сеңерле итне бүгенгәчә ашамыйлар.

Ягъкуб белән Эсауның очрашулары

33 1 Ягъкуб, алга таба күзен төбәп, каршысына Эсау һәм
аның дүрт йөз кешесе якынлашып килүен күрде. Ул Лия-
нең, Рахилә һәм ике жариянең балаларын аерым-аерым
төркемнәргә бүлде. 2 Жарияләрне һәм аларның балаларын алга
куйды, алар артына Лия белән аның балаларын, ә ахырга Рахилә
белән Йосыфны бастырды.

3 Ягъкуб үзе исә, төркем алдына чыгып, туган кардәше Эсауга
таба атлады һәм, туктый-туктый, жиде тапкыр жиргә кадәр иелеп
итәгатен белдерде. 4 Эсау аның каршысына йөгереп килеп, муены-
на сарылды, үбәргә тотынды. Икесе дә егълап жибәрделәр. 5 Эсау
күз карашын хатыннарга һәм балаларга таба юнәлтте:

– Синең кемнәрең болар? – дип сорады ул.

– Мин колыңа Аллаһы насыйп иткән балаларым, – диде Ягъкуб.

6 Жарияләр һәм балалары Эсау каршына килеп баш иделәр.
7 Лия дә балалары белән берлектә, аннары, ниһаять, Рахилә белән
Йосыф та килеп, Эсау каршысында баш иеп итәгать күрсәттеләр.
8 Эсау:

– Миңа юлда очраган көтү-көтү малның хикмәте нәрсәдә? – дип сорады.

– Син әфәндемнең күңелен хушландыру өчен бүләк ул, – дип жавап бирде Ягъкуб.

9 Эсау әйтте:

– Миндә мал болай да житәрлек, кардәшем, үз малың үзеңә булсын, – диде.

10 – Юк, әгәр синең күңелеңдә мәрхәмәт әсәре казана алган
булсам, минем бүләгемне дә кабул ит, – диде Ягъкуб. – Синең йө-
зеңне күрү миңа Аллаһының йөзен күрү кебек булды – син бит
миңа ягымлы мөнәсәбәтеңне күрсәттең. 11 Алып килгән бүләгемне

* 32:30 *Пени-Эл* – «Аллаһының йөзе-чырае» мәгънәсендә.

кабул итеп ал. Аллаһы миңа күп игелекләр насыйп итте, миндә бөтен нәрсә дә бар.

Эсау бүләкне кабул иткәнчегә кадәр ул шулай кыставыннан туктамады. [12] Эсау:

– Инде юлыбызны дәвам итик, – диде. – Мин синең белән бергә барырмын.

[13] Ягъкуб әйтте:

– Кардәшем әфәндегә мәгълүмдер ки, бала-чага иркә-назлы була, өстәвенә, көтүемдә имезүче хайваннар да шактый, аларны көне буе тагы куалап барсак, бөтен көтү үлеп бетәчәк, – диде. – [14] Кардәшем әфәнде, син алдан бара тор, мин исә, синең колың, хайваннар, бала-чага йөрешенә җайлашып, әкрен генә хәрәкәт итәрмен, шулай барып, Сәгыйрдә син әфәндем белән кушылырмын, – диде.

[15] Эсау:

– Алайса мин янымдагы берничә кешене синең белән калдырам, – диде.

– Нигә кирәк? – диде Ягъкуб. – Мин бары тик син әфәндем мәрхәмәтен казанырга гына телим!

[16] Эсау шул ук көнне Сәгыйргә кайту юлына борылды. [17] Ә Ягъкуб Суккөткә карап юл тотты, анда үзенә йорт корды, мал-туары өчен утарлар булдырды. Шул сәбәптән бу урынга ул Суккөт* дип исем кушты. [18-19] Паддан-Арамнан кайтканнан соң, Ягъкуб Кәнган җирендәге Шехем шәһәренә исән-имин килеп җитеп, шәһәргә якын урында Шехемнең атасы Һамурның угылларыннан йөз кесита* бәрабәренә җир кисәге сатып алды да шунда чатырларын корды. [20] Шул җирдә үк мәзбәх ясап, аңа Эл-Илаһи-Исраил* дип исем бирде.

Динәнең намусы тапталуы.
Абыйларының Шехем халкыннан үч алуы

34 [1] Лиянең Ягъкубка тудырып биргән кызы Динә бер көнне җирле халык кызларын күрергә дип шәһәргә чыкты. [2] Төбәкнең хакиме хивви Һамурның угылы Шехем, кызга күзе төшеп, аны көчләп алып китте дә намусын таптады. [3] Ягъкубның кызы Динә егетнең күңелен яулаган, егет аңа тәмам гашыйк булган иде. Шуңа күрә ул кызга ягымлы мөгамәлә күрсәтергә тырышты. [4] Атасы Һамурга исә:

– Бу кызны миңа хатынлыкка алып бир! – дип ялынды.

[5] Ягъкуб, кызы Динәнең мәсхәрә ителүен ишетсә дә, үзенең угыллары терлек көтүе белән утлауда булганлыктан, алар кайтканчы бу хакта бер сүз дә дәшмәде.

---

* 33:17 *Суккөт* – яһүдчә «утарлар» мәгънәсендә.

* 33:18-19 *Кесита* – авырлык микъдары берәмлеге, үлчәм күләме билгесез.

* 33:20 *Эл-Илаһи-Исраил* – яһүдчә «Эл – Исраил Алласы» мәгънәсендә.

6 Шехемнең атасы Һамур киңәш-табыш итәргә дип Ягъкуб яны-
на килде.
7 Ягъкубның угыллары хәлне ишетүгә үк утлаудан кайттылар.
Алар нәфрәт белән тәмам ярсыганнар иде. Чөнки Ягъкуб кызы-
ның намусын таптау Исраилне мәсхәрә итү белән бер – моңа юл
куярга һич тә ярамый. 8 Һамур аларга болай дип аңлатты:
– Угылым Шехем бөтен җаны-тәне белән сезнең кызыгызга
гашыйк. Зинһар, аны угылыма хатынлыкка бирегез. 9 Туганла-
шыйк шулай. Кызларыгызны безнең егетләргә кияүгә бирегез,
безнең кызларны үзегезгә килен итеп алыгыз. 10 Шулай бергәлә-
шеп тату яшик. Җирләребез сезнең күз алдыгызда, шунда теләгән шөгыль-эшегезне эшләп, җирләр биләп яши бирегез.
11 Шехем дә Динәнең атасына һәм агаларына әйтте:
– Күз карашыгызда мәрхәмәт нуры тапсам, мин сезгә теләгән
нәрсәгезне бирергә әзермен, – диде. – 12 Иң зур мәһәр һәм бүләк
сорасагыз да, мин барысына риза, тик кызыгызны гына миңа хатынлыкка бирегез.
13 Ягъкубның угыллары, Динә сеңелләренең намусын таптаган
Шехемгә һәм аның атасы Һамурга хәйләле төстә җавап биреп,
14 әйттеләр:
– Булмас эш бу, без кызыбызны сөннәтсез кешегә кияүгә бирә
алмыйбыз, – диделәр. – Бу безнең өчен хурлык булыр иде. 15 Әгәр
без куйган шартка разый булсагыз, ягъни сезнең барлык ир затларыгыз безнең кебек үк сөннәткә утыртылган булса, 16 менә шул
чакны гына без кызларыбызны сезләргә бирербез, ә сез үз кызларыгызны безләргә бирерсез, шулай сезнең белән бер халык булып
яши башларбыз. 17 Инде безнең белән килешмисез, сөннәтле булырга теләмисез икән, ул чакны без кызыбызны алабыз да моннан
китеп барачакбыз.
18 Мондый сүзләр Һамурның күңеленә дә, угылы Шехемнең күңеленә дә хуш килде. 19 Атасы гаиләсендә иң абруйлы кеше булган
Шехем әлеге шартны кичектерми гамәлгә ашырды. Чөнки ул Ягъкубның кызына гашыйк иде. 20 Һамур белән угылы Шехем, үзләренең шәһәр капкасы янына халыкны җыеп, аларга болай дип мөрәҗәгать иттеләр:
21 – Бу адәмнәр – безнең белән дустанә мөнәсәбәт яклылар; илебездә җирләшеп, үз эш-шөгыльләре белән яши бирсеннәр. Аларның күз алдында күпме җирләр җәйрәп ята! Кызларын хатын итеп
үзебезгә алыйк, кызларыбызны аларның егетләренә кияүгә бирик.
22 Ләкин монда җирләшеп калыр һәм безнең белән бер халык булып
яшәр өчен алар шундый шарт куялар: бездәге барлык ир заты аларның үзләре кебек үк сөннәтле булырга тиеш. 23 Аларның көтү-көтү
маллары, хайваннары, бөтен мал-мөлкәте безнеке булмасмыни? Ризалык кына бирик, алар безнең белән бергә яши башлаячаклар.

[24] Шәһәр капкасын кичеп чыккан һәркем Һамур белән аның угылы Шехем әйткән сүзләрне кабул итте, капка ихатасына җыелган барлык ир заты бердәм төстә сөннәткә утыртылды. [25] Шулай булды ки, сөннәткә утыртылганнарның сырхаулы өченче көнендә Ягъкубның ике угылы, Динәнең агалары Шимун белән Леви, һәркайсы кулына кылыч алып, көтмәгәндә шәһәргә бәреп керделәр һәм барлык ир затларын суеп чыктылар. [26] Һамур белән аның угылы Шехемне дә кылычтан кичерделәр һәм өйләреннән Динәне алып кайтып киттеләр. [27-28] Аннан соң Ягъкубның угыллары суеш урынына кире кайтып, шәһәр буйлап өйләрне талап йөрделәр, намусы тапталган Динә өчен шәһәр эчендәге һәм утлаулардагы барлык эре һәм вак терлекне, ишәкләрне – һәммәсен үзләренә алдылар. [29] Бөтен мал-туарны алдылар, бала-чаганы, хатыннарны әсир иттеләр, өйләрдә булган бар нәрсәне талап чыктылар.

[30] Ягъкуб үзенең угыллары Шимун белән Левигә әйтте:

– Сез бу җирләрдә яшәгән кәнганиләр белән пәризиләрнең барчасын миңа дошман ясадыгыз, башыма бәла тудырдыгыз, – диде. – Минем үз кешеләрем аз, шуңа күрә алар, миңа каршы тупланып, мине гаиләм-йортым белән юк итәчәкләр.

[31] Шимун белән Леви, җавап биреп:

– Ә сеңелебезне фахишә кыздай мыскыл итү ярый идемени? – дип куйдылар.

Ягъкубның Бәйтелгә кайтуы

35 [1] Аллаһы Ягъкубка әйтте:

– Кузгал, Бәйтелгә кит, шунда яшә, туган кардәшең Эсаудан качып киткән чагында синең алда пәйда булган Аллаһы хөрмәтенә шунда мәзбәх яса, – диде.

[2] Ягъкуб, бөтен өй җәмәгатенә һәм янында булган барлык адәмнәргә мөрәҗәгать итеп:

– Чит-ят илаһларыгызны ташлагыз, – диде. – Чистарынып, өс киемнәрегезне алыштырыгыз. [3] Без кузгалабыз, Бәйтелгә китәбез. Бәлагә төшкән көннәремдә ярдәменнән калдырмаган һәм йөрер юлларымда һәрчак минем белән бергә булган Аллаһы хөрмәтенә Бәйтелдә мин мәзбәх корачакмын, – диде.

[4] Шуннан соң һәркайсы кулларында булган барлык чит-ят илаһларын, колак алкаларын Ягъкубка тапшырды. Ягъкуб исә аларны Шехем янындагы бер имән төбенә күмеп күздән юк итте.

[5] Соңра алар юлга кузгалдылар. Бөтен тирә-яктагы шәһәр халкын Аллаһыдан курку биләп алган иде, шуңа күрә Ягъкуб угылларын эзәрлекләүче булмады.

[6] Ягъкуб үзенең бөтен адәмнәре белән берлектә Кәнган җирендәге Луз шәһәренә, ягъни Бәйтелгә килде. [7] Анда мәзбәх корып,

бу урынга Эл-Бәйтел* дип исем кушты. Чөнки туган кардәшеннән качып барган чагында Аллаһы аңа нәкъ менә шушы урында күренгән иде.

[8] Рәбиканың сөт анасы Девора вафат булгач, аны Бәйтелдән түбәндәрәк бер имән агачы төбенә күмделәр. Шул уңайдан бу агачка Аллон-Бахут* дигән исем бирелде.

[9] Ягъкуб Паддан-Арамнан кайтканнан соң, Аллаһы аның алдында янә бер күренеп, аңа мөбарәк фатихасын ирештерде. [10] Әйтте:

– Моңарчы сине Ягъкуб дип атап йөрделәр, әмма бүгеннән синең исемең Исраил булыр, – диде.

Шулай дип, Аллаһы Ягъкубка Исраил дигән исем кушты. [11] Аллаһы тагын болай диде:

– Мин – Кадир Алламын; үрчемле бул һәм ишәй; Мин синнән зур халык һәм тагын күп халыклар тудырачакмын; син күп патшаларның нәсел атасы булачаксың. [12] Мин Ибраһим белән Исхакка биргән җирләрнең һәммәсен сиңа да бирәчәкмен һәм синнән соңгы нәсел варисларыңа багышлаячакмын.

[13] Шулай дип, Аллаһы Ягъкуб белән сөйләшеп торган урыннан күккә ашты. [14] Ягъкуб исә Аллаһының сүзләрен ишеткән бу урынга таштан бер һәйкәл куйды һәм өстенә шәраб белән зәйтүн мае койды. [15] Ягъкуб Аллаһы аның белән сөйләшкән бу урынга Бәйтел дип исем кушты.

Беньяминнең туувы. Рахиләнең вафаты

[16] Аннары алар Бәйтелдән күчеп ары киттеләр. Эфрата җирләренә җитәрәк юлда Рахиләнең тулгагы башланды. Баланы ул бик авыр тапты. [17] Тулгак газабын кичергәндә кендек әбисе аңа әйтте:

– Курыкма, тагын бер угылың булыр, – диде.

[18] Әмма Рахилә инде үлем түшәгендә иде. Җаны чыгып барганда, ул үзенең дөньяга яңа килгән угылына Беноне* дип исем кушты. Ләкин атасы аның исемен Беньяминга* алыштырды.

[19] Рахилә шулай вафат булып, аны Эфратага, ягъни Бәйт-Лехемгә бара торган юл буена җирләделәр. [20] Ягъкуб Рахиләнең каберенә таш һәйкәл куйды, ул һәйкәл ташы бүгенгәчә исән.

[21] Исраил бу урыннан янә күчте һәм Мигдал-Эдер аръягындагы җирләрдә чатыр корып яши башлады.

---

* 35:7 *Эл-Бәйтел* – яһүдчә «Бәйтел Алласы» мәгънәсендә.

* 35:8 *Аллон-Бахут* – яһүдчә «Еглашу имәне», «Матәм имәне» мәгънәсендә.

* 35:18 *Бенони* – яһүдчә «сагышымның угылы» дигәнне аңлата.

* 35:18 *Беньямин* – яһүдчә «уң кулның угылы» («кояшлы-бәхетле угыл») яки «Төшлек (Көньяк) угылы» дигәнне аңлата.

22 Ул шунда яшәгән заманда Исраилнең угылы Рубин атасы-
ның җариясе Билһа белән якынлык кылды. Исраил бу хәлне ише-
теп белде.

Ягъкубның угыллары

Ягъкубның унике угылы бар иде.
23 Лиядән туган угыллары: иң өлкәне Рубин, аннан соң Шимун,
Леви, Йәһүдә, Исәсхәр һәм Зәбулун.
24 Рахиләдән туган угыллары: Йосыф белән Беньямин.
25 Рахиләнең җариясе Билһадан туган угыллары: Дан белән
Нәфтали.
26 Лиянең җариясе Зилпәдән туган угыллары: Гәд, Ашир.
Ягъкубның Паддан-Арамда чакта туган угыллары шулардыр.
27 Ягъкуб кайчандыр үзенең бабасы Ибраһим һәм хәзер атасы
Исхак мөсафир булып яшәгән җирләргә – бүген Хебрун дип йөр-
телгән Кырьят-Арба янындагы Мамрегә, атасы Исхак янына әй-
ләнеп кайтты.
28 Исхак йөз дә сиксән ел яшәде. 29 Картаеп, тормышта барысын
татып-кичереп, ул соңгы сулышын алды, җан тәслим кылып, үзе-
нең ата-бабалары белән кушылды. Угыллары Эсау белән Ягъкуб
аны дәфен кылдылар.

Эсауның нәсел шәҗәрәсе

36 1 Эсауның, ягъни Эдомның нәсел шәҗәрәсе болайдыр.
2 Эсау Кәнган кызларыннан хитти Элонның кызы Ада-
ны, хивви Сибгонның оныгы – Аһаһның кызы Оһоли-
баманы һәм 3 Исмәгыйльнең кызы – Нәбайотның кыз кардәше
Басематны хатын итеп алган иде.
4 Ада Эсауга Элифазны тудырды, Басемат Регуилне, 5 Оһолибама
Игушны, Йалам һәм Корахны тудырды. Эсауның Кәнган җирлә-
рендә туган угыллары шулардыр.
6 Эсау үзенең хатыннарын, угылларын, кызларын, өендәге бөтен
адәмнәрне, терлек көтүләрен, Кәнган илендә туплаган бар мал-мөл-
кәтен алды да, кардәше Ягъкубтан аерылып, башка бер төбәккә кү-
чеп китте. 7 Аларның икесенең дә мал-мөлкәте шулкадәр зур иде
ки, мондагы җәйләүләрдә көтү-көтү маллары өчен инде урын җит-
ми, шуңа күрә алар берничек тә бергә сыешып яши алмыйлар иде.
8 Эсау, ягъни Эдом, Сәгыйр тавы буендагы җирләргә барып төп-
ләнде.
9 Сәгыйр тавы буенда җирләшкән эдомлыларның нәсел атасы
булган Эсауның шәҗәрәсе.
10 Эсау угылларының исемнәре болайдыр: Эсауның хатыны Ада-
дан туган угылы Элифаз, Эсауның хатыны Басематтан туган угы-
лы Регуил.

11 Элифазның угыллары: Теман, Омар, Сефо, Гәтәм һәм Кыназ.
12 Тимна Эсау угылы Элифазның җариясе иде. Тимна Элифазга Амалыкны тудырды. Болар – Эсау хатыны Аданың оныкларыдыр.

13 Регуилнең угыллары: Нахат, Зерах, Шамма һәм Мизза. Болар – Эсау хатыны Басематның оныкларыдыр.

14 Сибгонның оныгы – Анаһның кызы Оһолибама Эсауга табып биргән угылларның исемнәре болайдыр: Игуш, Йалам һәм Корах.

15 Эсау угылларының ыругбашы булганнары болардыр: Эсауның өлкән угылы Элифаз угылларыннан ыругбашы Теман, ыругбашы Омар, ыругбашы Сефо, ыругбашы Кыназ,
16 ыругбашы Корах, ыругбашы Гәтәм, ыругбашы Амалык. Болар – Элифаз нәселеннән Эдом илендә хакимлек иткән ыругбашлары һәм Аданың оныкларыдыр.

17 Эсау угылы Регуилнең угыллары: ыругбашы Нахат, ыругбашы Зерах, ыругбашы Шамма, ыругбашы Мизза. Болар – Эдом илендә Регуил нәселеннән чыккан ыругбашлары булып, Эсау хатыны Басематның оныкларыдыр.

18 Эсау хатыны Оһолибаманың угыллары: ыругбашы Игуш, ыругбашы Йалам һәм ыругбашы Корах. Болар – Эсауның хатыны – Анаһның кызы Оһолибамадан туган ыругбашлары.

19 Боларның һәммәсе – Эсау, ягъни Эдом угыллары һәм алар нәселеннән чыккан ыругбашларыдыр.

20 Шул ук җирләрдә яшәгән хори Сәгыйрнең угыллары: Лотан, Шобал, Сибгон, Анаһ,
21 Дишон, Эсер һәм Дишан. Болар – Эдом җирләрендә хориләрнең ыругбашлары булып торган Сәгыйр угылларыдыр.

22 Лотанның угыллары: Хори һәм Һемам. Тимна Лотанның кыз кардәше иде.

23 Шобалның угыллары: Алван, Манахат, Эбал, Шефо һәм Онам.

24 Сибгонның угыллары: Ая һәм Анаһ. Атасы Сибгонның ишәкләрен көтүдә йөрткәндә чүлдә кайнар су чыганаклары тапкан Анаһ шушы буладыр.

25 Анаһның балалары: угылы Дишон һәм кызы Оһолибама.

26 Дишонның угыллары: Хемдан, Эшбан, Итран һәм Керан.

27 Эсернең угыллары: Билһан, Загаван һәм Акан.

28 Дишанның угыллары: Ус һәм Аран.

29 Хориләрдән чыккан ыругбашлары шулар: Лотан, Шобал, Сибгон, Анаһ,
30 Дишон, Эсер һәм Дишан. Болар – Сәгыйр җирләрендә яшәгән хориләрнең ыругбашларыдыр.

31 Исраил патшалары хакимлегенә кадәр Эдом җирләрендә хөкем сөргән патшалар:
32 Бигур угылы Бела Эдомда патша булып торды. Аның баш шәһәре Динһаба дип атала иде.
33 Бела үлгәч, Босрадан Зерах угылы Йобаб патша булды.
34 Йобаб үлгәч, Теман иленнән Хушам патша булды.
35 Хушам үлгәч, Моаб кырларында мидьяннарны тар-мар иткән Бедад угылы Һадад патша булды.

Шәһәренең исеме Авит иде. [36] Һадад үлгәч, Масрыкадан Самла патша булды. [37] Самла үлгәч, елга буе Рехоботтан Шаул патша булды. [38] Шаул үлгәч, Ахбор угылы Багал-Һанан патша булды. [39] Ахбор угылы Багал-Һанан үлгәч, Һадар патша булды. Шәһәренең исеме Пагу дип атала иде. Һадарның хатыны – Ме-Заһабның кыз оныгы, Матредның кызы – Меһетабел исемле иде.

[40] Эсау нәселеннән чыккан һәм исемнәре белән кабиләләре, яшәгән җирләре аталган ыругбашлары болардыр: Тимна, Алва, Йәтет, [41] Оһолибама, Эла, Пинон, [42] Кыназ, Теман, Мибсар, [43] Мәгдиел һәм Ирам. Яшәгән җирләренә, биләмәләренә үзләренең исемнәрен биргән Эдом ыругбашлары менә шулардыр.

Эдомлыларның нәсел башы исә Эсаудыр.

37

[1] Ягъкуб атасы Исхакның мөсафир буларак гомер кичергән Кәнган җирләрендә яши иде.
[2] Ягъкубның яшәү рәвеше болайдыр.

Йосыфның төшләре

Унҗиде яшьлек угылы Йосыф атасының хатыннары Билһа һәм Зилпәдән туган агалары белән берлектә көтү көтә һәм агаларының кырын эшләре турында аталары Исраилгә хәбәрләр җиткереп тора иде. [3] Исраил Йосыфны бүтән барлык угылларыннан артыграк ярата, чөнки Йосыф аның картлык көнендә туган баласы иде. Ул аңа төрле төстәге тукымадан затлы кием ясаткан иде. [4] Аталары Йосыфны үзләренә караганда артыграк яратуын күргәч, агалары Йосыфка нәфрәт белән карый башладылар, хәтта аның белән дустанә сөйләшмәс булдылар.

[5] Бервакыт Йосыф төш күрде һәм төшен агаларына сөйләде. Шуннан соң агаларының нәфрәтләре тагы да көчәйде. [6] Йосыф әйтте аларга:

– Тыңлагыз, мин сезгә күргән төшемне сөйлим, – диде. – [7] Имеш, без барыбыз да кырда көлтә бәйлибез икән. Шулчак мин бәйләгән көлтә җир өстенә туп-туры калкып утырды, ә сез бәйләгән көлтәләр, минем көлтәне уратып алып, аның алдында сәҗдә кылдылар.

[8] Агалары Йосыфка:

– Син безнең өстән хаким булмакчы, безне үзеңә буйсындырмакчымыни? – дип ризасызлык белдерделәр.

Күргән төше, сөйләгән сүзләре өчен Йосыфны тагы да ныграк күралмый башладылар. [9] Йосыф тагын бер төш күреп, аны да агаларына һәм атасына сөйләде:

– Менә, мин тагын бер төш күрдем, – диде. – Имеш, кояш, ай һәм унбер йолдыз сәҗдә кылып миңа баш иделәр.

[10] Төшен атасына һәм агаларына сөйләгәч, атасы ачуланып әйтте:

– Нәрсәне аңлата синең күргән бу төшең? Мин, анаң һәм агаларың синең алдыңда сәҗдә кылып баш иярга тиешләр дисеңмени? – диде.

[11] Агаларының Йосыфтан зарланулары арта бара иде. Аталары исә боларның барысын күңеленә салып куйды.

Йосыфның кол итеп сатылуы

[12] Бер көнне Йосыфның агалары аталарының көтүен көтәргә Шехемгә киттеләр. [13] Исраил Йосыфка:

– Агаларың Шехемгә көтү карарга киткәннәр иде, – диде. – Син дә алар янына барып кайт.

Йосыф:

– Ярый, – дип җавап бирде.

[14] – Баргач, белеш: агаларың авырмыйлармы, хайваннар исән-имин-ме? Шул хакта миңа хәбәр алып кайт, – диде Ягъкуб һәм Йосыфны Хебрун үзәнлегеннән юлга куңдерде.

Йосыф Шехемгә килде. [15] Кырда агаларын эзләп йөргәндә аңа бер адәм очрап:

– Син нәрсә эзлисең? – дип сорады.

[16] Йосыф:

– Агаларымны эзлим, – дип җавап бирде. – Әйтче, көтүне алар кайда көтәләр икән?

[17] Әлеге адәм:

– Алар моннан китеп бардылар, – дип җаваплады. – Мин аларның: «Дотанга китәбез», дигән сүзләрен ишетеп калдым.

Йосыф, янә юлга чыгып, агаларын Дотанда эзләп тапты. [18] Йосыфның якынлашып килүен ерактан ук күреп алгач, агалары аны үтерү өчен үзара киңәш-табыш итә башладылар. [19] Бер-берләренә:

– Әнә төш хастасы килә, – диештеләр. – [20] Үтерик тә мәетен берәр чокырга илтеп ташлыйк. Әйтербез, аны ерткыч хайван ашады, диярбез. Шуннан күрербез, күргән төшләреннән нәрсә килеп чыгар икән! – диделәр.

[21] Рубин, бу сүзләрне ишетеп:

– Юк, җанына тимибез! – дип, Йосыфны кардәшләренең кара ниятләреннән йолып калырга тырышты.

[22] – Кан коймагыз! – диде ул. – Аны чүлдәге берәр чокырга ташлап калдырыгыз, әмма үзенә кул тидермәгез.

Рубинның теләге Йосыфны кардәшләре кулыннан коткарып калу, аны исән-имин хәлдә атасына кайтарып тапшыру иде.

[23] Яннарына Йосыф килеп җитүгә, агалары аның өстенә кигән төсле-чуар киемен салдырып алдылар да, [24] култыгыннан тотып, сусыз-коры бер коега төртеп төшерделәр. [25] Шуннан соң үзләре ашарга дип утырдылар. Шулчак Гилыгад тарафыннан бер кәрван якынлашып килгәне күренде. Дөяләренә агач сагызы, бәлзәм һәм ладан

төяп Мисырга баручы исмәгыйлиләр кәрваны иде бу. [26] Йәһүдә
кардәшләренә болай диде:

– Энекәшебезне үтереп, аның канын яшереп калудан безгә ни
файда? [27] Без аны кәрванчы исмәгыйлиләргә сатып җибәрик, жа-
нына кул сузмыйк. Ул бит безнең энекәшебез, кан кардәшебез.

Бүтәннәр Йәһүдәнең бу сүзләренә риза булдылар. [28] Һәм Мидьян
сәүдәгәрләре якынлашкач, Йосыфны коедан чыгарып, егерме көмеш бәһасенә энеләрен Мисырга баручы исмәгыйлиләргә сатып
җибәрделәр.

[29] Рубин чокыр янына кабат килеп басты, карый – чокырда Йо-
сыф юк, һәм ул өстен-башын ертып өзгәләнергә тотынды. [30] Ан-
нары, кардәшләре янына килеп:

– Энебез чокырда юк. Инде мин нишлим? Кая барыйм? – диде.

[31-32] Шуннан соң алар, көтүдән бер кәҗә тәкәсе тотып, аны су-
еп, канына Йосыфның парча киемен манчыдылар да: «Без менә нәрсә таптык. Кара әле, бу синең угылыңның киеме түгелме икән? Әллә юкмы?» – дигән сүзләр белән бергә канга манчылган шул киемне аталарына күндерделәр.

[33] Ягъкуб, киемне танып:

– Бу – минем угылымның киеме, – диде. – Йосыфымны ерткыч хайван ботарлаган булса кирәк!

[34] Ягъкуб хәсрәттән өстен-башын ертты, ертык-портыкка төре-
неп, угылы өчен озак көннәр кан-яшь түкте. [35] Барлык угыллары,
кызлары җыелып, аны юатырга тырышсалар да, ул тынычланырга теләмәде:

– Угылым янына, үлеләр аймагына хәсрәтем белән бергә китәчәкмен, – дип, угылы өчен күз яше коюдан туктамады.

[36] Йосыфны исә Мидьян сәүдәгәрләре, Мисырга алып килеп, фиргавеннең сарай хезмәтчесе, аның тән сакчылары башлыгы Потифарга кол итеп саттылар.

Йәһүдә һәм Тамар

38 [1] Шул заманнарда Йәһүдә, кардәш-туганнарыннан аеры-
лып, Хира исемле адулламлы бер адәмнең җирләренә
якын урында яши башлады. [2] Анда ул кәнганлы бер кыз
белән очрашты. Кызның атасы Шуга исемле иде. Йәһүдә шул кызга
өйләнеп, янына кияү булып керде. [3] Хатыны, йөккә узып, бер угыл
тапты. Йәһүдә аңа Эр дип исем кушты. [4] Хатын янә йөккә узды
һәм тагын бер ир бала тапты. Исемен Онан дип куйды. [5] Тагын
бер угыл табып, анысын Шела дип атады. Шела туган вакытта Йә-
һүдә Кәзиб төбәгендә иде. [6] Йәһүдә өлкән угылы Эрне Тамар
исемле бер кызга өйләндерде. [7] Әмма Йәһүдәнең бу өлкән угылы
Раббы каршында яман кеше иде. Шуңа күрә Раббы аны үлемгә ду-
чар итте. [8] Йәһүдә Онанга:

– Абыеңнның тол хатынын үзеңә ал, – диде. – Каене буларак
аңа өйләнеп, абыеңның нәсел орлыгын дәвам иттер.
[9] Әмма туар балаларның үзенә насыйп булмаячагын Онан белә
иде. Шуңа күрә ул, абыйсы файдасына мәниен бирмәс өчен, аның
тол хатыны янына йокларга кергәндә һәр юлы бушанып – мәниен
җиргә түгеп керә иде. [10] Онанның бу эше Раббы каршында яман-
лык иде, шунлыктан Раббы Онанны да үлемгә дучар итте.
[11] Йәһүдә үзенең килене Тамарга:
– Угылым Шела үсеп җиткәнгә кадәр син атаң өенә кайтып
тор, шунда тол хатын булып яшә, – диде.
Абыйлары кебек, Шела да үлеп китмәгәе дип курка иде Йәһүдә.
Шулай итеп, Тамар атасы өенә кайтып, шунда яши башлады.
[12] Шактый күп заманнар узгач, Шуганың кызы – Йәһүдәнең ха-
тыны вафат булды. Матәм йолалары беткәннән соң, Йәһүдә үзе-
нең адулламлы дусты Хира белән берлектә Тимна утлавындагы са-
рыкларының йонын кыркучылар янына китте. [13] Тамарга исә:
– Каенатаң сарык йоны кыркучылар янына Тимнага килә, –
дип алдан әйтеп куйдылар.
[14] Тамар үзенең өстендәге тол киемнәрен салып, бөркәнчегенә
бөркәнде дә, йөзен-битен каплап, Тимна юлы өстендәге Энаим
капкасы янына барып утырды. Шела үсеп балигъ яшькә җитсә
дә, Тамар үзенең аңа хатынлыкка бирергә җыенмаганлыкларын
күреп тора иде. [15] Йәһүдә, аны күргәч, фахишә хатындыр дип уй-
лады. Чөнки хатынның йөзе-бите капланган иде. [16] Йәһүдә, адым-
нарын хатынга таба юнәлтеп, аның үз килене икәнен һич абай-
ламыйча:
– Мин синең белән йокларга телим, – диде.
Хатын:
– Синең белән йокласам, миңа нәрсә бирәсең? – дип сорады.
[17] Йәһүдә:
– Көтүемнән үзеңә бер кәҗә бәтие җибәрермен, – диде.
Хатын:
– Кәҗә бәтие килгәнгә кадәр рәһен* итеп миңа нәрсә калдыра-
сың? – диде.
[18] – Рәһен итеп нәрсә калдырыйм соң? – дип сорады Йәһүдә.
Хатын:
– Каешы белән мөһереңне һәм кул таягыңны калдыр, – диде.
Йәһүдә, сораган нәрсәләрне биреп, хатын янында йоклап чык-
ты. Хатын аңардан йөккә узды. [19] Аерылып киткәч, бөркәнчеген
салды һәм үзенең әүвәлге тол киеменә киенде. [20] Йәһүдә исә,
кәҗә бәтиен тапшыру һәм рәһен итеп биргән әйберләрен кире

---

* **38:17** *Рәһен* – вәгъдәне үтәү шарты белән вәгъдә бирелгән кешедә вакыт-
лыча кыйммәтле әйбер биреп калдыру; заклад.

кайтарып алу өчен, хатын янына үзенең адулламлы дустын җибәрде. Әмма дусты хатынны таба алмады. [21] Ул шул тирәдә яшәгән кешеләрдән:

– Энаим капкасы янындагы юл буенда бер фахишә хатын утырган булган, ул хәзер кайда икән? – дип сорады.

Ләкин аңа:

– Монда бернинди фахишә хатынның булганы юк, – дип җавап бирделәр.

[22] Адулламлы, Йәһүдә янына кайтып:

– Хатынны таба алмадым, анда яшәүче кешеләр дә, монда андый фахишә хатынның булганы юк, дип җавап бирделәр, – диде.

[23] Йәһүдә:

– Ярар, әйберләр үзенә булсын, тик безне кеше алдында көлкегә генә калдырмасын, – диде. – Мин, менә, аңа дип кәҗә бәтие җибәрдем, ә син хатынны таба алмагансың.

[24] Бер өч айлап вакыт узганнан соң, Йәһүдәгә хәбәр китерделәр:

– Киленең Тамар фахишәлеккә бирелгән, зинадан бала табарга җыена, – диделәр.

Йәһүдә:

– Аны мәйданга чыгарып утта яндырсыннар! – дип әмер бирде.

[25] Әмма мәйданга алып чыкканда Тамар кеше аша:

– Мин бу әйберләрнең хуҗасыннан йөккә уздым, – дип каенатасына хәбәр ирештерде. – Бу мөһер белән каеш, бу кул таягы кемнеке икән, әйтсен? – диде.

[26] Йәһүдә, үз әйберләрен танып, әйтте:

– Киленем миннән хаклырак, чөнки мин аны угылым Шелага хатынлыкка бирмәдем, – диде.

Шуннан соң ул Тамар белән бүтән якынлык кылмады. [27] Бала тудыру вакыты җиткәч, Тамарның карынында игезәк бала булуы аңлашылды. [28] Тудырганда иң әүвәл игезәкләрнең берсе кулын тышка чыгарды. Кендек әбисе шундук баланың кул беләзегенә кызыл җеп бәйләп куйды да:

– Әүвәл туганы шушысы булыр, – диде.

[29] Әмма бала кулын кире эчкә тартып алды, һәм дөньяга беренче булып игезәкнең икенчесе туды. Кендек әбисе:

– Көч белән үзеңә юл ярып чыктыңмы? – дип әйтеп куйды.

Шуңа күрә бу балага Перес* дигән исем куштылар. [30] Аннан соң игезәкнең кулына кызыл җеп бәйләгәне туды. Анысына Зерах* дип исем куштылар.

---

* **38:29** *Перес* – яһүдчә «юл яручы» дигәнне аңлата.

* **38:30** *Зерах* – яһүдчә «кызыл», «алсу таң нуры» мәгънәсендә.

Йосыф һәм Потифарның хатыны

39 1 Йосыф Мисырга китерелде. Мисыр фиргавененең сарай хезмәтчесе, тән сакчылары башлыгы Потифар аны исмәгыйлиләр кулыннан сатып алды. 2 Раббы Йосыфны ташламады. Йосыфның бөтен эшләре уңышлы чыга иде. Ул мисырлы Потифар өендә яши башлады. 3 Өй хуҗасы Йосыфка Раббысы химая итүен*, ни генә эшләсә дә, аның һәр эшен уңышлы кылуын күрә иде. 4 Йосыф шулай хезмәте белән хуҗасы күзендә абруй казанды. Ахырда Потифар үзенең өе белән идарә итүне, барлык хуҗалык эшләрен Йосыф кулына тапшырды. 5 Хуҗалык эшләре, өй белән идарә итү вазифасы Йосыф кулына тапшырылганнан соң, Раббы Йосыф хакына Потифарның өен мөбарәк кылды, аның йортында һәм кырларында башкарылган барлык эшләргә бәрәкәт насыйп итте. 6 Потифар үз хуҗалыгындагы бар нәрсәне шулай Йосыф хөкеменә калдырды, ашаган ризыгыннан башка бернәрсә турында да кайгыртып уйламады.

Йосыф зифа буйлы, төскә-биткә чибәр егет иде. 7 Потифарның хатыны, Йосыфка күзе төшеп, аңа:

– Минем белән йокла, – дип тәкъдим ясады.

8 Әмма Йосыф баш тартты, хуҗабикәгә:

– Менә, мин монда булганга хуҗа әфәндемнең үз өендәге эшләрдән бернинди кайгысы юк, ул бөтен эшләрне минем кулга тапшырды, – дип җавап бирде. – 9 Бу өйдә мин дә аның кебек үк хуҗамын, – диде Йосыф. – Чөнки ул синнән кала бар нәрсәне минем ихтыярыма куйды. Әмма син – аның хатыны! Ничек инде мин шундый яманлык эшләп, Аллаһы каршында үз өстемә зур гөнаһ алыйм?!

10 Хуҗабикә һәркөн үзе белән йокларга, якынлык кылырга чакырса да, Йосыф аның сүзен тыңламады. 11 Шулай булды ки, бер көнне Йосыф үз эшләре белән өйгә керде. Бу юлы өй эчендә хуҗабикәдән башка беркем дә юк иде. 12 Хуҗабикә янә:

– Минем белән йокларга ят! – дип, кулы белән Йосыфның киеменнән эләктереп алды.

Әмма Йосыф, өске киемен хуҗабикәнең кулында калдырып, тиз генә өйдән чыгып йөгерде. 13 Хатын, Йосыфның өс киемен ташлап калдырып өйдән чыгып качуын күргәч, 14 кычкырып, йорт хезмәткәрләрен чакырды һәм аларга:

– Менә, күрегез! Бу гыйбри безне мыскыл итәр өчен алып кайтылган, – диде. – Минем белән йокларга дип килгән булган, ләкин мин әче тавыш белән кычкырып җибәрдем. 15 Шулай ачыргаланып, әче тавыш белән кычкыруымны ишеткәч, менә, киемен ташлап калдырып, өйдән чыгып йөгерде.

---

* 39:3 *Химая итү* – яклау, саклау.

[16] Хуҗабикә ире Потифар өйгә кайтканга кадәр Йосыфның өс
киемен үз янында саклап тотты. [17] Кайткач, аңа баягыча сүзләр бе-
лән хәлне сөйләп бирде:
– Монда син алып кайткан гыйбри колың мине мыскыл итәргә
теләде, [18] әмма мин әче тавыш белән кычкыргач, өс киемен монда
калдырып, өйдән чыгып качты, – диде.
[19] Үзенең колы өстеннән хатынының зарлануын ишеткәч, Поти-
фарның ачуы тәмам соң чиккә җитте. [20] Йосыфны ул тоткын итеп
патшаның мәхбүсләре* ята торган зинданга яптырды. Әмма зин-
данга ябылса да, [21] Раббы Йосыфның янында булды, мәрхәмәтен
ирештереп, зинданбашы күңелендә Йосыфка карата рәхимле ка-
раш уятты. [22] Зинданбашы Йосыфны төрмәдәге барлык тоткыннар
өстеннән карап торучы назыйр итеп куйды. Тоткыннарның зин-
дандагы бөтен эшләре белән Йосыф җитәкчелек итә иде. [23] Зиндан-
башы үзе Йосыф кул астында эшләнә торган эшләрнең һичберсе
белән кызыксынмады, чөнки Йосыфның янында Раббы булып,
Раббы аның һәрбер эшен уңышлы кыла иде.

Йосыфның шәрабчы белән икмәкче күргән төшләрне юравы

40 [1] Бу вакыйгалардан соң бервакыт Мисыр патшасының
шәрабчысы белән икмәкчесе үзләренең хуҗалары, ягъ-
ни Мисыр патшасы алдында гаепле булдылар. [2] Шун-
лыктан фиргавеннең сарайдагы ике хезмәтчесенә – баш шәрабчы
белән баш икмәкчегә бик тә нык ачуы чыкты, [3] һәм ул аларны сак
астына алдырып, үзенең тән сакчылары башлыгы өе карамагында-
гы, Йосыф яткан әлеге зинданга ябарга кушты. [4] Тән сакчылары
башлыгы бу ике тоткынга хезмәт күрсәтү вазифасын Йосыфка
йөкләде. Алар шулай берникадәр вакыт сак астында бергә булды-
лар. [5] Мисыр патшасының зинданга ябылган әлеге шәрабчысы бе-
лән икмәкчесе һәр икесе бер төндә үзенә аерым мәгънәдәге төш
күрделәр. [6] Иртән Йосыф алар янына кергәч, күрде ки, болар бик
нык аптырашта калганнар иде. [7] Шуннан Йосыф үзенең хуҗасы
Потифар өе зинданында үзе белән бергә тоткынлык кичерүче бу
ике фиргавен сарае түрәсеннән:
– Бүген сезнең нигә чырайларыгыз бик боек? – дип сорады.
[8] Алар әйттеләр:
– Без төш күрдек, тик төшләребезне юраучы кеше генә юк, –
диделәр.
Йосыф:
– Төш юрау Аллаһы иркендә түгелме? – диде. – Миңа сөйлә-
гезче.
[9] Баш шәрабчы күргән төшен Йосыфка сөйләп әйтте:

---

* 39:20 *Мәхбүс* – тоткын.

– Төшемдә мин бер йөзем агачы күрдем. [10] Аның өч ботагы бар иде. Агач үсеп чәчәк атты, аннан җимешләре өлгерде. [11] Мин фиргавеннең касәсен кулыма тотканмын имеш. Агачтан йөзем тәлгәшен алып касәгә сыктым да касәне фиргавенгә бирдем.

[12] Йосыф шәрабчының төшен юрап әйтте:

– Төшеңнең тәгъбире болайдыр: өч ботак – ул өч көн; [13] өч көннән фиргавен сине югары күтәрәчәк – элеккеге урыныңа кире кайтарачак. Электә фиргавеннең шәрабчысы булгандагы кебек, син янә фиргавен касәсен аның кулына биреп тора башлаячаксың. [14] Тик сиңа бер үтенеч: эшләрең җайлангач, мине дә хәтереңә төшер, изгелек күрсәтеп, минем хакта фиргавенгә сүз җиткер һәм мине бу йорттан чыгарырга булыш. [15] Мин – гыйбриләр иленнән урлап кителгән бер кешемен! Мин бу илдә дә зинданга ябып куярдай бернинди яман эш эшләмәдем!

[16] Баш икмәкче, Йосыфның төшне яхшы юравын күреп, аңа:

– Мин дә бер төш күрдем, – диде. – Баш түбәмә өсте-өстенә өч үрмә кәрзин куйганмын имеш. [17] Иң өстәге кәрзиндә фиргавен өчен төрле нигъмәтләр, икмәкче пешергән ризыклар. Менә шул ризыкларны башым өстендәге кәрзиннән чукып-чукып кошлар алып китәләр иде.

[18] Йосыф икмәкчегә җавап биреп әйтте:

– Төшнең тәгъбире болай: өч кәрзин – ул өч көн; [19] өч көннән фиргавен сине дә югары күтәрәчәк – сине агачка асып куячак, күк кошлары исә чукып-чукып синең тәнеңдәге итне ашаячаклар.

[20] Өч көннән, үзенең туган көнендә, фиргавен барлык сарай түрәләре өчен зур мәҗлес җыйды һәм алар алдында баш шәрабчы белән баш икмәкчене югары күтәрде: [21] баш шәрабчыны элекке урынына кайтарды, һәм ул әүвәлгечә фиргавен кулына касәсен биреп тора башлады; [22] ә баш икмәкчене, Йосыф аларга юраганча, дарга асты.

[23] Йосыфның тик үзен генә хәтергә төшерүче булмады, баш шәрабчы аны тәмам оныткан иде.

Фиргавен күргән төшләр

41 [1] Ике ел вакыт кичкәннән соң, фиргавен дә бер төш күрде. Ул Нил елгасы ярында басып тора имеш. [2] Менә, елга суыннан көр-симез бәдәнле җиде сыер чыкты да яр буе камышлыгында утлап йөри башлады. [3] Ул да булмады, алар артыннан судан янә җиде сыер чыкты. Болары гәүдәгә бик тә арык-ябык сыерлар иде. Алар яр буенда утлап йөргән көр-симез сыерлар янына килеп бастылар да [4] тегеләрне ашарга керештеләр. Арык-ябык җиде сыер көр һәм симез җиде сыерны ашап бетергәндә фиргавен йокысыннан уянды. [5] Аннан ул тагын йоклап китте һәм бу юлы башка бер төш күрде. Имеш, бер сабактан тук-симез

орлыклы җиде башак үсеп чыкты. [6] Шуның артыннан ук, менә,
ач орлыклы, көнчыгыш җилләреннән тәмам куырылып беткән янә
җиде башак үсеп чыкты да [7] ач башаклар әлеге тук-симез орлыклы
җиде башакны йотып-ашап бетерде. Фиргавен, уянып, үзенең төш
күргәнлеген аңлады.

[8] Иртән аның бөтен җаны-рухы тынычсыз иде. Ул, чапкыннар
җибәреп, Мисырның барлык акыл ияләрен, тәгъбирчеләрне чакыр-
тып алды һәм аларга үзенең күргән төшләрен сөйләп бирде. Лә-
кин аңа төшләренең мәгънәсен юрардай кеше табылмады. [9] Шул-
чак баш шәрабчы, сүз сорап, фиргавенгә әйтте:

— Мин бүген үткәндәге гөнаһымны хәтергә алырга мәҗбүрмен, —
диде. — [10] Без колларына ачуы чыгып, фиргавен мине һәм баш ик-
мәкчене тән сакчылары башлыгы йортындагы зинданга яптырган
иде. [11] Бер үк төнне без икебез дә — мин дә, ул да — һәркайсыбыз
үзенә аерым мәгънәдәге төш күрдек. [12] Зинданда безнең белән бер-
гә тән сакчылары башлыгының кол хезмәтчесе — бер гыйбри егет
утыра иде. Без күргән төшләребезне аңа сөйләдек, һәм ул һәркай-
сыбызның төшен үзенчә юрап бирде. [13] Аның юраганнары барысы
да дөрескә чыкты: мин әүвәлге хезмәтемә кайтарылдым, ә теге ик-
мәкче дарга асылды.

[14] Фиргавен Йосыфны тизлек белән зинданнан чыгартып, үз
янына чакыртты. Сакал-чәчен алдырып, киемен алыштыргач, Йо-
сыф фиргавен хозурына килде.

[15] Фиргавен аңа болай диде:

— Мин бер төш күрдем, әмма аны юрап аңлатырдай кеше юк. Ә
синең турыда, төшләрне ишетүгә үк юрый белә, диләр.

[16] Йосыф фиргавенгә җавап биреп әйтте:

— Бу минем кодрәтемдә түгел. Фиргавенгә хәерле җавапны Ал-
лаһы Үзе ирештерер, — диде.

[17] Фиргавен үзе күргән төшне Йосыфка сөйләп бирде:

— Төшемдә мин Нил елгасы ярында басып торам имеш. [18] Менә,
елга суыннан көр-симез бәдәнле җиде сыер чыкты да яр буе ка-
мышлыгында утлап йөри башлады. [19] Ул да булмады, алар артын-
нан судан янә җиде сыер чыкты. Болары гәүдәгә бик тә арык-ябык
сыерлар иде. Андый алама сыерларны Мисыр җирендә минем бө-
тенләй күргәнем дә юк иде. [20] Менә шул арык-ябык сыерлар әүвәл
чыккан симез сыерларны ашап бетерделәр. [21] Симез сыерлар те-
геләрнең карынына шулай йотылды да бетте, әмма йотылулары
тыштан беленмәде: арык-ябык сыерлар электә ничек булсалар, хә-
зер дә шул арык хәлендә калдылар. Шулчак мин уянып киттем.
[22] Аннан тагын бер төш күрдем. Имеш, бер сабактан тук-симез ор-
лыклы җиде башак үсеп чыкты. [23] Ләкин, менә, шуның артыннан
ук арык, ач орлыклы, көнчыгыш җилләреннән тәмам куырылып
беткән янә җиде башак үсеп чыкты да [24] бу ач башаклар әлеге

тук-симез орлыклы җиде башакны кабып йоттылар. Мин бу төш-
не тәгъбирчеләргә сөйләсәм дә, мәгънәсен аңлатучы булмады.
25 Йосыф фиргавенгә җавап биреп әйтте:
– Фиргавен күргән ике төшнең дә мәгънәсе бердер, – диде. –
Аллаһы алда кыласы эшенең хәбәрен фиргавенгә ирештерә. 26 Җи-
де симез сыер – ул җиде ел димәктер; җиде тук башак та җиде ел
димәктер. Мәгънәләре бер үк. 27 Соңыннан пәйда булган җиде
ач-арык сыер һәм көнчыгыш җилләреннән куырылып беткән ач
орлыклы җиде башак шулай ук җиде елны белдерә һәм җиде ел
кытлык буласын хәбәр итә. 28 Менә шуның өчен мин әйттем дә:
Аллаһы фиргавенгә алда ни кыласын күрсәтеп бирде. 29 Ягъни, бө-
тен Мисыр җирендә җиде ел бөек муллык чоры булачак. 30 Аннан
соң җиде еллык кытлык чоры башланачак, һәм Мисыр иле тәмам
бөлгенлеккә төшеп, элекке муллык еллары онытылачак. 31 Кытлык
чоры шулкадәр авыр булыр ки, ачка интегүдән илдәге элекке мул-
лык бөтенләй хәтердән чыгачак. 32 Төшнең фиргавенгә ике тапкыр
кабатлануы исә Аллаһының әмере хак булуны күрсәтә. Тиздән Ул
аны гамәлгә ашырачак. 33 Шунлыктан фиргавенгә, зирәк акыллы
бер адәм табып, аны Мисыр җирләре өстеннән идарәче итеп кую
мәслихәттер. 34 Фиргавен мәмләкәтнең бөтен өлкәләренә назыйрлар
куйсын. Алар уңдырышлы җиде ел дәвамында Мисыр җирендә
җитештерелгән бар азык-төлекнең биштән бер өлешен җыеп бар-
сыннар. 35 Шул муллык елларында һәртөрле икмәктән җыелган
азык-төлек нәрсәсе шәһәрләрдә фиргавен карамагындагы саклык
урыннарына тупланcын. 36 Бу азык-төлек, саклык мал буларак, Ми-
сыр җирләренә ябырылачак җиде еллык кытлык чоры ихтыяҗына –
мәмләкәтне ачлык һәлакәтеннән коткару өчен калдырылсын.

Йосыф – Мисыр идарәчесе

37 Бу мәслихәт фиргавенгә вә аның барлык хезмәтчеләренә хуш
килде. 38 Фиргавен үзенең барлык хезмәтчеләренә:
– Аллаһының Рухын үзендә йөрткән мондай кешене тагын каян
табарга мөмкин?! – дип әйтеп куйды.
39 Йосыфка исә фиргавен:
– Аллаһы сиңа боларның һәммәсен ачып биргән икән, димәк,
синдәй зирәк акыллы адәм бүтән юктыр, – диде. – 40 Син минем
ил-йортымның идарәчесе булырсың. Бөтен халкым синең сүзне
тыңлап эш итәр. Синнән тик минем тәхетем генә бөегрәк булыр.
41 Менә, мин сине бөтен Мисыр җирләре өстеннән идарәче итеп
куям! – дип сүзен бетерде фиргавен.
42 Шулай дип, фиргавен үзенең бармагыннан мөһер йөзеген са-
лып, Йосыфның бармагына кигезде; аңа юка киҗе тукымадан те-
гелгән киемнәр бирде, муенына алтын чылбыр муенса такты. 43 Аны
үзенең икенче дәрәҗә көймәле арбасына утыртырга кушты. Юлда

барганда Йосыфны: «Юл бирегез!»* дигән сүзләр белән каршылап һәм озатып калырга тиешләр иде. Шул рәвешчә, фиргавен Йосыфны бөтен Мисыр җирләре өстеннән идарәче итеп куйды. [44] Йосыфка фиргавен:

– Мин фиргавеннең сүзе: бөтен Мисыр мәмләкәтендә синең рөхсәтеңнән башка һичкем кулын да, аягын да селкетмәс! – диде.

[45] Фиргавен Йосыфка Сафнат-Панеах дип исем кушты, аңа Он* шәһәренең каһине* Поти-Пераның кызы Асенатны хатынлыкка алып бирде. Йосыф шулай бөтен Мисыр җирләре буйлап сәяхәтен башлады. [46] Мисыр патшасы фиргавен хозурына килгәндә Йосыф утыз яшьтә иде. Фиргавен хозурыннан киткәч, ул бөтен Мисыр җирләрен аркылыга-буйга йөреп чыкты.

[47] Җиде ел муллык чорында туфракка чәчелгән һәр орлык бөртегеннән кушучлап уңыш алынды. [48] Җиде ел эчендә Йосыф Мисыр җирендә җитешкән һәртөрле игеннән мул уңыш җыеп, шәһәрләрнең саклык урыннарына азык-төлек туплады; аерым шәһәр тирәсендәге басулардан җыелганны шул шәһәр эчендәге амбарларга салдырды. [49] Тупланган ашлык, диңгез комыдай, шулкадәр күп, хисапсыз иде ки, ахырда Йосыф аның исәбен үк югалтты.

[50] Кытлык еллары башланганчы ук Йосыфның ике угылы туды, аларны аңа Он шәһәренең каһине Поти-Пераның кызы Асенат табып бирде. [51] Йосыф беренче угылына Менашше* дип исем кушты. «Чөнки, – диде ул, – Аллаһы миңа бөтен кайгы-хәсрәтемне, атам йортында кичергән бөтен нәрсәне онытырга мөмкинлек бирде». [52] Ә икенче угылын Йосыф Эфраим* дип атады. «Чөнки, – диде ул, – Аллаһы мине газап чигеп яшәгән илемдә җимешле кеше итеп кылды».

[53] Мисыр җирләрендә җиде ел дәвам иткән муллык чоры тәмам булды. [54] Йосыф юраганча, алмашка җиде еллык кытлык чоры килде. Бөтен мәмләкәтләрдә ачлык хөкем сөрде. Ә Мисырның барлык төбәкләрендә әле азык-төлек бар иде. [55] Ләкин тора-бара Мисыр төбәкләрендә дә ачлык башланды, халык, икмәк даулап, фиргавенгә фөрьяд итте*. Фиргавен барлык мисырлыларга:

---

* **41:43** *«Юл бирегез!»* – яһүдчә нөсхәдән «Тез чүгегез!» дип тә укып була.

* **41:45** *Он* – борынгы Мисырдагы шәһәрнең исеме, грекча – «Гелиополис» («Кояш шәһәре»). Анда мисырлыларның Кояш алласы «Ра»га табыну үзәге урнашкан булган.

* **41:45** *Каһин* – киләчәктән хәбәр бирүче, күрәзәче; жрец.

* **41:51** *Менашше* – яһүдчә «оныттыручы» дигәнне аңлата.

* **41:52** *Эфраим* – яһүдчә «җимешле», «икеләтә уңдырышлы» дигәнне аңлата.

* **41:55** *Фөрьяд итү* – аһ-зар белән ярдәм сорау.

– Йосыф янына барыгыз, ул нәрсә әйтсә, шулай эшләгез, – дип киңәш кылды.

56 Ачлык бөтен җирләрне биләп алгач, Йосыф, азык-төлек амбарларын ачтырып, мисырлыларга икмәк сата башлады. Әмма кытлык Мисыр төбәкләрендә дә көчәйгәннән-көчәя барды. 57 Менә бөтен илләрдән кешеләр Мисырга, Йосыфтан икмәк сатып алырга агыла башладылар. Чөнки ачлык афәте бөтен җир йөзен каплап алган иде.

Йосыф агаларының Мисырга барулары

42 1 Ягъкуб, Мисырда икмәк барлыгын белеп, угылларына:
– Сез нәрсә бер-берегезгә карашып торасыз? – диде.
2 Аннары: – Мисырда, әнә, икмәк бар дип ишеттем.
Исән калыйк, үлмик дисәк, шунда барып икмәк сатып алып кайтыгыз, – дип өстәде.

3 Шулай итеп, Йосыфның ун кардәше икмәк сатып алыр өчен Мисырга юнәлде. 4 Әмма Ягъкуб Йосыфның энесе Беньяминне агалары белән бергә җибәрмәде, ул-бу булмагае дип курыкты.

5 Мисырга икмәк сатып алырга килүчеләр арасында әнә шулай Исраилнең угыллары да бар иде. Чөнки Кәнган җирендә дә ачлык хөкем сөрә иде. 6 Йосыф исә, Мисырның баш түрәсе сыйфатында, килгән бар халыкка икмәк сата иде.

Йосыфның хозурына килгәч, ун кардәше итәгать белән аңа баш иделәр. 7 Йосыф үзенең агаларын бер күрүдә үк таныды, әмма таныганлыгын сиздермәде һәм алар белән бик кырыс сөйләште. Сорады:

– Сез кайдан килдегез? – диде.

Тегеләр:

– Без Кәнган җиреннән, икмәк сатып алырга килдек, – диделәр.

8 Йосыф үзе агаларын таныса да, тегеләр аны танымадылар. 9 Йосыф, агалары турында төшендә күргәннәрне хәтеренә төшереп, аларга:

– Сез – шымчылар, сез монда мәмләкәтнең шәрә урыннарын* карарга килгәнсез, – диде.

10 – Юк, әфәндебез, – диделәр кардәшләре. – Без, синең колларың, монда икмәк сатып алырга дип килдек. 11 Без – бер ата балалары, намуслы кешеләр, без колларыңның беркайчан шымчылык иткәннәре юк!

12 Йосыф:

– Түгел! – дип кисте. – Сез монда мәмләкәтнең шәрә ноктaларын күзәтергә килгәнсез!

---

* **42:9** *Шәрә урыннар* – чик буйларындагы сакланмый торган ачык урыннар мәгънәсендә.

[13] Кардәшләре:
– Без, синең колларың, Кәнган җирендәге бер кешенең угылла-
ры булабыз, абыйлы-энеле унике туган. Иң кече энебез әтиебез
янында калды, ә бер энебез инде юк, – диделәр.
[14] – Әйтәм бит, сез монда шымчы булып килгәнсез! – дип ка-
батлады Йосыф. – [15] Шуңа күрә сез сынау үтәргә тиеш. Фиргавен-
нең гомере белән ант итәм: кече энегез монда китерелгәнгә кадәр
сез моннан беркая да китә алмаячаксыз. [16] Арагыздан берегез өе-
гезгә кайтып, энегезне монда алып килсен. Калганнарыгыз монда
тотык булып калыр. Сөйләгән сүзләрегез хакмы-түгелме икәне
менә шунда ачыкланыр. Энегезне алып килмисез икән, ул чакны,
фиргавеннең гомере белән ант итәм, сез чыннан да шымчылар бу-
лып чыгасыз!
[17] Шулай дип, Йосыф аларны өч көнгә сак астына куйды. [18] Өчен-
че көнендә аларга әйтте:
– Исән каласыгыз килсә, болай эшлисез. Чөнки мин Аллаһыдан
куркам. [19] Әгәр намуслы кешеләр икәнсез, арагыздан кем дә булса
берегез тотык булып монда калсын, ә башкаларыгыз ачлыктан иза
чиккән гаиләләрегез өчен моннан икмәк алып китәр. [20] Ә инде сү-
зегезнең хаклыгын исбатларга һәм үлемнән котылып калырга те-
ләсәгез, кече энегезне минем хозурыма китерегез.
Кардәшләр күнделәр. [21] Алар бер-берләренә болай диештеләр:
– Хактыр ки, без кардәш энебезгә карата кылган эшебезнең
җәзасын татыйбыз. Без аның җаны газапланганын күреп тордык,
ул бездән ялвара-ялвара үтенде, әмма без тыңламадык. Инде шул
эшебез өчен безнең башка да кайгы килде.
[22] Арадан Рубин җавап биреп кардәшләренә әйтте:
– Мин сезне кисәттем түгелме? Балага яманлык эшлисез, тые-
лыгыз, дидем. Ләкин сез тыңламадыгыз. Менә, баланың каны хә-
зер бездән үч ала.
[23] Йосыф белән тылмач аша аралашканга, кардәшләр хәзер Йо-
сыфның бу сүзләрне тыңлап-аңлап торганын белмәделәр. [24] Йосыф,
кардәшләре яныннан читкә китеп, елап алды. Аннары янәдән
алар янына килде, сөйләште-аңлашты һәм араларыннан Шимун-
ны аерып алып, барысының да күз алдында агасының кулларына
богау салырга кушты.

Йосыф агаларының Кәнганга кайтуы

[25] Аннан соң тагын әмер биреп, кардәшләренең йөк капчыкла-
рына икмәк тутыртты, юлда ашарларына өлеш чыгарып, икмәк бә-
һасе өчен алынган көмешне һәркайсының капчыгына кире салып
куярга кушты. Барысы да Йосыф кушканча эшләнде. [26] Кардәшләр
үзләренең икмәкләрен ишәкләргә төяп кайтыр юлга чыктылар.
[27] Төн кунарга туктаган җирдә кардәшләрнең берсе ишәгенә азык

бирү өчен капчыгын чиште һәм, капчык авызында ук үзенең икмәк сатып алганда түләгән көмеш акчаларын күреп, 28 кардәшләренә:

– Менә, минем көмешем үземә кире кайтты, капчыгымның авызында ята, – диде.

Курку-аптыраудан һәммәсенең йөрәге кысылып килде. Тетрәнә-тетрәнә алар бер-беренә:

– Аллаһының безгә күрсәткән бу хикмәтләре нәрсәне аңлата икән? – диештеләр.

29 Кәнган җиренә, Ягъкуб янына кайткач, алар башларыннан үткән барлык бу хәлләрне аталарына сөйләп бирделәр.

30 – Ул мәмләкәтнең хуҗасы булган кеше безнең белән бик кырыс сөйләште, – диделәр. – Ул безне бу илдә шымчылык итәргә килгән кешеләр дип кабул итте.
31 Без аңа аңлаттык: «Без намуслы кешеләр, безнең шымчылык иткәнебез юк», – дидек.
32 «Без бер ата балалары, абыйлы-энеле унике туган. Беребез инде юк, ә иң кечебез хәзер әтиебез янында, Кәнганда калды», – дидек.
33 Ләкин мәмләкәтнең ул идарәче кешесе безгә әйтте: «Менә, намуслы кешеләрме, юкмы икәнегезне мин болай беләчәкмен: кардәшләрегездән берегез минем янда монда калыр, ә башкаларыгыз ачлыктан иза чиккән гаиләләрегез өчен икмәк алып юлга чыксыннар», – диде.
34 «Аннары кече энегезне минем янга алып килегез. Менә шул чакны мин сезнең шымчылар түгел, ә намуслы кешеләр икәнегезгә ышанырмын. Кардәшегезне дә азат итәрмен, сез бу мәмләкәттә рәхәтләнеп алыш-биреш эшләре белән шөгыльләнә алырсыз», – диде.

35 Капчыкларны бушата башлагач, гаҗәп хәл, аларның һәркайсының капчыгыннан көмеш акча янчыгы килеп чыкты. Үзләренең бу көмеш акчалы янчыкларын күргәч, һәммәсе – угыллар да, аталары Ягъкуб та – тәмам куркуга төштеләр.
36 Аталары Ягъкуб угылларына әйтте:

– Сез мине угылларымнан мәхрүм иттегез: Йосыф юк, Шимун юк. Инде менә Беньяминне дә алып китәргә телисез. Моның бар авырлыгы минем башка төшәчәк! – диде.

37 Рубин атасы Ягъкубка җавап биреп әйтте:

– Беньяминне кире алып кайтмасам, минем ике угылымны үтер, – диде. – Беньяминне миңа ышанып тапшыр, мин аны сиңа һичшиксез кире алып кайтачакмын!

38 Ләкин Ягъкуб:

– Угылымны сезнең белән җибәрмәячәкмен, – диде. – Абыйсы үлгәч, ул минем берүзе калды. Әгәр барыр юлыгызда бер-бер хәл була калса, хәсрәт-кайгыдан сез минем чал башымны гүргә кертәчәксез бит!

Агаларының Беньяминне Мисырга алып баруы

43 [1] Илдә ачлык көчәйгәннән-көчәя барды. [2] Мисырдан
алып кайткан икмәк тотылып беткәч, Ягъкуб үзенең
угылларына:
– Мисырга барып, аннан тагын бераз икмәк сатып алып кай-
тыгыз, – диде.
[3] Йәһүдә аңа җавап биреп:
– Ул кеше безгә катгый рәвештә: яныгызда кече энегез булмаса,
хозурыма килеп тә күренмәгез, дип кисәтте, – диде. – [4] Энебезне
безнең белән бергә җибәрсәң, без сиңа икмәк алып кайтыр өчен
анда барырга риза. [5] Әгәр җибәрмисең икән, баруның хикмәте юк;
чөнки ул кеше безгә: яныгызда энегез булмаса, хозурыма килеп тә
күренмәгез, диде.
[6] Исраил:
– Ни өчен сез ул кешегә тагын бер энебез бар дип әйтеп, мине
бу хәвефле газапка дучар иттегез? – дип сорады.
[7] Угыллары җавап биреп әйттеләр:
– Ул кеше бездән: «Атагыз әле исәнме? Башка берәр кардәше-
гез бармы?» кебек сөальләр белән безнең хакта һәм якын кардәш-
ләребез хакында җентекләп сораштыра башлады, без дә аның һәр
сөаленә җавап бирергә тырыштык. Аның: «Кече энегезне минем
хозурыма китерегез!» дип әйтәсен без каян белик?
[8] Йәһүдә исә атасы Исраилгә:
– Угылыңны миңа ышанып җибәр, – диде. – Барырбыз да кай-
тырбыз. Беребез дә үлмәс, без дә, син дә, балаларыбыз да исән-имин
булыр. [9] Беньямин өчен мин башым белән җавап бирәчәкмен! Син
аны миннән таләп итәрсең. Әгәр аны сиңа кире алып кайтып, си-
нең хозурыңа бастырмасам, мин гомерем буе синең алда гаепле
булырмын. [10] Вакытны сузмасак, без инде анда ике тапкыр барып
кайта алган булыр идек.
[11] Исраил, ата кеше, угылларына әйтте:
– Хәлләр шундый икән, сез болай эшләгез: юл капчыкларыгыз-
га салып, ул кешегә күчтәнәчкә үз җиребез җимешләреннән бераз
бәлзәм, бераз бал*, тәмләткечләр, ладан, пестә һәм бадәм чиклә-
веге кебек бүләкләр алып барыгыз. [12] Шулай ук көмешне дә үзегез
белән икеләтә артыграк алыгыз: капчыкларыгыз авызына салып
җибәрелгән көмешне үз кулларыгыз белән кире кайтарып бирегез.
Мөгаен, ул көмешләр берәр ялгышлык белән генә салынган бул-
гандыр. [13] Ярар, энегезне дә үзегез белән алып, ул адәмнең хозуры-
на тагын бер барып күренегез. [14] Кадир Алла ул адәмнең күңелендә
мәрхәмәт хисләре уятсын да анда тоткарланган кардәшегезне дә,

---

* **43:11** *Бал* – кыргый корт яки җимеш балы.

Беньяминне дә ул адәм сезнең белән бергә кире кайтарып җибәр-
сен иде. Инде миңа балаларымнан мәхрүм калырга язган икән,
нишләмәк, язмышым шулдыр!

Йосыфның үз агалары белән кабат очрашуы

[15] Ягъкубның угыллары, әлеге бүләкләрне төяп һәм кулларына
икеләтә күбрәк көмеш акча алып, Беньямин белән бергә Мисырга
таба юл чыктылар һәм, Мисырга барып җиткәч, Йосыф хозурына
килделәр. [16] Араларында Беньяминне дә күргәч, Йосыф үз өенең мө-
диренә:

– Бу кешеләрне минем өйгә алып кайт. Аяклы малдан кирәк
кадәр хайван суеп табын әзерлә, чөнки төшкелекне мин бүген бу
кешеләр белән бергә ашармын, – диде.

[17] Мөдир, хуҗасы кушканча, кардәшләрне Йосыфның өенә алып
китте. [18] Кардәшләр үзләрен Йосыфның өенә алып китүләреннән
тәмам каушап калганнар иде.

– Теге чакны без түләгән көмеш акчаны капчыкларыбызга кире
салып җибәрү белән бәйле эш инде бу! – диештеләр алар. – Йор-
тына алып кайткач, безгә һөҗүм итеп, бездән кол ясарга, ишәкլә-
ребезне алып калырга тели, күрәсең!

[19] Йосыфның өй капкасы янына килеп җиткәч, туктап, алар мө-
диргә сүз куштылар. [20] Әйттеләр:

– Хуҗабыз әфәнде, – диделәр, – без инде элек тә монда икмәк
сатып алырга бер килгән идек. [21] Кайтыр юлда төн кунарга туктап,
капчыкларыбызны чишеп җибәрсәк, күрдек ки, без түләгән көмеш
акча һәркайсыбызның капчыгы авызында ята. Без бу көмеш акча-
ларны тулысы белән сезгә кире алып килдек. [22] Кулыбызда тагын ик-
мәк сатып алыр өчен алып килгән башка көмешебез дә бар. Теге юлы
капчыкларыбызга көмешне кем салган булгандыр, без белмибез.

[23] Мөдир әйтте:

– Тыныч булыгыз, куркырга урын юк, – диде. – Капчыклары-
гызда табылган ул хәзинәне сезгә, мөгаен, үз Аллагыз, атагызның
Алласы насыйп иткәндер. Теге юлы сез түләгән көмешне мин ту-
лысынча алдым.

Шулай дип, мөдир алар янына Шимунны алып чыкты. [24] Аннан
соң кардәшләрне Йосыфның өенә алып керде, аякларын юарга су
китерде, ишәкләренә азык бирде. [25] Кардәшләр өйлә вакытына Йо-
сыф кайтышка үзләренең бүләкләрен әзерләп куйдылар. Төшке-
лекне ашау монда булачагын аларга инде хәбәр иткәннәр иде.
[26] Йосыф кайткач, алар аның янына керделәр һәм, башларын җир-
гә кадәр иеп, алып килгән бүләкләрне Йосыфка тапшырдылар.
[27] Кардәшләреннән хәл-әхвал белешкәннән соң, Йосыф:

– Сез сөйләгән карт әтиегез исән-иминме, сәламәт яшиме әле? –
дип сорады.

[28] – Атабыз, синең колың, сау-сәламәт, исән-имин яши, – дип
җавап бирделәр Йосыфның кардәшләре һәм, янә сәҗдәгә китеп,
башларын җиргә ордылар.

[29] Күзләрен йөртеп һәм үзенең бертуган энесе, әнисенең төпчек угылы Беньяминга тукталып, Йосыф:

– Сез миңа сөйләгән кече энегез шушымы инде? – дип сорады, аннары өстәп: – И угылым, Аллаһы сиңа Үзенең мәрхәмәтен насыйп итсен! – диде.

[30] Туган энесенә булган мәхәббәт хисләреннән күңеле тулып, Йо-
сыфның күзләренә яшь тыгылды, һәм ул эчке бүлмәгә кереп, шунда
күз яшьләрен түкте. [31] Аннары, күзен-битен юып һәм ныгаеп, янә-
дән туганнары янына чыкты да:

– Ашарга китерегез! – дип боерды.

[32] Йосыфның аш табыны үзенә аерым, кардәшләренеке үзләренә аерым, шулай ук Йосыф хезмәтендәге мисырлыларның да ашау табыны аерым куелган иде. Чөнки мисырлыларга гыйбриләр белән бергә утырып ашарга ярамый, мисырлылар өчен бу мәкруһ* санала.

[33] Йосыф каршысында кардәшләре яшь буенча – өлкәненнән ке-
чегә таба тезеп утыртылганнар иде. Алар тирән бер гаҗәпсенү белән
бер-берсенә карашып алдылар. [34] Йосыф аларга ризык артыннан ри-
зык җибәрттерә торды. Беньямин алдына куелган азык абыйлары-
ның һәркайсыныкына караганда биш өлеш артыграк иде. Шулай
ашап-эчеп, алар Йосыф хозурында хуш вакыт кичерделәр.

Капчыкта табылган көмеш касә

44 [1] Йосыф үзенең йорт мөдиренә әмер биреп әйтте:
– Бу адәмнәрнең капчыкларына үзләре күтәрә алган ка-
дәр икмәк тутыр, – диде. – Түләгән көмешләрен дә
һәркайсының капчыгы авызына салып куй. [2] Ә иң кечесенең кап-
чыгына, икмәк өчен түләгән акчасы белән бергә, минем менә бу
көмеш касәмне дә урнаштыр.

Мөдир үз хуҗасының әмерен җиренә җиткереп үтәде.

[3] Иртәгесен, яктыргач, кардәшләргә ишәкләрен алып юлга чы-
гарга рөхсәт ителде. [4] Алар шәһәрдән чыгып җитәр-җитмәс, озак
та үтмәде, Йосыф үзенең мөдиренә:

– Бар, артларына төш, – диде. – Куып җитеп, аларга әйт: «Ни
өчен сез яхшылыкка яманлык белән җавап бирдегез?» – диген.
[5] «Хуҗа әфәндемнең шәраб эчә торган, шул ук вакытта фал да ача
торган касәсен урлап киткәнсез? Бик тә начар эш бу!» – диген.

[6] Мөдир, юлчыларны куып җитеп, әлеге сүзләрне кабатлады.
[7] Аңа җавап биреп, юлчылар әйттеләр:

---

* 43:32 *Мәкруһ* – җирәнгеч, тыелган.

– Хуҗабыз әфәнде нигә әле безгә шундый сүзләр сөйли? – диделәр. – Юк, без, синең колларың, андый нәрсәне эшли алмыйбыз. [8] Менә, капчыкларыбыз авызыннан тапкан көмешне дә без Кәнган җиреннән сиңа алып килдек. Хуҗаң әфәнде өеннән көмешме-алтынмы урлап китәргә без ничек җөрьәт итик? [9] Без колларыңның берәрсендә урланган нәрсә табылса, аңа үлем булсын, калганнарыбыз исә хуҗабыз әфәндегә кол булып калыйк!

[10] Мөдир:

– Яхшы, сез әйткәнчә булсын, – диде. – Касә кемдә табылса, ул кеше миңа кол булыр, ләкин калганнарыгыз гаепсез булырлар.

[11] Юлчылар йөкләрен тиз генә җиргә төшереп, һәркайсы үз капчыгының авызын чиште. [12] Мөдир кардәшләрнең өлкәненнән башлап кечесенә кадәр һәммәсенең капчыгын тикшереп чыкты. Касә Беньямин капчыгыннан табылды. [13] Кардәш туганнар кайгыдан өс-башларын ерттылар һәм, йөкләрен ишәкләренә төяп, шәһәргә кире әйләнеп кайттылар.

[14] Йәһүдә үзенең кардәшләре белән бергә Йосыфның өенә килеп кергәндә Йосыф өйдә иде әле. Кардәшләр аның каршысында йөзтүбән җиргә капландылар.

[15] – Сез үзегезнең ни кылганыгызны беләсезме? – диде Йосыф аларга. – Миндәй кешеләрнең фал ачу белән дә шөгыльләнгәнен сез, әлбәттә, белергә тиеш идегез.

[16] – Сез әфәнде алдында акланыр өчен без ни әйтә алыйк та, нәрсә аңлата алыйк? – диде Йәһүдә. – Аллаһы синең колларыңда гаеп тапты. Инде менә капчыгында касә табылган кардәшебез дә, аның белән бергә без дә – һәммәбез синең колларың булабыз.

[17] Ләкин Йосыф:

– Юк, мин андый эшкә бармаячакмын, – диде. – Капчыгында касә табылган кеше миндә кол булып калыр, ә калганнарыгыз исән-имин килеш атагыз янына кайтып китәрсез.

[18] Йәһүдә, Йосыфка таба якынрак килеп:

– Әфәндем, колыңа сүз әйтергә рөхсәт ит, – диде. – Сүзем өчен колыңа ачуың кабармасын. Чөнки син үзең дә фиргавендәй кешесең! [19] Син әфәндем теге чакны без колларыңнан: «Атагыз яки тагын берәр кардәшегез бармы?» – дип сорадың. [20] Син әфәндегә без сөйләп бирдек, карт атабыз белән аның картлык көнендә туган тагын бер угылы – безнең иң кече энебез бар, дидек. Кече энебезнең бер анадан туган абыйсы да бар иде, тик ул үлде дә, кече энебез берүзе калды, дидек. Атабыз аны бик тә ярата, дидек.
[21] Син исә без колларыңа әйттең: «Аны минем янга алып килегез, үз күзләрем белән күрим», – дидең. [22] Без син әфәндебезгә: «Энебез карт атасын калдырып китә алмый, калдырып китсә, атабыз үләчәк», – дидек. [23] Ләкин син без колларыңа әйттең: «Әгәр кече энегезне үзегез белән алып килмәсәгез, ул чакны минем хозурымда

бүтән күренмәгез», – дидең. [24] Колың атабыз янына кайткач, без
син әфәндебезнең сүзләрен аңа сөйләп бирдек. [25] Шуннан атабыз
әйтте: «Тагын анда барып, бераз икмәк сатып алып кайтыгыз», –
диде. [26] Без әйттек: «Безгә анда болай гына барырга ярамый, – ди-
дек. – Безнең белән кече энебез дә барса, ул чакны мөмкин, –
дидек. – Чөнки кече энебездән башка без ул кешенең күзенә күре-
нә алмыйбыз», – дидек. [27] Шуннан соң синең колың, минем атам,
әйтте: «Сез беләсез, – диде, – хатыным Рахилә миңа ике угыл
табып бирде. [28] Берсе янымнан китеп югалды, берәр ерткыч хайван
ботарлады булса кирәк, бүгенгә кадәр аны күрергә насыйп булма-
ды. [29] Инде монысын да күз алдымнан алып китеп, бәхетсезлеккә
дучар итсәгез, сез минем кайгылы чал башымны гүргә илтеп тыга-
чаксыз», – диде. [30] Хәзер синең колың, безнең атабыз янына әйлә-
неп кайтып, яныбызда кече энебез булмаса, кече угылының җаны
белән үз җанын бер күреп яшәгән [31] атабыз, төпчек угылының юк-
лыгын абайлап, шундук егылып үләчәк, һәм без шулай итеп ата-
бызның кайгылы чал башын гүргә илтеп тыккан булабыз. [32] Мин,
синең колың, кече энемне исән-имин сакларга атам каршында үз
өстемә җаваплылык алдым, атама: «Әгәр аны сиңа кире алып кай-
тмасам, мин гомерем буе синең алда гаепле булырмын», – дидем.
[33] Шуңа күрә мин, синең колың, үтенәмен: энем урынына кол
итеп монда мине калдыр, ә ул үзенең абыйлары белән берлектә
атабыз янына кайтсын. [34] Юкса энемнән башка миңа атам янына
ничек кайтмак кирәк? Аның афәтле язмышын күрер өченме?

Йосыфның кардәшләренә үзен танытуы

45 [1] Йосыф, күңелендә ташыган уй-хисләрдән үз-үзен тыя
алмыйча, янында басып торган чит кешеләргә:
– Чыгып китегез моннан! – дип кычкырды.

Шунлыктан үзен кардәшләренә танытканда аның янында чит-
ләрдән инде бер кеше дә юк иде. [2] Ул каты тавыш белән еглап
җибәрде, аның еглаган тавышын хәтта мисырлылар да ишетте-
ләр, хәбәре исә шундук фиргавен йортына да барып җитте.

[3] – Мин – Йосыф! – дип белдерде ул кардәшләренә. – Әтием
исән-саумы?

Ләкин кардәшләре авыз ачып сүз әйтә алмадылар, чөнки алар
тәмам аптырап калганнар иде.

[4] – Миңа якынрак килегез, – диде Йосыф.

Кардәшләре якынлашкач:

– Сезнең тарафтан Мисырга сатылган Йосыф мин! – дип өстә-
де. – [5] Ләкин мине монда сатып җибәрүегез өчен хәсрәт чигеп, үке-
неп газапланмагыз. Чөнки сез инсаннарның гомерләрен саклап ка-
лу өчен Аллаһы мине монда сездән алданрак күндерде. [6] Җир йөзен-
дә инде менә ике ел кытлык хөкем сөрә. Алда тагы биш елы бар. Ул

биш ел эчендә чәчү дә, уру да булмаячак. 7 Аллаһы сезнең нәсел-то-
кымнарыгызны җир йөзендә калдырыр өчен һәм җаннарыгызны бө-
ек афәттән йолып алыр өчен алдан ук күндерде мине монда! 8 Ди-
мәк, мине монда җибәрүче сез түгел, ә Аллаһыдыр! Аллаһы мине
монда фиргавенгә киңәшче ата, аның бөтен ил-йорты белән ида-
рә итүче хуҗа, бөтен Мисыр мәмләкәте җирләренә хөкемдар итеп
кылды! 9 Тизрәк атам янына кайтыгыз да аңа, угылың Йосыф: «Ал-
лаһы мине бөтен Мисыр мәмләкәте җирләренә хөкемдар кылды;
вакытны сузмыйча, яныма килеп җит», – дип әйтте диегез. 10 «Син
Гөшен җирләрендә яшәрсең; үзең дә, угылларың да, угылларыңның
балалары да, мал-туар көтүләрең һәм кул астындагы бар нәрсә һәм-
мәсе бергә минем янәшәмдә булырсыз. 11 Йортың-гаиләң бөлмәсен
өчен мин барысын эшләрмен, сине монда карап-ризыкландырып
торырмын. Чөнки әле тагын биш ел кытлык дәвам итәчәк», – дип
әйтте диегез. 12 Барыгыз алдында, энем Беньяминнең күз алдында
сезгә мин әйткән, минем авызымнан чыккан сүзләр бу! 13 Атама сез
минем Мисырда нинди шөһрәт казануымны, үзегез күргәннәрнең
бөтенесен сөйләп бирегез һәм атамны тизрәк монда алып килегез!

14 Шулай дип, Йосыф энесе Беньяминнең муенына сарылып
егълап җибәрде. Беньямин дә күз яшьләрен агызган хәлдә абый-
сына сарылды. 15 Йосыф егълый-егълый кардәшләренең һәрберсен
кочагына алып үпте. Соңра кардәшләре аның белән әңгәмә корып
җибәрделәр.

16 Йосыф янына кардәшләре килү хәбәре фиргавен сараена да
барып җиткән иде. Фиргавен үзе һәм сарай хезмәтчеләре бу хә-
бәрне хуш күреп кабул иттеләр. 17 Фиргавен Йосыфка болай диде:

– Кардәшләреңә әйт, болай эшләсеннәр: йөк хайваннарына ки-
рәк нәрсәләрен төясеннәр дә Кәнганга таба юл алсыннар. 18 Анда
барып, атагызны һәм сезнең бөтен гаиләгезне алып, монда минем
янга кире әйләнеп килсеннәр. Мин сезгә Мисырның иң яхшы җир-
ләреннән урын бирермен. Туфрагы каймактай җирләрнең җимеш-
ләрен ашап яшәрсез. 19 Сиңа әмерем шул, аларга сүземне ирештер:
балаларыгыз, хатыннарыгыз өчен Мисырдан көймәле арбалар алып
китсеннәр, аннары атагыз белән берлектә монда әйләнеп килсен-
нәр! 20 Күзләре төшкән һәр әйберне алырга кызыкмасыннар, чөн-
ки Мисырда яхшы ни-нәрсә бар, һәммәсе аларныкы булыр.

21 Исраилнең угыллары нәкъ шулай эшләргә булдылар. Фиргавен-
нең әмере буенча Йосыф үзенең кардәшләренә көймәле арбалар
бирде, юл өчен җитәрлек азык-төлек белән тәэмин итте. 22 Һәр-
кайсына алыштырып кияр өчен бер кат кием бирде, Беньяминга
исә, биш кат алмаш киемнән тыш, өч йөз көмеш тә өстәде. 23 Шу-
лай ук Йосыф, атасына дип, Мисырның иң затлы әйберләрен төя-
гән ун ата ишәк һәм юл хаҗәтләре өчен икмәк, азык-төлек төягән
ун ана ишәк күндерде.

24 Кардәшләрен озатканда Йосыф аларга:
– Юлда гауга чыгармагыз! – дип калды.
25 Йосыфның кардәшләре шулай, Мисырны калдырып, Кәнган
җиренә, аталары Ягъкуб янына әйләнеп кайттылар. 26 Ягъкубка:
– Йосыф исән! – дип белдерделәр. – Ул хәзер бөтен Мисыр мәмләкәтенең хөкемдары! – диделәр.
Ягъкуб тораташтай катып калган иде, угылларының сүзләренә
аның ышанасы килмәде. 27 Угыллары аңа, Йосыфның бөтен әйт-
кән сүзләрен кабатлап, аңлатырга тырыштылар. Бары шуннан соң һәм үзен Мисырга алып китәр өчен Йосыф җибәргән көймәле арбаларны күргәч кенә аталары Ягъкубка җан керде.
28 – Булды, тәмам! – диде Ягъкуб. – Угылым Йосыф исән! Әҗәлем килгәнче мин аны барып күрәчәкмен әле!

Ягъкубның Мисырга күченеп килүе

46 1 Ягъкуб үзенең бар мал-мөлкәтен алып юлга чыкты. Беер-Шебада туктап, атасы Исхакның Алласына багышлап
корбаннар китерде. 2 Төнлә исә Исраилнең күз алдында
Аллаһы күренеп:
– Ягъкуб! Ягъкуб! – дип өн салды.
– Мин тыңлыйм! – дип җавап бирде Ягъкуб.
3 Аллаһы әйтте:
– Мин – Аллаһы, атаңның Алласымын! – диде. – Курыкма, Мисырга күчеп кит: Мин анда синнән бөек бер халык тудырачакмын.
4 Мин Мисырга синең белән бергә барам. Соңра сине аннан алып чыгучы да Мин булырмын. Йосыф үз куллары белән синең күзләреңне йомдырыр.
5 Беер-Шебадан Ягъкуб янә кузгалды. Исраилнең угыллары фиргавен җибәргән арбаларга үзләренең балаларын, хатыннарын һәм Ягъкубның үзен утыртып, Мисырга таба юлларын дәвам иттерделәр.
6-7 Кәнганда туплаган бар мал-мөлкәтне һәм бөтен мал-туарны алар үзләре белән алганнар иде. Шул рәвешчә, Ягъкуб үзенең бөтен ыруг-нәселен – угылларын, кызларын һәм онык-туруннарын үзе белән бергә Мисыр җиренә алып килде.
8 Мисырга күчеп килгән Исраил токымының исемнәре шулайдыр: Ягъкуб һәм аның угыллары.
Ягъкубның иң беренче угылы Рубин.
9 Рубинның угыллары: Ханох, Паллу, Хесрон һәм Кәрми.
10 Шимунның угыллары: Йемуил, Ямин, Оһад, Яхин, Сохар һәм кәнганлы хатыннан туган угылы Шаул.
11 Левинең угыллары: Гершон, Коһат һәм Мерари.
12 Йәһүдәнең угыллары: Эр, Онан, Шела, Перес һәм Зерах. Ләкин Эр белән Онан Кәнган җирендә үк вафат булдылар. Переснең угыллары Хесрон һәм Хамул исемле иде.

[13] Исәсхәрнең угыллары: Тола, Пувва, Йашуб һәм Шимрун.
[14] Зәбулунның угыллары: Серед, Элон, Яхлел.
[15] Болар Ягъкубның Лия ягыннан туган угылларыдыр. Лия аларны һәм кызы Динәне Паддан-Арамда чакта тапты. Ягъкубның бу угыллары белән кызлары җәмгысе утыз өч җан иде.
[16] Гәднең угыллары: Сефон, Хәгги, Шуни, Эсбон, Эри, Аруди һәм Арели.
[17] Аширның угыллары: Имна, Ишва, Ишви һәм Берига. Кыз кардәшләре – Серах. Бериганың угыллары: Хебер һәм Малкиел.
[18] Болар – Ягъкубның хатыны Лиягә атасы Лабан асрау кыз буларак ияртеп җибәргән Зилпә ягыннан туган балалардыр. Зилпә Ягъкубка җәмгысе уналты җан бала табып бирде.
[19] Ягъкубның хатыны Рахиләдән туган угыллары: Йосыф һәм
Беньямин. [20] Мисырда Йосыфның Он шәһәре каһине Поти-Пераның кызы Асенаттан Менашше һәм Эфраим исемле ике угылы туды.
[21] Беньяминнең угыллары: Бела, Бәхер, Ашбел, Гера, Нагаман, Эхи, Рош, Муппим, Хуппим һәм Ард.
[22] Болар Ягъкубның Рахилә ягыннан туган угыллары һәм оныкларыдыр. Җәмгысе ундүрт җан.
[23] Данның угылы: Хушим.
[24] Нәфталинең угыллары: Яхсиел, Гүни, Йесер һәм Шиллем.
[25] Болар Рахиләгә атасы Лабан ияртеп җибәргән асравы Билһаның угылларыдыр. Билһа Ягъкубка җәмгысе җиде бала табып бирде.
[26] Угылларының хатыннарыннан башка, Ягъкуб токымыннан булган һәм аның белән берлектә Мисырга күчеп килгән кешеләр җәмгысе алтмыш алты җан иде. Болар һәммәсе Ягъкубның канкар-
дәшләредер. [27] Йосыфның Мисырда туган угыллары икәүдер; Ягъкуб токымының Мисырдагы гомуми саны җитмеш җан тәшкил итә иде.
[28] Ягъкуб, Йәһүдәне Йосыф янына җибәреп, Гөшенгә бару юлын алдан белешеп куйган иде. Алар Гөшенгә килеп җитәрәк,
[29] Йосыф та, көймәле арбасын җиктереп, атасы Исраилне каршылар өчен Гөшенгә килде. Атасын күрүгә, ул атлыгып аның муенына барып сарылды һәм кочагында бик озак үксеп егълады.
[30] – Инде үләргә дә була, йөзеңне күрдем, син исән! – диде Исраил Йосыфка.
[31] Йосыф үзенең кардәшләренә һәм атасының өй җәмәгатенә болай диде:
– Мин барып фиргавенгә хәбәр ирештерим: «Кәнган җирләрендә яшәгән кардәшләрем белән атамның бөтен өй җәмәгате монда
минем янга күчеп килделәр», – дип әйтим. [32] Аңа сезнең сарык асраучылар, көтүчеләр булуыгызны аңлатырмын. «Алар вак һәм эре терлектән барлык мал-туарларын, булган бар мөлкәтләрен үзләре

белән алып килделәр», – диярмен. 33 Әгәр фиргавен чакырып, сез-
дән: «Шөгылегез нидән гыйбарәт?» – дип сораса, 34 сез әйтегез:
«Ата-бабаларыбыз кебек, синең колларың без дә бала чагыбыздан
бирле хайван асраучылык белән шөгыльләнәбез», – диегез. Бу
сезгә Гөшен төбәгендә җирләшеп калу өчен кирәк. Чөнки мисыр-
лылар көтүче халкын сөймиләр, мәкруһ саныйлар.

Исраил угыллары фиргавен хозурында

47 1 Фиргавен хозурына баргач, Йосыф әйтте:
– Атам белән минем кардәшләрем, вак һәм эре терлек-
тән барлык мал-туарны, булган бар мөлкәтне үзләре бе-
лән алып, Кәнган җиреннән монда күчеп килделәр. Хәзер алар
монда, Гөшен төбәгендә, – диде.
2 Йосыф кардәшләреннән бишесен үзе белән алып килгән иде,
аларны фиргавен хозурына кертеп бастырды. 3 Фиргавен Йосыф-
ның кардәшләреннән:
– Шөгылегез нидән гыйбарәт? – дип сорады.
Йосыфның кардәшләре:
– Ата-бабаларыбыз кебек, без колларың да көтүчеләр, сарыклар
асрыйбыз, – дип җавап бирделәр.
4 – Без бу илгә яшәргә дип күчеп килдек, – дип аңлаттылар алар
фиргавенгә, – чөнки Кәнган җирләрендә кытлык хөкем сөрә, кө-
түлекләр корып кипте. Без колларыңа Гөшен төбәгендә җирләшеп
яшәргә рөхсәт бирсәң иде, үтенәбез.
5 Фиргавен Йосыфка:
– Атаң белән кардәшләрең монда синең янга килгәннәр, – ди-
де. – 6 Бөтен Мисыр иле синең каршыңда: туганнарыңа илнең иң
әйбәт җирләрен бир. Әйдә Гөшен төбәгендә урнашып яшәсеннәр.
Араларында белдекле-сәләтле угъланнар булса, аларны минем хай-
ван көтүләре өстеннән дә караучы итеп куй.
7 Йосыф атасы Ягъкубны да фиргавен хозурына алып килде.
Ягъкуб фиргавенгә хәер-фатихасын бирде. 8 Фиргавен Ягъкубтан:
– Сиңа ничә яшь? – дип сорады.
9 – Минем горбәттә үткән гомер көннәрем йөз дә утыз елдыр, –
дип җавап бирде Ягъкуб. – Гомер елларым аз әле, алары да мих-
нәтләр эчендә үтте, ата-бабаларымның горбәттә үткән гомер елла-
ры белән чагыштырырлык түгел.
10 Ягъкуб, фиргавенгә янә хәер-фатихасын әйтеп, аның яныннан
чыкты.
11 Йосыф шулай атасы Ягъкуб белән үзенең кардәшләрен Мисыр-
га җирләштерде; фиргавеннең боерыгында әйтелгәнчә, аларга ил-
нең иң яхшы өлешеннән – Рәмесес төбәгеннән җир биләмәсе бир-
де. 12 Йосыф атасы Ягъкубны, үзенең кардәшләрен һәм Ягъкуб токы-
мындагы һәр гаиләне балалары санынча икмәк белән тәэмин итте.

Мисырдагы кытлык

[13] Ул арада кытлык көчәеп, шул дәрәҗәгә җитте ки, бөтен өлкәләрдә икмәкнең әсәре дә калмады. Мисыр һәм Кәнган җирләре тәмам зәгыйфьләнеп-корып киптеләр. [14] Йосыф, икмәк сату бәрабәренә Мисыр һәм Кәнган җирләрендә булган бөтен көмеш акчаны үз кулына туплап, фиргавеннең сарай хәзинәсенә тапшырган иде. [15] Шунлыктан Мисыр һәм Кәнган җирләрендәге халыкта акча калмады. Мисырлылар, Йосыф хозурына килеп:

– Безгә ашарга икмәк бир, күз алдыңда егылып үликмени? Безнең бар көмешебез тотылып бетте, – диләр иде.

[16] Йосыф аларга:

– Көмешегез бетсә, аяклы малыгызны китерегез, терлек бәрабәренә мин сезгә икмәк бирермен, – диде.

[17] Шуннан соң мисырлылар Йосыфка көтү-көтү терлек китерә башладылар. Китерелгән атлар, ишәкләр, вак терлек һәм эре терлек көтүләре бәрабәренә Йосыф аларга икмәк бирә иде. Ул елны Йосыф терлеккә алмашу юлы белән халыкны икмәккә туендырып торды.

[18] Ул ел узып, икенче ел кергәч, мисырлылар янә Йосыф каршысына килделәр.

– Син хуҗабыз әфәндедән яшерер урын юк, – диделәр алар. – Безнең акчабыз да төкәнде, терлек-көтүләребез дә син әфәнде кулына күчеп бетте. Җаныбыздан һәм җир биләмәләребездән башка син әфәндегә бирердәй бернәрсәбез дә калмады. [19] Инде үз күзең алдында без үзебез дә, туфрак-җирләребез дә шулай харап булсынмыни? Икмәк бәрабәренә үзебезне дә, җирләребезне дә сатып ал. Без җирләребез белән берлектә фиргавеннең коллары булыйк. Ә син безгә орлык бир, орлык биреп безне үлемнән, җирләребезне кысыр калып чүлгә әйләнүдән коткар.

[20] Шул рәвешчә, Йосыф Мисырдагы җир мәйданнарын да фиргавен өчен сатып ала башлады. Һәрбер мисырлы ачлык кытлыгыннан үзенең җир кисәген сатты. Илдәге бөтен җир мәйданы шулай фиргавеннеке булды. [21] Йосыф Мисыр чикләренең бер очыннан икенче очына кадәр булган бар халыкны колга әверелдерде*. [22] Фәкать каһиннәрнең генә җир биләмәләре сатып алынмады, чөнки аларның җир биләмәләре фиргавен тарафыннан үзләренә беркетелгән, алар шул җир биләмәләре исәбенә туенып яшиләр иде. Шуңа күрә аларның җир биләмәләре сатылмады.

[23] Йосыф халыкка мөрәҗәгать итеп әйтте:

---

* [47:21] *Бар халыкны колга әверелдерде* – борынгы грек теленә тәрҗемәдә шулай бирелгән, яһүдчә кулъязма нөсхәләрдә: «бар халыкны шәһәрләргә күчертте».

– Менә мин сезне дә, җирләрегезне дә фиргавен коллары һәм милке итеп сатып алдым, – диде. – Инде менә сезгә орлык, җирне эшкәртеп иген үстерегез. 24 Урып-җыю беткәч, ашлыкның биштән бер өлешен фиргавенгә бирерсез. Биштән дүрте исә чәчүлек орлык һәм үзегезгә, йорт кешеләрегезгә, балаларыгызга азык өчен булыр.

25 – Син безнең җаныбызны саклап калдың, – диделәр мисырлылар. – Син әфәндебезнең күңелендә мәрхәмәт эстәп, фиргавенгә кол булып яшик!

26 Һәм Йосыф бөтен Мисыр мәмләкәтендә шул вакыттан алып бүгенгәчә гамәлдә булган канунга нигез салды: каһиннәр кулындагы җир биләмәләреннән кала, илдәге һәр җир биләмәсеннән алынган ашлыкның биштән бере фиргавенгә бирелергә тиеш булды.

Ягъкубның соңгы теләге

27 Исраил токымы шулай Мисыр мәмләкәтенең Гөшен өлкәсендә җир биләп яши башлады. Шунда алар, үрчеп, нәселләрен ишәйттеләр.

28 Мисыр җирендә Ягъкуб унҗиде ел торды. Аның дөньялыкта яшәү көннәре, гомеренең исәбе йөз дә кырык җиде ел тәшкил итте.
29 Әҗәле якынлаша баруын сизеп, ул угылы Йосыфны чакыртып алды да, аңа:

– Әгәр күңелең күзендә синең рәхим-шәфкатеңә ия булсам, тугрылык белән мәрхәмәтеңне күрсәтеп, кулыңны минем ботым астына куй да ант ит, – диде. – Зинһар, мине Мисыр туфрагында җирләмә.
30 Мин ата-бабаларым янәшәсендә ятарга телим. Мине Мисырдан алып чыгып, ата-бабаларым төрбәсенә алып кайтып дәфен кыл.

Йосыф:

– Теләгеңне үтәрмен! – диде.

31 Исраил:

– Ант ит! – диде.

Йосыф ант итте. Исраил яткан ятагының башы очында сәҗдә кылды.

Ягъкубның Менашше белән Эфраимга мөбарәк фатиха бирүе

48 1 Берникадәр вакыттан соң Йосыфка:

– Атаң авырый! – дигән хәбәр китерделәр.

Йосыф ике угылы Менашше белән Эфраимны ияртеп юлга чыкты.

2 Ягъкубка да:

– Угылың Йосыф синең янга килә, – дип хәбәр ирештергәннәр иде.

Исраил бөтен ихтыяр көчен туплап ятагына торып утырды.
3 Йосыфка ул болай диде:

– Мин Кәнганда, Луз шәһәрендә вакытта Кадир Алла миңа күренеп, мине мөбарәк кылды. [4]Әйтте: «Мин синең нәселне үрчемле итәчәкмен, аны ишәйтәчәкмен, синең нәселеңнән күп халыклар тудырачакмын, – диде. – Синнән соң бу җирләрне синең киләчәк буын кешеләренә мәңгелек милек итеп бирәчәкмен», – диде. [5]Мин Мисырга күчеп килгәнгә кадәр монда туган ике угылың шулай ук минекеләр. Эфраим белән Менашше минем өчен Рубин белән Шимун кебек үк үз угылларымдыр. [6]Инде алардан соң туачак балаларың синең үзеңнеке булыр. Әмма абыйлары мирасында аларның да өлешләре булачактыр. [7]Мин Падданнан* кайтып барганда, Кәнган өлкәсендә, Эфратага җитәрәк юлда минем Рахиләм вафат булды. Мин аны шунда җирләдем.

Эфрата хәзер Бәйт-Лехем дип йөртелә.

[8]Шулчак Исраил, Йосыфның угылларын абайлап:

– Болар кемнәр? – дип сорады.

[9]Йосыф атасына:

– Болар миңа Аллаһы насыйп иткән угылларым. Монда Мисырда тудылар, – дип җавап бирде.

– Аларны яныма якынрак китерче, – диде Исраил. – Мөбарәк кылып, үзләренә фатихамны әйтеп калыйм.

[10]Картлыктан Исраилнең күзләре зәгыйфьләнгән, ул бөтенләй диярлек күрми иде. Йосыф угылларын атасы янына якынрак китерде. Исраил оныкларын кочаклап үпте дә [11]Йосыфка:

– Мин инде синең йөзеңне күрә алырмын дип өмет тә итмәгән идем, ә Аллаһы, менә, синең балаларыңны да күрергә насыйп итте, – диде.

[12]Йосыф, атасының тезләре яныннан угылларын читкәрәк алып, Исраил каршында сәҗдәгә егылды һәм башын җиргә тигезде. [13]Аннары кече угылы Эфраимны уң кулыннан, өлкән угылы Менашшены сул кулыннан җитәкләп Исраил каршысына китереп бастырды. Угылларның кечесе Исраилнең сул кул ягына, өлкәне уң кул ягына туры килә иде. [14]Әмма Исраил, кулларын алга таба чалыштырып сузып, уң кулын кече угылның башы өстенә, ә сулын өлкән угылның башы өстенә куйды. [15]Аннары, Йосыфны мөбарәк кыларак, болай диде:

– Ата-бабаларым Ибраһим белән Исхак табынган Алла,
Яратылышымнан бүгенгәчә мине әйдәп барган Алла,
16 Мине бар явызлыклардан йолып-коткарып калган Мәләк,
Мөбарәк фатихаңны насыйп ит Син бу угъланнарга!
Минем исемем белән Ибраһим вә Исхак исемнәре
Дәвам итсен бу яшь угъланнар исемендә!
Җир йөзендә нәселләре ишәеп,
Күбәйгәннән-күбәйсеннәр!

---

* 48:7 *Падданнан* – Месопотамиянең төньяк-көнбатыш өлешеннән.

17 Исраил уң кулын Эфраимның башы өстенә куюын күргәч, Йосыфка уңайсыз булып киткән иде. Ул атасының уң кулын, Эфраим башыннан алып, Менашшеның башы өстенә күчерергә теләде.
18 – Әтием, алай түгел бит, – диде ул. – Менашше беренче булып туган бала, уң кулыңны аның башы өстенә куй.
19 Ләкин ата кеше килешмәде:
– Беләм, угылым, беләм, – диде. – Менашше да бөек бер халыкның нәсел атасы булыр, әмма энесе Эфраим аңардан бөегрәк булачак, аның нәселеннән күп халыклар мәйданга чыгачак.
20 Шул көнне Исраил яшьләрне мөбарәк кылып әйтте:

– Киләчәктә үрнәк булыр исемегез Исраилдә:
«Сиңа Эфраим кебек булырга язсын,
Менашше кебек булырга язсын!» – дип тәкрарлар исраиллеләр
Хәер-дога теләгәндә.

Шулай дип, Исраил Эфраимны абыйсы Менашшедан өстенрәк
куйды. 21 Аннары ул Йосыфка мөрәҗәгать итеп:
– Инде мин үләм, – диде. – Әмма Аллаһы сезнең янда калачак.
Ул сезне ата-бабаларыгыз туфрагына кире кайтарачак. 22 Кардәш-
ләреңнекеннән аермалы буларак, мин сиңа өстәмә таулы бер җир
биләмәсе – Шехемне калдырам, заманында мин аны аморилардән
угым-җәям һәм кылычым белән яулап алган идем.

Ягъкубның угылларына биргән васыятe

49

1 Ягъкуб угылларын янына җыеп әйтте:
– Бирегә җыелыгыз, сезнениләр көтәсен әйтәчәкмен!

2 Җыелыгыз, Ягъкубның угыллары,
Атагыз Исраилнең сүзен колак салып тыңлагыз!

3 Рубин, өлкән угылым! Син – минем кодрәтем,
Ирлек куәтемнең әүвәлге җимеше!
Иң абруйлысы һәм көч-шөһрәттә иң беренчесе!
4 Ләкин син – ташкын судай дуамал;
Беренчелек сиңа бүтән тимәячәк.
Чөнки син атаңның ятагына мендең,
Аны, ятагымны, хыянәтең белән нәҗесләдең.

5 Шимун белән Леви бертуган кардәшләр,
Аларның кылычлары – дәһшәт коралыдыр!
6 Уй-ниятләре мәкерледер, – җаным, саклан,
Алар җәмгыятеннән күңелем-тәнем ерак торсын!
Ачу-үчтән үтерделәр алар ир егетне һәм йөрделәр
Кызык ясап үгезләрнең сеңер-тамырларын кисеп.

7 Нәфрәтле күңелләренә ләгънәт төшсен,
Ачулары дәһшәтле, ярсулары афәтледер!
Нәселләрен ягъкублылар арасына бүлеп,
Исраиллеләр арасына сибеп таратырмын!

8 Йәһүдә! Кардәшләрең сине данлар, мактар!
Дошманнарың сыртында булыр синең кулың,
Кардәшләрең, буйсынып, сиңа баш иярләр!
9 Яшь бер арысландыр син, Йәһүдә угылым!
Менә син, ау йөреп кайткансың да,
Ата арыслан, ана арысландай җиргә чүккәнсең, –
Арысланны борчырга кем соң җөрьәт итсен?
10 Хөкемдарлык тәхетеннән ул һич төшмәс!
Хуҗасы* килгәнчегә кадәр
Аның хакимлек таягын кулдан ычкындырмас!
Ил-халыклар аңа буйсыныр лар.
11 Аның ишәгенең бәе – йөзем агачыдыр,
Ишәк колыннарының бәе – йөзем ботагы.
Киемнәрен чайкар ул шәрабта,
Япанчасын юар йөзем канында.
12 Шәрабтандыр аның куе-кучкыл күзләре,
Сөттәндер аның җете ап-ак тешләре.

13 Зәбулун яшәр диңгез буе җирләрендә,
Диңгез көймәләре туктый торган ярда.
Җирләренең чиге булыр Сидунгача.

14 Исәсхәр – йөкләр арасында сузылып яткан,
Көче-куәте ташып торган ишәккә тиң.
15 Ялы-тынычлыгы өчен яхшы,
Күңеленә хуш бер җир күргәч,
Шунда ул, йөк ташырга сыртын куеп,
Авыр хезмәткә әзер булып яшәр.

16 Дан үз халкы – исраиллеләрнең
Бер ыругы өстеннән хөкем итәр.
17 Дан юл өстендә, сукмак буйларында
Сузылып яткан елан – зәһәр елан ул.
Шундый елан ки, атның аягын чагып,
Җайдагы шундук аркасына егылып төшәчәк.

18 Йа Раббы, Синең шәфкать-ярдәмеңә сыенамын!

---

* 49:10 *Хуҗасы* – яһүдчә нөсхәдә бу сүзнең төгәл мәгънәсе анык түгел.

19 Гәд һәрчак юлбасарлар һөҗүменә дучар булыр,
Ул исә, һөҗүмне кире кагып, үзе һөҗүмгә күчәр.

20 Ашир иккән икмәк туклы һәм мул булыр,
Тәмле ризыклары патшалар табынына куелыр.

21 Нәфтали — табигатьнең иректе боланы,
Аның авызыннан хикмәтле сүзләр чыгар.

22 Йосыф — чишмә ярында үскән җимешле,
Мул җимешле йөзем агачының бер тармагыдыр.
Аның ботаклары диварларны каплап алган.
23 Аны күп бимазаладылар,
Аның белән дошманлаштылар,
Укчылар аңа төбәп уклар аттылар.
24 Әмма аның үз ук-җәясе куәтен киметмәде,
Беләкләре таза-нык, җегәрле калды.
Чөнки колларына көчне ул Исраилнең Көтүчесе һәм Кыяташы —
Ягъкубның Кодрәтлесеннән алды.
25 Атаң Алласы сине ярдәмсез калдырмас,
Кодрәт иясе фатихасыннан аермас!
Югарыдан күкләрнең бәрәкәте белән,
Түбәннән төпсез упкыннар бәрәкәте,
Күкрәк сөте вә ана карыны бәрәкәте белән
Ул сине мөбарәк кылыр.
26 Атаңның хәер-догасы борынгы таулар,
Борынгы калкулыклар бәрәкәтеннән артыграк.
Бу бәрәкәтләрнең барчасын Йосыф угылыма —
Кардәшләре арасында иң өстен торганына насыйп итсен!

27 Беньямин ерткыч бүре белән бер:
Иртәнге авын ашап бетерер,
Ә кичке ганимәтен кисәкләп бүләр.

28 Исраил токымының унике тармагы менә шулардыр. Әлеге сүзләрне әйтеп, Исраил үз угылларының барысын мөбарәк кылды, һәркайсына тиешле үз фатихасын бирде.

Ягъкубның вафаты

29-30 Ягъкуб үзенең угылларына боерыклар биреп болай диде:
— Озакламый мин халкымның ата-бабаларына кушылачакмын. Мине ата-бабаларым янына — Кәнган өлкәсендәге Мамрегә якын Махпела кырында урнашкан мәгарәгә алып кайтып дәфен кылыгыз. Ул мәгарәне, каберлек өчен, шул кыр белән берлектә, бабам

Ибраһим хосусый милек итеп хитти Эфроннан сатып алган иде.
[31] Анда Ибраһим белән бергә аның җәмәгате Сара, Исхак белән
аның җәмәгате Рәбика дәфен кылынган. Хатыным Лияне дә мин
шунда дәфен кылдым. [32] Электә андагы бу кыр һәм мәгарә хитти-
ләр кулында иде.

[33] Ягъкуб, үзенең угылларына җиткерәсе боерыкларын, васыйәт-
ләрен әйтеп бетереп, ятагына сузылып ятты һәм, җан тәслим кы-
лып, үз халкының ата-бабалары белән кушылды.

*Ягъкубны дәфен кылу мәрасиме**

50 [1] Йосыф, атасының өстенә капланып, битеннән үбеп,
үкси-үкси еглады. [2] Аннары атасының җәсәден* бәл-
зәмләргә дип үз хезмәтендәге табибләргә боерыкларын
бирде. Табибләр мәетне бәлзәмләү хәстәренә керештеләр. [3] Ул эш
кырык көн дәвам итте. Бәлзәмләү өчен нәкъ шулкадәр вакыт та-
ләп ителә иде. Мисырлылар исә җитмеш көн матәм тоттылар.
[4] Матәм көннәре тәмамлангач, Йосыф фиргавеннең сарай түрәлә-
ренә әйтте:

– Сезнең рәхим-шәфкатегезгә ия булсам, зинһар, фиргавенгә
үтенечемне ирештерегез: [5] атам миңа ант эчереп әйтте: «Мин инде
үләм, – диде. – Мине Кәнган өлкәсендәге төрбәгә, үзем өчен ал-
дан ук әзерләп куйган кабергә илтеп дәфен кыл», – диде. Хәзер
менә шунда атамның җәсәден алып барып, дәфен кылып кайтыр-
га миңа рөхсәт бирелсә иде.

[6] Фиргавен, рөхсәтен биреп:

– Бар, атаңның җәсәден дәфен кылып кайт, антыңны үтә, –
диде.

[7] Йосыф шулай атасының җәсәден алып юлга чыкты. Аның белән
берлектә фиргавеннең барлык сарай әһелләре һәм идарәчеләре,
Мисыр җиренең һәммә түрә кешеләре, [8] Йосыфның туган-кардәш-
ләре, аларның, үзенең һәм атасының бөтен өй җәмәгатьләре мәетне
озата бардылар. Гөшен җирендә фәкать бала-чага белән вак һәм
эре терлек көтүләре генә торып калды. [9] Йосыф янында шулай ук
көймәле арбалар һәм ат менгән җайдаклар да бар иде. Болар һәм-
мәсе зур бер кәрван булып бардылар. [10] Үрдүн елгасының аргы тара-
фындагы Горен-Атад дигән урында туктап, гаять тә көчле һәм са-
гышлы Егълау матәме оештырдылар. Атасы истәлегенә Йосыф оеш-
тырган бу Егълау матәме җиде көн дәвам итте. [11] Бу төбәктә яшәгән
кәнганлылар, Горен-Атадтагы бу матәм тамашасын күреп:

– Мисырлыларның Егълау матәме бигрәк тә көчле-тәэсирле
икән! – диештеләр.

---

* *Дәфен кылу мәрасиме* – күмү йоласы.

* **50:2** *Җәсәд* – гәүдә.

Шул уңайдан Үрдүн буендагы бу төбәккә Абел-Мисраим* дигән
исем бирелде.
12 Ягъкубның угыллары аталары әйтеп калдырган боерык-васый-
әтне җиренә җиткереп үтәделәр. 13 Аның җәсәден Кәнган өлкәсенә
алып килеп, Мамрегә якын Махпела кырында урнашкан, кайчан-
дыр бабалары Ибраһим каберлек өчен кыры белән берлектә хитти
Эфроннан хосусый милек итеп сатып алган мәгарә эченә дәфен
кылдылар. 14 Атасын дәфен кылганнан соң, Йосыф үзе, кардәшлә-
ре һәм Йосыф белән берлектә җеназага килгәннәрнең барчасы
Мисырга кире әйләнеп кайттылар.

Йосыфның агаларын тынычландыруы

15 Аталары вафатыннан соң Йосыфның кардәшләре үзара кай-
гырышып:
– Әгәр Йосыф безгә кинә тотып, эшләгән бөтен явызлыклары-
быз өчен бездән үч алырга теләсә, нишләрбез? – диештеләр.
16 Һәм Йосыфка хәбәр күндерделәр:
– Вафаты алдыннан атабыз үзенең васыйәтендә болай дип бо-
ерды: 17 «Йосыфка әйтегез, кардәшләрең сиңа күп явызлыклар
эшләсә дә, син аларның гаеп һәм гөнаһларын кичер», – диде. Ин-
де син атаң Алласының коллары булган безләрне кичерә күр, –
диделәр.
Бу хәбәрне ишеткәч, Йосыфның күзләре яшькә манчылды.
18 Ахырда кардәшләре үзләре дә килеп җиттеләр, Йосыф каршын-
да җиргә капланып:
– Бүгеннән без синең колларың! – диделәр.
19 Йосыф:
– Курыкмагыз, мин Аллаһы урынында түгел бит! – дип җавап
бирде аларга. – 20 Сез миңа яманлык эшләргә теләгән булсагыз да,
Аллаһы сез теләгән яманлыкны яхшылыкка әверелдерде: менә,
күрегез, күпме халыкның тормышы, исәнлеге саклап калынды.
21 Шуңа күрә, курыкмагыз! Сезне дә, балаларыгызны да карап-ри-
зыкландырып торырмын.
Шулай дип, Йосыф үзенең кардәшләрен тәмам тынычландыр-
ды, аларның күңелләренә хуш килердәй сүзләр сөйләде.

Йосыфның вафаты

22 Йосыф үзе һәм атасының барлык өй җәмәгатьләре Мисырда
шулай яшәүләрен дәвам иттерделәр. Йосыф барлыгы йөз дә ун ел
яшәде. 23 Гомере эчендә ул угылы Эфраимның оныкларын күрде,
Менашшеның угылы Макирның яңа туган балаларын да үзенең

---

* **50:11** *Абел-Мисраим* – яһүдчә «мисырлыларның Егълашу матәме» мәгънә-
сендә.

тезләре өстенә алып кабул итте. 24 Йосыф үзенең кардәш-туганна-
рына:

– Мин инде үләм, – диде. – Әмма Аллаһы сезне ташламаячак, сезне бу җирләрдән алып чыгып, Ибраһимга, Исхакка һәм Ягъкубка ант эчеп вәгъдә иткән илгә кире кайтарачак.

25 Ахырда Йосыф:

– Аллаһы сезгә һичшиксез ярдәмен күрсәтер: минем сөякләремне бу илдән алып чыгарсыз, – дип, шул хакта Исраил угылларыннан ант иттерде.

26 Йосыф йөз дә ун яшендә вафат булды. Аны бәлзәмләп, җәсәден Мисырда аерым табутка урнаштырдылар.